

สภาพโดยทั่วไปของอำเภอบ้านบึง

จากที่อำเภอ เป็นแหล่งเพาะปลูกพืชประเภทพืชไร่ที่สำคัญของจังหวัด เช่น อ้อยน้ำตาล มันสำปะหลัง จึงส่งผลให้อำเภอบ้านบึง เป็นแหล่งวัตถุดิบโดยเฉพาะอ้อยน้ำตาล และเป็นแหล่งแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรที่มีบทบาทสำคัญต่อจังหวัดชลบุรี ตลอดจนอำเภอบ้านบึงมีปัจจัยพื้นฐานต่าง ๆ ทั้งทางด้านโครงข่ายระบบคมนาคม ระบบสาธารณสุขและสาธารณสุขการที่สามารถสนับสนุนให้อำเภอบ้านบึงมีบทบาทสำคัญต่อการนำมาพัฒนาให้ เป็นศูนย์กลางของพื้นที่ด้านในของจังหวัดชลบุรี และ เมื่อศึกษาถึงสภาพโดยทั่วไปของอำเภอบ้านบึงจะพบว่ามีลักษณะดังนี้คือ

4.1 ประวัติความเป็นมาของอำเภอ

อำเภอบ้านบึง เป็นชุมชนเก่าแก่แห่งหนึ่งของจังหวัดชลบุรีโดย¹ ยกฐานะขึ้น เป็นกิ่งอำเภอใน พ.ศ. 2464 ซึ่งเป็นกิ่งอำเภอที่ขึ้นตรงต่อจังหวัดชลบุรี และมีการแบ่งเขตการปกครองออกเป็น 4 ตำบล คือ

1. ตำบลหนองข่าซาก
2. ตำบลมาบไผ่
3. ตำบลบ้านบึง
4. ตำบลคลองกาว

ต่อมาใน พ.ศ. 2481 ได้มีพระราชกฤษฎีกายกฐานะกิ่งอำเภอบ้านบึงขึ้น เป็นอำเภอบ้านบึง มีการจัดแบ่งเขตการปกครองขึ้นใหม่ โดยรับโอนตำบลบางตำบลจากอำเภอพนัสนิคมและรับโอนหมู่บ้านบางหมู่บ้านของอำเภอกวนทอง พร้อมกับปรับปรุงเขตหมู่บ้านของตำบลต่าง ๆ ในกิ่งอำเภอบ้านบึง โดยยกฐานะตำบลเพิ่มขึ้น รวมมีเขตการปกครอง 8 ตำบล คือ

1. ตำบลหนองข่าซาก
2. ตำบลมาบไผ่
3. ตำบลบ้านบึง

¹ กระทรวงมหาดไทย, ประวัติมหาดไทยส่วนภูมิภาค, 2530 หน้า 140

4. ตำบลคลองกิ้ว
5. ตำบลหนองซาก (รับโอนหมู่บ้านจากอำเภอพานทอง)
6. ตำบลหนองบอนแดง (รับโอนหมู่บ้านจากอำเภอพานทอง)
7. ตำบลหนองอิรุณ (รับโอนจากอำเภอพนัสนิคม)
8. ตำบลคลองพลู (รับโอนจากอำเภอพนัสนิคม)

ต่อมาใน พ.ศ. 2517 กระทรวงมหาดไทยได้มีประกาศปรับปรุงเขตหมู่บ้าน ตำบล ของอำเภอบ้านบึงเพื่อให้เกิดความเหมาะสม โดยแยกหมู่บ้านบางหมู่บ้านของตำบลหนองอิรุณ ตำบลคลองกิ้ว และตำบลคลองพลู ไปตั้งเป็นตำบลใหม่ขึ้นอีก 2 ตำบล ทำให้อำเภอบ้านบึง มีเขตการปกครอง 10 ตำบลคือ

1. ตำบลหนองซ้าซาก
2. ตำบลมาบไผ่
3. ตำบลบ้านบึง
4. ตำบลคลองกิ้ว
5. ตำบลหนองซาก
6. ตำบลหนองบอนแดง
7. ตำบลหนองอิรุณ
8. ตำบลคลองพลู
9. ตำบลหนองใหญ่
10. ตำบลหนองเสือช้าง

มาใน พ.ศ. 2518 กระทรวงมหาดไทยมีประกาศจัดตั้งกิ่งอำเภอหนองใหญ่ ขึ้น โดยจัดแบ่งท้องที่ในเขตการปกครองของอำเภอบ้านบึง 3 ตำบล จัดตั้งขึ้นเป็นกิ่งอำเภอหนองใหญ่ คือ

1. ตำบลคลองพลู
2. ตำบลหนองใหญ่
3. ตำบลหนองเสือช้าง

ได้ออกพระราชกฤษฎีกายกฐานะกิ่งอำเภอหนองใหญ่ขึ้น เป็นอำเภอหนองใหญ่

เมื่อ พ.ศ. 2524

ใน พ.ศ. 2530 อำเภอบ้านบึงจึงมีเขตการปกครอง 7 ตำบล คือ

1. ตำบลหนองซำซาก
2. ตำบลมาบไผ่
3. ตำบลบ้านบึง
4. ตำบลคลองกาว
5. ตำบลหนองซาก
6. ตำบลหนองบอนแดง
7. ตำบลหนองอิรุณ

ส่วนสาเหตุที่เรียกชื่ออำเภอว่า "อำเภอบ้านบึง" นั้น เนื่องจากแต่เดิมสภาพพื้นที่ทางทิศตะวันออก เฉียงใต้ของตัวว่าการอำเภอ เป็นที่ราบลุ่ม มีบึงใหญ่อยู่ซึ่งในปัจจุบันพื้นที่ดังกล่าวได้ต้น เขินกลายเป็นที่ราบไปแล้ว ประกอบกับตัวว่าการอำเภอตั้งอยู่ที่ตำบลบ้านบึง จึงใช้ชื่อตำบลที่ตั้งตัวว่าการอำเภอมา เป็นชื่ออำเภอจนถึงทุกวันนี้

4.2 ที่ตั้งและการแบ่งเขตการปกครอง

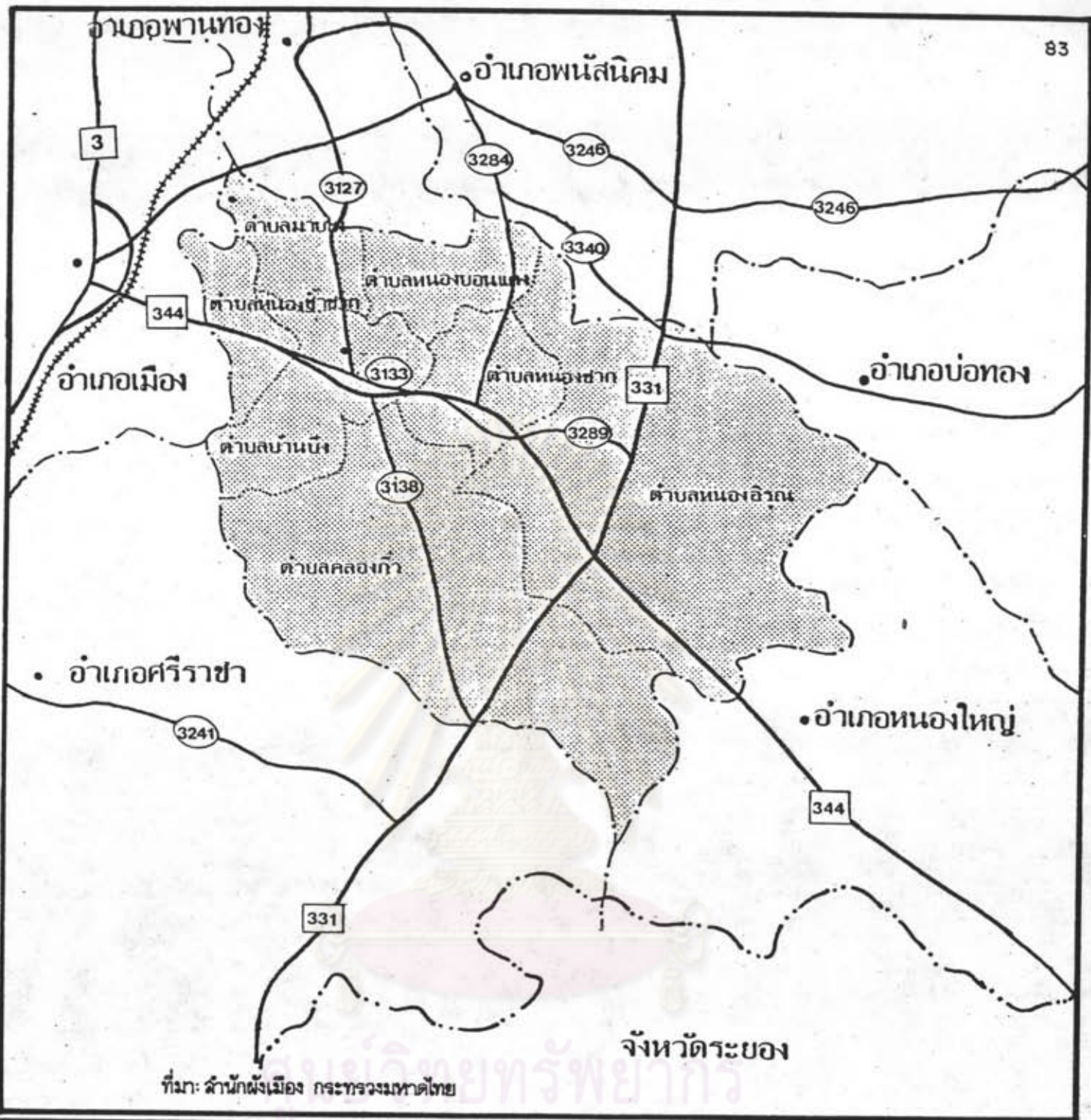
4.2.1 สภาพที่ตั้งและอาณาเขตติดต่อ

อำเภอบ้านบึงเป็น 1 ในจำนวน 9 อำเภอ และ 1 กิ่งอำเภอของจังหวัดชลบุรี โดยที่อำเภอบ้านบึงตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกของจังหวัดชลบุรี มีระยะทางห่างจากอำเภอเมืองชลบุรี ประมาณ 14 กิโลเมตร ตามเส้นทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 344 และมีระยะทางห่างจากกรุงเทพมหานครเป็นระยะทางประมาณ 106 กิโลเมตร ตามเส้นทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 3

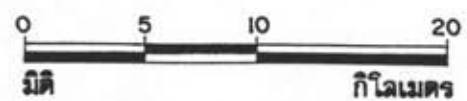

ส่วนอาณาเขตติดต่อนั้น อำเภอบ้านบึงมีอาณาเขตติดต่อกับพื้นที่ใกล้เคียง ดังนี้คือ

ทิศเหนือ	ติดต่อกับตำบลหนองหงษ์ อำเภอพานทอง และตำบลหนองขยาด อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี
ทิศใต้	ติดต่อกับตำบลหนองเสือช้าง และตำบลหนองใหญ่ อำเภอนองใหญ่ จังหวัดชลบุรี
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับตำบลหมอนนาง อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับตำบลหนองรี อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี

(แผนที่ที่ 4.1)

ที่มา: สำนักผังเมือง กระทรวงมหาดไทย

สัญลักษณ์ ทางหลวงแผ่นดิน ทางหลวงจังหวัด ทางรถไฟ เขตจังหวัด เขตอำเภอ เขตตำบล ที่ว่าการอำเภอ พื้นที่อำเภอบ้านบึง	การศึกษาเพื่อวางแผนการใช้ที่ดินเทศบาลตำบลบ้านบึง อำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี แสดง : อาณาเขตการปกครองอำเภอบ้านบึง แผนที่ 4.1 0 5 10 20 มิติ กิโลเมตร

4.2.2 ขนาดและการแบ่งเขตการปกครอง

อำเภอบ้านบึงแบ่งเขตการปกครองออกเป็น 7 ตำบล 44 หมู่บ้าน โดยครอบคลุมพื้นที่ทั้งหมด 598.944 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 374,340 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 13.36 ของพื้นที่ทั้งจังหวัดชลบุรี ซึ่งมีการแบ่งขนาดและเขตการปกครองดังนี้

ตารางที่ 4.1 แสดงขนาดและเขตการปกครองอำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี

ตำบล	หมู่บ้าน	ขนาดพื้นที่ (กม ²)
1. หนองข่าซาก	5	19.254
2. มาบไผ่	6	30.257
3. บ้านบึง	5	50.887
4. คลองแก้ว	7	189.100
5. หนองซาก	4	37.133
6. หนองบอนแดง	6	37.134
7. หนองอิรุณ	11	235.179
รวม	44	598.944

ที่มา : ประวัตินครไทยส่วนภูมิภาค จังหวัดชลบุรี

ส่วนค้ำรูปแบบการปกครอง พื้นที่อำเภอบ้านบึงมีการปกครองในรูปแบบ เทศบาล ตำบล 1 แห่ง และแบบสุขาภิบาล 1 แห่ง ดังนี้ คือ

1. สุขาภิบาลหัวกุญแจ ตั้งอยู่ในพื้นที่ของตำบลคลองแก้ว
2. เทศบาลตำบลบ้านบึง ตั้งอยู่ในพื้นที่ของตำบลบ้านบึง ซึ่งแต่เดิมมีฐานะเป็นสุขาภิบาลบ้านบึง และได้มีพระราชกฤษฎีกายกฐานะสุขาภิบาลบ้านบึง เป็นเทศบาลตำบลบ้านบึง ใน พ.ศ. 2529² โดยอาศัยความในมาตรา 159 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 6 แห่งพระราชบัญญัติสุขาภิบาล พ.ศ. 2495 และมาตรา 9 แห่งพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 โดยตราเป็นพระราชกฤษฎีกาขึ้นไว้ดังนี้

มาตรา 1 พระราชกฤษฎีกานี้เรียกว่า "พระราชกฤษฎีกาจัดตั้งเทศบาลตำบลบ้านบึง จังหวัดชลบุรี"

มาตรา 2 พระราชกฤษฎีกานี้ให้บังคับใช้ตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษา เป็นต้นไป

มาตรา 3 ให้จัดตั้งสุขาภิบาลบ้านบึง อำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี ขึ้นเป็นเทศบาลตำบลมีชื่อว่า "เทศบาลตำบลบ้านบึง จังหวัดชลบุรี"

มาตรา 4 ให้กำหนดเขตเทศบาลตำบลบ้านบึง จังหวัดชลบุรี ไว้ดังนี้
ด้านเหนือ ตั้งแต่หลักเขตที่ 1 ซึ่งตั้งอยู่ห่างจากศูนย์กลางของทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 344 คอนชลบุรี-บ้านบึง ตามแนวเส้นตั้งฉากไปทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือระยะ 400 เมตร ตรงจุดซึ่งห่างจากศูนย์กลางสามแยกที่ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 344 คอนชลบุรี-บ้านบึง บรรจบกับทางหลวงจังหวัดหมายเลข 3133 คอนชลบุรี-บ้านบึง ไปทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือ ระยะ 1,300 เมตร

จากหลักเขตที่ 1 เป็นเส้นตรงไปทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ถึงหลักเขตที่ 2 ซึ่งตั้งอยู่ปากตะวันตกของถนนบ้านไร่-หนองกาน้ำ ตรงจุดที่อยู่ห่างจากศูนย์กลางทางแยกถนนบ้านไร่-หนองกาน้ำ บรรจบกับถนนวิฑูรย์คำริ (บ้านบึง-หนองยาว) วัดตามแนวถนน บ้านไร่-หนองกาน้ำ ไปทางทิศเหนือระยะ 450 เมตร

² เอกสารโรเนียว, ร่างพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งเทศบาลตำบลบ้านบึง
จังหวัดชลบุรี, 2529.

จากหลักเขตที่ 2 เป็นเส้นตรงไปทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือผ่านถนน บ้านไร่-หนองกาน้ำ ถึงหลักเขตที่ 3 ซึ่งตั้งตามแนวเส้นตั้งฉากระยะ 400 เมตร ฝากเหนือกับศูนย์กลางถนนวิฑูรย์คำริ (บ้านบึง-หนองยาว) ตรงจุดที่อยู่ห่างจากทางแยก ถนนบ้านไร่-หนองกาน้ำ บรรจบกับถนนวิฑูรย์คำริ (บ้านบึง-หนองยาว) ไปทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือ ระยะ 1,200 เมตร

ด้านตะวันออกเฉียงเหนือ จากหลักที่ 3 เป็นเส้นตรงไปทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ ผ่านถนนวิฑูรย์คำริ (บ้านบึง-หนองยาว) ถึงหลักเขตที่ 4 ซึ่งตั้งอยู่ตามแนวเส้นตั้งฉาก ระยะ 400 เมตร ฝากใต้กับศูนย์กลางถนนวิฑูรย์คำริ (บ้านบึง-หนองยาว) ตรงจุดที่อยู่ห่างจากทางแยกของถนนบ้านไร่-หนองกาน้ำ บรรจบกับถนนวิฑูรย์คำริ (บ้านบึง-หนองยาว) ไปทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือ รัศมีวัดตามแนวถนนวิฑูรย์คำริ (บ้านบึง-หนองยาว) ไปทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือ ระยะ 1,200 เมตร

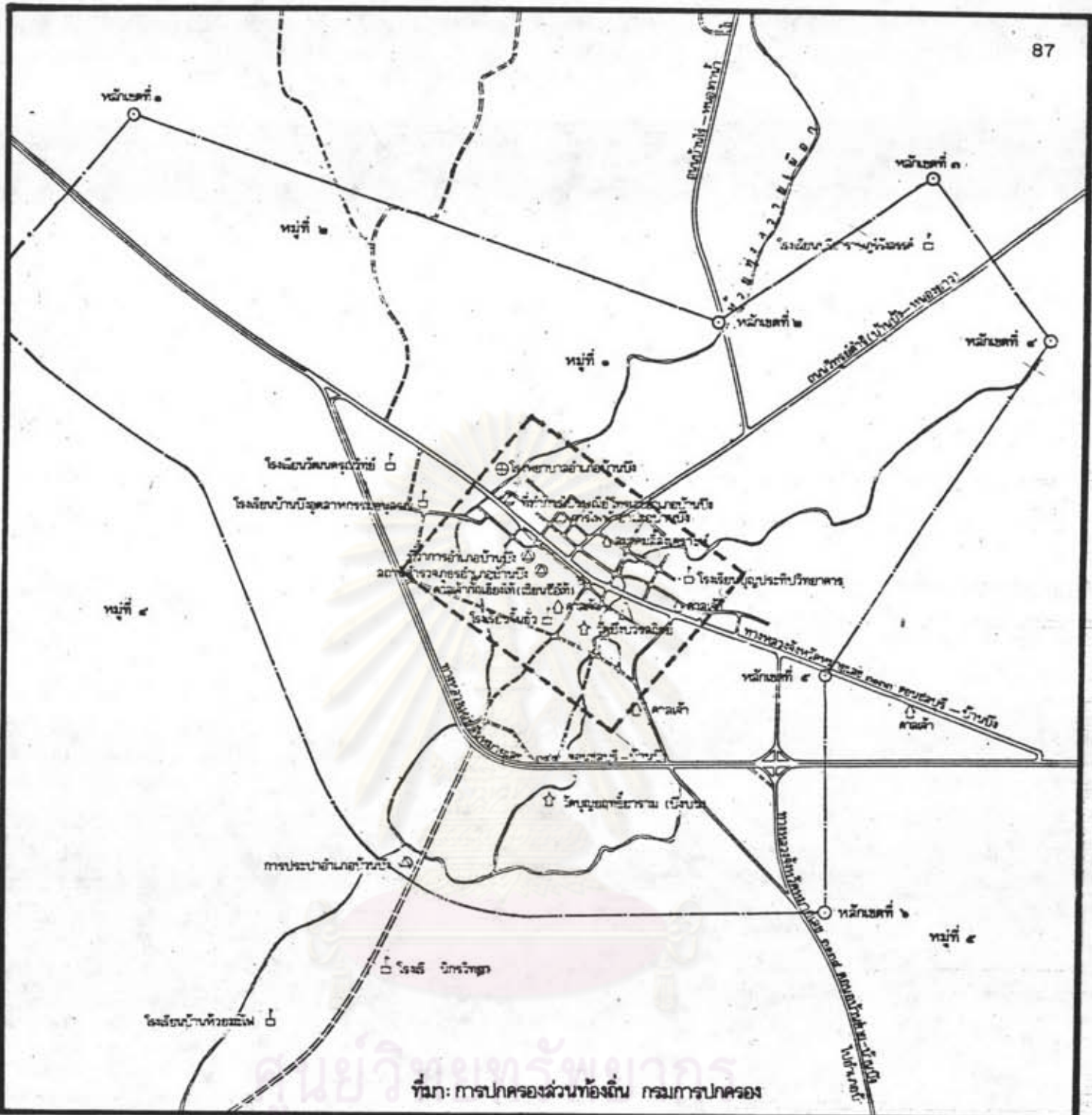
จากหลักเขตที่ 4 เป็นเส้นตรงไปทางทิศตะวันตกเฉียงใต้บรรจบหลักเขตที่ 5 ซึ่งตั้งอยู่ฝากใต้ของทางหลวงจังหวัดหมายเลข 3133 คอนชลบุรี-บ้านบึง ตรงจุดที่อยู่ห่างจากศูนย์กลางทางแยกของทางหลวงจังหวัดหมายเลข 3138 คอนอำเภอบ้านค่าย-บ้านบึง บรรจบกับทางหลวงจังหวัดหมายเลข 3133 คอนชลบุรี-บ้านบึง ไปทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นระยะ 200 เมตร

ด้านใต้ จากหลักเขตที่ 5 เป็นเส้นตั้งฉากกับทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 344 คอนชลบุรี-บ้านบึง ลงทางทิศใต้ผ่านศูนย์กลางทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 344 คอนชลบุรี-บ้านบึง ระยะ 600 เมตร ถึงหลักเขตที่ 6

จากหลักเขตที่ 6 เป็นเส้นขนานระยะ 600 เมตร กับศูนย์กลางทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 344 คอนชลบุรี-บ้านบึง ฝากใต้ไปทางทิศตะวันตก ผ่านทางหลวงจังหวัดหมายเลข 3138 คอนบ้านค่าย-บ้านบึง ผ่านทางไปเข่าอ่างช้างน้ำถึงหลักเขตที่ 7 ซึ่งตั้งอยู่ตามแนวเส้นตั้งฉากระยะ 600 เมตร ฝากใต้กับทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 344 คอนชลบุรี-บ้านบึงตรงจุดที่อยู่ห่างจากศูนย์กลางทางแยกทางหลวงจังหวัดหมายเลข 3133 คอนชลบุรี-บ้านบึง บรรจบกับทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 344 คอนชลบุรี-บ้านบึง วัดไปทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือ ระยะ 1,300 เมตร

ด้านตะวันตก จากหลักเขตที่ 7 เป็นเส้นตรงไปทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือ ผ่านทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 344 คอนชลบุรี-บ้านบึง จนบรรจบกับหลักเขตที่ 1

โดยพิจารณาจากฐานะเป็นเทศบาลตำบลบ้านบึง มีลักษณะการรวมตัวเป็นกลุ่มหนาแน่นของหมู่บ้าน ซึ่งส่วนใหญ่อยู่ในเขตสุขาภิบาล (หมู่ที่ 1 ตำบลบ้านบึง) มีพื้นที่เขตเทศบาลตำบลประมาณ 8.02 ตารางกิโลเมตร (แผนที่ที่ 4.2)

ที่มา: การปกครองส่วนท้องถิ่น กรมการปกครอง

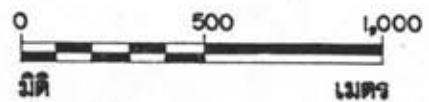
สัญลักษณ์

- เขตการปกครองเก่า
- เขตการปกครองใหม่

การศึกษาเพื่อวางแผนการใช้ที่ดินเทศบาลตำบลบ้านบึง
อำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี

แสดง : เขตการปกครอง

แผนที่ 4.2

4.3 สภาพทางภูมิศาสตร์ (แผนที่ที่ 4.3)

4.3.1 ลักษณะภูมิประเทศ

ลักษณะพื้นที่ส่วนใหญ่ของอำเภอบ้านบึงอยู่ใน เขตที่ราบลูกคลื่นสลับ เนินเขา มีความสูงจากระดับน้ำทะเลเฉลี่ยทั้งพื้นที่ระหว่าง 50-150 เมตร โดยพื้นที่ทางด้านเหนือและด้านตะวันออกของอำเภอ เป็นที่ราบลูกคลื่น มีความสูงจากระดับน้ำทะเล ระหว่าง 0-100 เมตร ซึ่งครอบคลุมพื้นที่ตำบลมาบไผ่ ตำบลหนองบอนแดง ตำบลหนองอิรุณ และในบางส่วนของตำบลหนองขี้ซาก ส่วนทางด้านทิศตะวันตกและด้านทิศใต้มีพื้นที่บางส่วน เป็นพื้นที่ เนินเขา มีความสูงจากระดับน้ำทะเลระหว่าง 100-300 เมตร ซึ่งครอบคลุมพื้นที่บางส่วนของตำบลบ้านบึง ตำบลคลองกิว และบางส่วนของตำบลหนองอิรุณ ส่วนพื้นที่ที่เป็นที่สูงชันและภูเขา มีความสูงเกิน 300 เมตร จากระดับน้ำทะเล ได้แก่พื้นที่บางส่วนของด้านทิศตะวันตก และทิศใต้ซึ่งครอบคลุมพื้นที่บางส่วนของตำบลบ้านบึง และตำบลคลองกิว

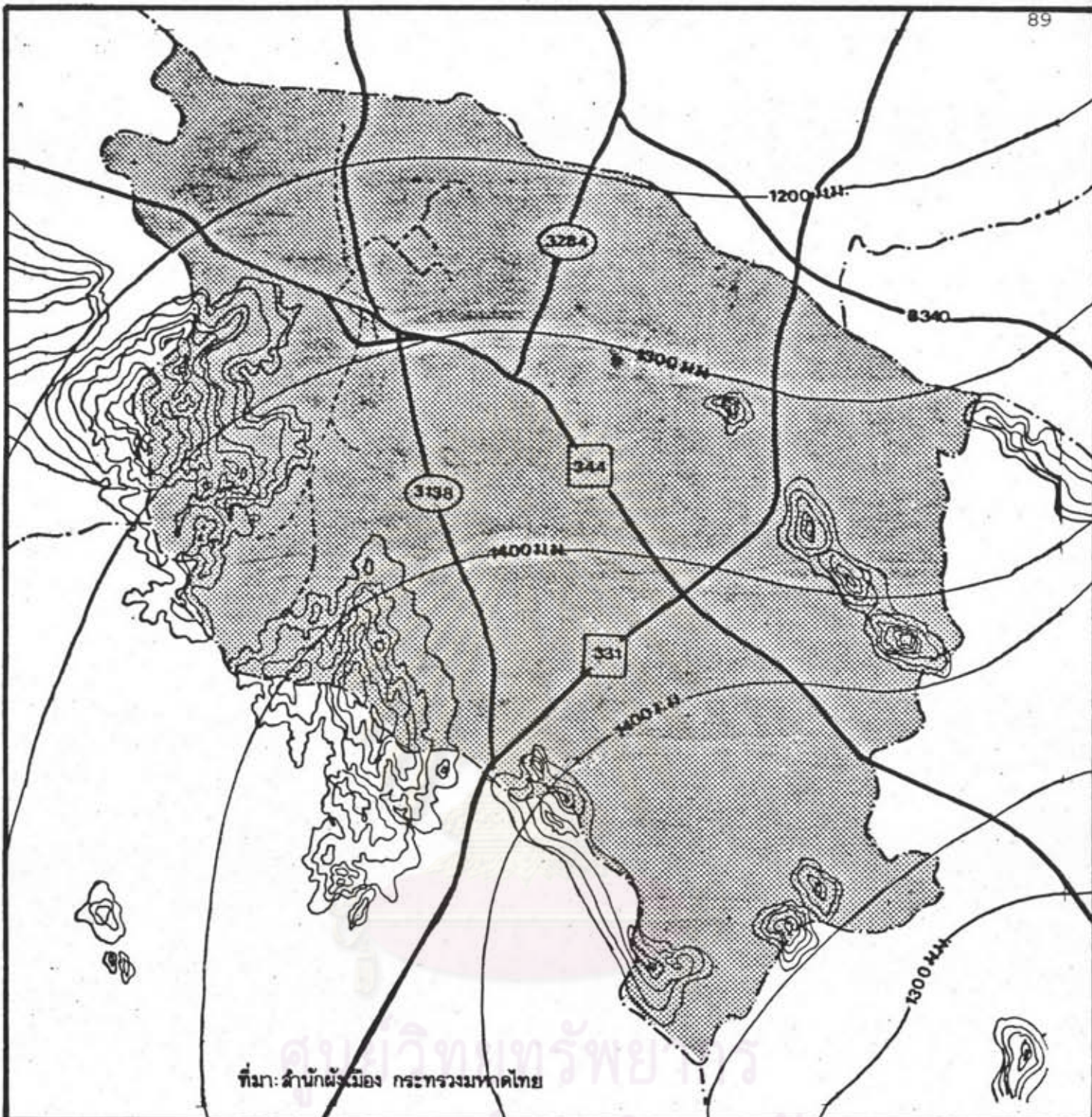
4.3.2 ลักษณะภูมิอากาศ

ลักษณะภูมิอากาศโดยทั่วไปของอำเภอบ้านบึง จะมีลักษณะคล้ายคลึงกับภูมิอากาศของพื้นที่ใกล้เคียงฝั่งทะเล กล่าวคือ เป็นเขตรมชื้น เมืองร้อนมีปริมาณฝนตกมาก มีช่วงระยะแห้งแล้งสั้น และเมื่อพิจารณาถึงกระแสลมประจำถิ่นสามารถแบ่งช่วงมรสุมของอากาศได้ดังนี้

- มรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ อยู่ระหว่างเดือนพฤศจิกายน - เดือนกุมภาพันธ์ พัดพาความแห้งแล้งและความหนาวเย็นลงมาจากตอนใต้ของประเทศไทย
- ฤดูเปลี่ยนมรสุมครั้งแรก ระหว่างเดือนมีนาคม - เดือนพฤษภาคม อุณหภูมิของอากาศสูงขึ้น
- มรสุมตะวันตกเฉียงใต้ ระหว่างเดือนมิถุนายน - เดือนกันยายน พัดพาความชุ่มชื้นจากทะเลอันดามันและอ่าวไทย
- ฤดูเปลี่ยนมรสุมครั้งที่สอง ระหว่างเดือนตุลาคม อากาศแปรปรวน และมีอากาศเย็นลงมีลมเหนือพัดผ่าน เป็นครั้งคราว

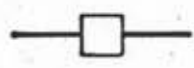

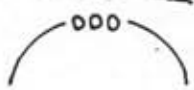

อุณหภูมิจากสถิติอุณหภูมิจเฉลี่ยในคาบ 10 ปี ระหว่าง พ.ศ. 2511-2520 พบว่าอุณหภูมิสูงสุดในเดือนเมษายน 29.8 องศาเซลเซียส อุณหภูมิต่ำสุดในเดือนมกราคม

^๑ กรมอุตุนิยมวิทยา, สถิติอุณหภูมิจ. พ.ศ. 2525.

ที่มา: สำนักผังเมือง กระทรวงมหาดไทย

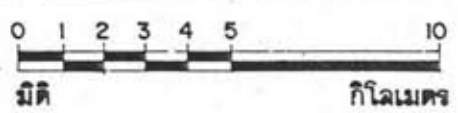
สัญลักษณ์

- ทางหลวงแผ่นดิน
- ทางหลวงจังหวัด
- เส้นชั้นความสูง
- เส้นปริมาณน้ำฝน
- เขตจังหวัด

การศึกษาเพื่อวางแผนการใช้ที่ดินเทศบาลตำบลบ้านบึง
อำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี

แสดง : ผภาพภูมิศาสตร์

แผนที่ 4.3

25.76 องศาเซลเซียส โดยมีอุณหภูมิเฉลี่ยตลอดปีประมาณ 27.94 องศาเซลเซียส

ความสัมพันธ์ จากสถิติความสัมพันธ์ในคาบ 10 ปี ระหว่างปี พ.ศ. 2511- พ.ศ. 2520 พบว่าเปอร์เซ็นต์ความสัมพันธ์ในอากาศจะสูงในช่วง เดือนพฤษภาคม- เดือนตุลาคม อยู่ในช่วง 74.10 เปอร์เซ็นต์ โดยที่ความสัมพันธ์จะสูงสุดใน เดือนกันยายน 79.99 เปอร์เซ็นต์ และต่ำสุดในเดือนธันวาคม 66.61 เปอร์เซ็นต์ ความสัมพันธ์เฉลี่ยตลอดปี 73.54 เปอร์เซ็นต์

ปริมาณน้ำฝน จากสถิติปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยในคาบ 10 ปี ระหว่างปี พ.ศ. 2511- พ.ศ. 2520 ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยตลอดปี 1,267.5 มิลลิเมตร โดยที่ฤดูฝนจะเริ่มตั้งแต่เดือน พฤษภาคม- เดือนตุลาคม มีปริมาณน้ำฝนอยู่ในช่วง 122.66-274.8 มิลลิเมตร ฝนจะตกมากที่สุด ในเดือนกันยายน 274.8 มิลลิเมตร และตกน้อยที่สุดในเดือนธันวาคม มีปริมาณน้ำฝน 10.91 มิลลิเมตร

4.3.3 แหล่งน้ำและการชลประทาน

แหล่งน้ำที่สำคัญตามธรรมชาติของอำเภอบ้านบึง คือ คลองหลวง คลองใหญ่ และแหล่งน้ำใต้ดิน ซึ่งแหล่งน้ำเหล่านี้มีน้ำไม่ตลอดปีและปริมาณน้ำต่ำ ส่งผลให้ขาดแคลนน้ำในบางฤดูกาล ซึ่งแหล่งน้ำที่สำคัญได้แก่

- คลองหลวง เป็นแหล่งน้ำสายหนึ่งที่มีต้นกำเนิดจากอำเภอน้ำสุมิตและอำเภอบ้านบึง มีความยาวประมาณ 130 กิโลเมตร และมีพื้นที่ลุ่มน้ำประมาณ 1,055 ตารางกิโลเมตร โดยส่วนใหญ่จะไหลไปทางอำเภอน้ำสุมิต แต่โดยทั่วไปแล้วมีน้ำไม่ตลอดปี

- คลองใหญ่ เป็นแหล่งน้ำที่มีต้นกำเนิดจากทิวเขาจันทบุรี ในเขตอำเภอบ้านบึง ไหลลงทางใต้ผ่านอำเภอสรรพยา และออกทะเลที่อำเภอเมืองระยอง

- แหล่งน้ำใต้ดิน ถึงแม้ว่าอำเภอบ้านบึงจะอยู่ในเขตที่มีปริมาณน้ำฝนสูง แต่ลักษณะโครงสร้างทางธรณี⁴ ชั้นล่างเป็นดินแกรนิตไม่อุ้มน้ำ ความหนาของหินน้อยกว่า 50 เมตร ให้ปริมาณน้ำระหว่าง 2-10 ลูกบาศก์เมตรต่อชั่วโมง ดังนั้นจึงมีการกักเก็บน้ำในชั้นน้ำบาดาลน้อย และมีข้อจำกัดในด้านการใช้ประโยชน์ เนื่องจากน้ำใต้ดินเป็นน้ำกร่อย จึงทำให้โอกาสในการพัฒนาแหล่งน้ำใต้ดินมีความเป็นไปได้ต่ำ

- แหล่งน้ำชลประทาน ระบบชลประทานของอำเภอบ้านบึง อยู่ในความรับ

⁴กรมทรัพยากรธรณี, โครงสร้างทางธรณีวิทยา จังหวัดชลบุรี, พ.ศ. 2526.

ผิดชอบของสำนักงานชลประทานที่ 9 ชลบุรี ลักษณะของโครงการชลประทานส่วนใหญ่เป็นประเภท
เก็บกักเพื่อการอุปโภคและบริโภค ตลอดจนถึงการเกษตรกรรม ซึ่งใน พ.ศ. 2529 แหล่งน้ำ
ชลประทานในเขตอำเภอบ้านบึง มีดังนี้

ตารางที่ 4.2 โครงการชลประทานของอำเภอบ้านบึง พ.ศ. 2529

โครงการ	ประเภท	พื้นที่ชลประทาน (ไร่)	ความจุ (ล้าน ม. ³)
1. อ่างเก็บน้ำบ้านบึง (หนองน้ำ เขียว)	อุปโภค-บริโภค อุตสาหกรรมและการเกษตร	2,000	1.90
2. ห้วยบึงกระโดน	เก็บกัก	2,000	-
3. ขุดลอกห้วยมะไฟ	เก็บกัก	2,000	-
4. ขุดลอกห้วย วังน้ำคำ	เก็บกัก	1,000	-
5. ขุดลอกห้วย วังน้ำคำ-ห้วยจำปา	เก็บกัก	1,000	-
รวม		8,000	1.90

ที่มา : สำนักงานชลประทานที่ 9 อำเภอสรีราชา จังหวัดชลบุรี

4.3.4 สมรรถนะดิน⁵

ลักษณะดินโดยทั่วไปของอำเภอบ้านบึงเป็นดิน Grayapodzolic ดินส่วนมาก
มีลักษณะ เป็นดินร่วนปนทราย เป็นดินลึก มีการระบายน้ำดีถึงปานกลาง มีความอุดมสมบูรณ์ค่อนข้าง
ต่ำหรือต่ำ ลักษณะดินส่วนมากของอำเภอ มีความเหมาะสม สำหรับการปลูกพืชไร่ ได้แก่ อ้อยน้ำตาล
มันสำปะหลัง ข้าวโพด และถั่วต่าง ๆ นอกจากนั้นในบางพื้นที่ของอำเภอ เช่น บริเวณคันเหนือ

⁵ กรมพัฒนาที่ดิน, พ.ศ. 2529.

ของอำเภอ เป็นดินลึกรมีการระบายน้ำต่ำ เนื้อดิน เป็น เนื้อละเอียดหรือดินเหนียว มีความสมบูรณ์ค่อนข้างต่ำ มีความเหมาะสมแก่การปลูกข้าวในฤดูฝนและสามารถทำนาปรังได้ถ้าอยู่ในเขตพื้นที่การชลประทาน

4.4 โครงข่ายคมนาคมขนส่ง⁶

ระบบคมนาคมขนส่งของอำเภอบ้านบึง มีการคมนาคมทางบกทางเดียวเท่านั้น ประกอบด้วยทางหลวงแผ่นดิน ทางหลวงจังหวัด และทางหลวงท้องถิ่นโดยถนนต่าง ๆ เหล่านี้อยู่ในความดูแลของกรมทางหลวง กรมโยธาธิการ และสำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบท และเมื่อพิจารณาเส้นทางคมนาคมจะพบความสำคัญดังนี้ (แผนที่ 4.4)

ทางสายหลัก เป็นเส้นทางสายสำคัญซึ่งเชื่อมต่อระหว่างชุมชนขนาดใหญ่ในอำเภอบ้านบึงกับศูนย์กลางหลักของจังหวัด และชุมชนต่าง ๆ โดยโครงสร้างหลักของระบบถนนในอำเภอบ้านบึงมีอยู่ 2 เส้นทาง คือ

- ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 344 เป็นเส้นทางที่แยกจากทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 3 ช่วงอำเภอเมืองชลบุรี ลงมาทางทิศตะวันออกถึงอำเภอบ้านบึง มีระยะทางประมาณ 14 กิโลเมตร และต่อจากอำเภอบ้านบึงไปทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ ระยะทาง 85 กิโลเมตร จะเข้าสู่พื้นที่อำเภอแกลง จังหวัดระยอง โดยทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 344 มีเขตทางกว้าง 60.00 เมตร ผิวจราจรกว้าง 15.00 เมตร 4 ช่องทาง

- ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 331 (ทางยุทธศาสตร์) เป็นเส้นทางที่ใช้ติดต่อกับจังหวัดฉะเชิงเทรา และพื้นที่ในอำเภอต่าง ๆ ของจังหวัดชลบุรี กล่าวคือ จากอำเภอบ้านบึงขึ้นไปทางเหนือประมาณ 30 กิโลเมตร จะถึงเขตอำเภอสนมชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา และถ้าลงมาทางใต้จะผ่าน อำเภอบ่อทอง อำเภอศรีราชา อำเภอบางละมุง และอำเภอสัตหีบ ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 331 มีเขตทางกว้าง 60.00 เมตร ผิวจราจรกว้าง 15.00 เมตร 4 ช่องทาง

ทางสายรอง เป็นเส้นทางที่เสริมแนวการติดต่อจากแกนเส้นทางหลัก เพื่อช่วยการคมนาคมเข้าสู่พื้นที่ต่าง ๆ ได้สะดวกยิ่งขึ้น โดยในอำเภอบ้านบึงพิจารณาได้ดังนี้

⁶ กรมทางหลวง, เส้นทางคมนาคมจังหวัดชลบุรี, พ.ศ. 2531.

- ทางหลวงจังหวัดหมายเลข 3133 แยกจากเส้นทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 344 (อำเภอบ้านบึง-บ้านป่ายุบ) ลาดยางตลอดสาย มีความยาวประมาณ 35.22 กิโลเมตร มีเขตทางกว้าง 30.00 เมตร ผิวการจราจรกว้าง 7.00 เมตร 2 ช่องทาง

- ทางหลวงจังหวัดหมายเลข 3138 อำเภอบ้านบึง-อำเภอบ้านค่าย จังหวัดระยอง ลาดยางตลอดสาย โดยมีเขตทางกว้าง 40.00 เมตร ผิวการจราจรกว้าง 7.00 เมตร 2 ช่องทาง

- ทางหลวงจังหวัดหมายเลข 3284 แยกจากทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 344 ช่วงอำเภอบ้านบึง ไปอำเภอพนัสนิคม เป็นถนนลาดยางตลอดสาย มีเขตทางกว้าง 16.00 เมตร ผิวการจราจรกว้าง 4.50 เมตร 2 ช่องทาง

- ทางหลวงจังหวัดหมายเลข 3289 บ้านหนองซาก-เนินโหมก ลาดยางตลอดสาย ระยะทาง 6.63 กิโลเมตร โดยมีเขตทางกว้าง 16.00 เมตร ผิวการจราจรกว้าง 4.50 เมตร 2 ช่องทาง

- ถนนบ้านไร่-หนองกาน้ำ ใช้ติดต่อกับอำเภอพานทอง โดยขึ้นไปทางทิศเหนือ เป็นระยะทางประมาณ 20 กิโลเมตร สภาพถนนไม่ดี ถนนลาดยางตลอดสาย โดยมีเขตทางกว้าง 17.00 เมตร ผิวการจราจรกว้าง 6.00 เมตร 2 ช่องทาง

- ถนนวิบูลย์คำริ ใช้ติดต่อกับอำเภอหนองยาว โดยไปทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือ ถนนลาดยางตลอดสาย โดยมีเขตทางกว้าง 19.50 เมตร มีผิวจราจรกว้าง 6.00 เมตร 2 ช่องทาง

- ถนนบ้านบึง-มาบไผ่ ใช้ติดต่อกับตำบลมาบไผ่โดยไปทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือของชุมชนเป็นระยะทางประมาณ 5 กิโลเมตร ถนนเป็นดินลูกรัง

บทบาทและความสำคัญของเส้นทางสายหลักและสายรอง เมื่อพิจารณาจากปริมาณการจราจรในเส้นทางต่าง ๆ ใน พ.ศ. 2531⁷ พบว่าเส้นทางที่มีการใช้ประโยชน์และมีปริมาณการจราจรมากที่สุดในเขตพื้นที่อำเภอบ้านบึงคือ ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 344 ช่วงอำเภอบ้านบึงถึงอำเภอเมืองชลบุรี มีปริมาณจราจร 11,169 คันต่อวัน เป็นรถยนต์โดยสารร้อยละ 32.2 และรถบรรทุกร้อยละ 67.8 และบริเวณที่มีปริมาณการจราจรรองลงมายังคงเป็นเส้นทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 344 ในช่วงจากอำเภอบ้านบึงถึงอำเภอแกลง มีปริมาณจราจร

⁷กรมทางหลวง กระทรวงคมนาคม, ปริมาณการจราจรในจังหวัดชลบุรี, พ.ศ.

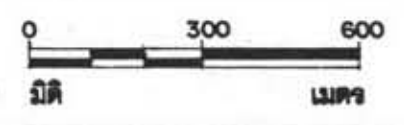
- สัญลักษณ์**
- เส้นทางสายหลัก
 - เส้นทางสายรอง
 - ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 344
 - ถนนราชบุรณศิริ
 - ถนนเทศบาล
 - ถนนบ้านไร่ หนองกาไม้
 - ถนนราชบุรณศิริ
 - ถนนเทศบาล
 - ถนนวิฑูรย์ดำริ
 - ถนนบวรฉัตร
 - ถนนประชาสงเสริม
 - ถนนฉวาง
 - ถนนหัวกุญแจ
 - ทางหลวงจังหวัดหมายเลข 3138
- ชื่อถนน
- จำนวนช่องจราจร
- ความกว้างของผิวจราจร

ที่มา : สำนักผังเมือง

**การศึกษารูปแบบแผนการใช้ที่ดินเทศบาลตำบลบ้านบึง
อำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี**

แสดง : ถนนในเขตเทศบาล

แผนที่ 4.4

5,211 คันต่อวัน และเส้นทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 331 ช่วงอำเภอบ้านบึงถึงอำเภอพนัสนิคม มีปริมาณจราจร 2,438 คันต่อวัน จะเห็นได้ว่าปริมาณจราจรของอำเภอบ้านบึงมีปริมาณจราจรคับคั่งในทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 344 เนื่องจากเป็นเส้นทางคมนาคมที่ใช้ในการขนส่งสินค้าและวัตถุดิบ ซึ่งเป็นเส้นทางที่เชื่อมต่อระหว่างจังหวัดที่มีความสำคัญของภาคตะวันออกคือ อำเภอเมืองชลบุรีและอำเภอแกลง จังหวัดระยอง นอกจากนี้เส้นทางดังกล่าวยังยื่นระยะทางถึง 50 กิโลเมตร จากจังหวัดระยองสู่อำเภอเมืองชลบุรี ในส่วนของพื้นที่อำเภอบ้านบึงยังเป็นแหล่งวัตถุดิบทางการเกษตร และแหล่งอุตสาหกรรมแปรรูปผลผลิตที่สำคัญในระดับจังหวัด จึงส่งผลกระทบต่อสายดังกล่าวมีปริมาณการจราจรสูง

4.5 สรุปลักษณะทางด้านกายภาพของอำเภอบ้านบึง

อำเภอบ้านบึงมีความได้เปรียบในด้านตำแหน่งที่ตั้ง เมื่อเปรียบเทียบกับอำเภออื่น ๆ ในหลายอำเภอของพื้นที่เขตจังหวัดชลบุรี เนื่องจากอำเภอบ้านบึงมีระยะทางห่างจากศูนย์กลางอำเภอเมืองชลบุรี ซึ่งเป็นศูนย์กลางของกิจกรรมประเภทต่าง ๆ และเป็นเมืองศูนย์กลางในระดับภาคเพียง 14 กิโลเมตร และมีระยะทางห่างจากอำเภอแกลง จังหวัดระยอง ประมาณ 85 กิโลเมตร ตลอดจนระบบคมนาคมของอำเภอบ้านบึง มีโครงข่ายการคมนาคมที่เชื่อมโยง ซึ่งสามารถใช้เป็นเส้นทางคมนาคมติดต่อ และใช้เป็นเส้นทางขนส่งสินค้ากับพื้นที่บริเวณรอบ ๆ ได้อย่างสะดวก

เมื่อพิจารณาถึงสมรรถนะดินพื้นที่อำเภอบ้านบึงพบว่า สภาพเนื้อดินส่วนใหญ่ของอำเภอมีทรายเป็นองค์ประกอบหลัก มีความสามารถในการอุ้มน้ำในเกณฑ์ต่ำ มีความอุดมสมบูรณ์ปานกลาง และจากลักษณะสมรรถนะดินดังกล่าว จะเห็นว่าเป็นดินที่มีความเหมาะสมในการเพาะปลูกพืชประเภทพืชไร่ ได้แก่ อ้อยน้ำตาล มันสำปะหลัง เป็นต้น ซึ่งพืชเหล่านี้เป็นวัตถุดิบที่สำคัญต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

เมื่อพิจารณาถึงแหล่งน้ำของอำเภอบ้านบึงพบว่า จะมีลักษณะเป็นแหล่งน้ำผิวดินเกือบทั้งหมด มีลำน้ำทางธรรมชาติ 2 สาย ได้แก่ คลองใหญ่และคลองหลวง แต่ลำน้ำทั้ง 2 สาย มีน้ำไม่ตลอดทั้งปี จะมีน้ำมากเพียงช่วงฤดูฝน แต่อย่างไรก็ดี เขตพื้นที่ของอำเภอบ้านบึงยังมีแหล่งน้ำที่สำคัญอีกแหล่งหนึ่งคือ อ่างเก็บน้ำบ้านบึง (หนองเขียว) มีความจุน้ำรวม 1.90 ล้านลูกบาศก์เมตร เป็นอ่างเก็บน้ำที่อยู่ในความดูแลของกรมชลประทาน มีพื้นที่ส่งน้ำประมาณ 8,000 ไร่ อ่างเก็บน้ำดังกล่าวเป็นแหล่งน้ำที่สำคัญต่อการอุปโภคและบริโภค ตลอดจนใช้ประโยชน์เพื่อการเกษตรกรรม

และอุตสาหกรรม

4.6 สภาพโครงสร้างทางเศรษฐกิจของอำเภอบ้านบึง

เนื่องจากลักษณะทางภูมิศาสตร์ของพื้นที่ใน เขตอำเภอบ้านบึงอยู่ใน เขตที่ราบลุ่มคลื่นสลับ เป็นเขา สภาพดินเป็นดินปนทราย มีปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยต่อปี 1,200 มิลลิเมตร พื้นที่ส่วนมากจึง เหมาะแก่การ เพาะปลูกประเภทพืชไร่ และประชากรซึ่งอาศัยอยู่ใน เขตชนบทส่วนมากประมาณ ร้อยละ 71 ประกอบอาชีพทางด้าน เกษตรกรรม โดยพืชเศรษฐกิจที่สำคัญ ได้แก่ อ้อย มันสำปะหลัง และข้าว ดังนั้นโครงสร้าง เศรษฐกิจหลักของอำเภอบ้านบึงขึ้นอยู่กับ การเกษตร และจากการที่อำเภอบ้านบึง เป็นแหล่งวัตถุดิบทางการ เกษตรที่สำคัญต่อโรงงานอุตสาหกรรมแปรรูปการเกษตร ตลอดจน อิทธิพลทางด้านทำเลที่ตั้งของอำเภอที่มีระบบโครงข่ายคมนาคมที่สามารถใช้ติดต่อกับพื้นที่ต่าง ๆ ได้ ผลิตอย่างสะดวก^๘ จึงส่งผลให้อำเภอบ้านบึง ซึ่งมีพร้อมทั้งวัตถุดิบและระบบการขนส่งเป็นเขต อุตสาหกรรมต่อเนื่องทางการ เกษตรที่สำคัญของจังหวัดชลบุรีอีกแห่งหนึ่ง กล่าวคือ ในอำเภอบ้านบึง มีโรงงานอุตสาหกรรมแปรรูปการ เกษตรมากเป็นอันดับ 2 รองจากอำเภอเมืองชลบุรี หรือประมาณ ร้อยละ 10.56 ของจำนวนโรงงานทั้งจังหวัด และในปัจจุบันนอกจากจะมีโรงงานต่อเนื่องทางการ เกษตรเป็นโรงงานประเภทหลักแล้ว ยังมีโรงงานอุตสาหกรรมเพื่อการส่งออกได้เริ่ม เข้ามามีบทบาท โดยมาตั้งอยู่ในพื้นที่ของตำบลบ้านบึง เช่น โรงงานอิเล็กทรอนิกส์ โรงงานผลิตของเล่นเด็ก เป็นต้น ส่วนโครงสร้างทาง เศรษฐกิจระดับ เทศบาลตำบลบ้านบึงนั้น โครงสร้างทาง เศรษฐกิจจะขึ้นอยู่กับ การค้าส่ง-ค้าปลีก และการบริการเป็นส่วนมาก

ส่วนโครงสร้างทาง เศรษฐกิจที่สำคัญของอำเภอบ้านบึง สามารถพิจารณาถึงรายละเอียด ของแต่ละสาขาอาชีพที่สำคัญได้ดังนี้ คือ

4.6.1 การเกษตรกรรม

การเกษตรกรรมของอำเภอบ้านบึง นับว่าเป็นการผลิตที่มีความสำคัญต่อโครงสร้าง เศรษฐกิจของอำเภอ โดยพื้นที่ส่วนใหญ่หรือประมาณร้อยละ 91.88 จะใช้ประโยชน์เพื่อการ เกษตรกรรม ทั้งนี้สืบเนื่องมาจากลักษณะของพื้นที่ที่มีความ เหมาะสมในการ เพาะปลูกโดยเฉพาะ

^๘Herman M.Southworth and Bruce F.Johnston, Agricultural Development and Economic Growth, 1968.

ประเภทพืชไร่ และประกอบกับมีจำนวนโรงงานอุตสาหกรรมต่อเนื่องการเกษตร ตั้งอยู่ในพื้นที่ของอำเภอ เป็นจำนวนมากประมาณ 103 โรง หรือคิดเป็นร้อยละ 70.06 ของจำนวนโรงงานทั้งอำเภอ ถึงแม้ว่าในปัจจุบันพื้นที่ในการเกษตรจะลดลงไปบ้าง แต่การผลิตในสาขาเกษตรกรรมนี้ยังคงมีบทบาทและความสำคัญต่ออำเภอมาก อาจกล่าวได้ว่าการผลิตสาขาเกษตรกรรมยังคงทำรายได้ให้แก่อำเภอบ้านบึงอยู่ และในอนาคตสาขาการผลิตทางด้านเกษตรกรรมจะยังคงมีความสำคัญ เพราะเนื่องจากการผลิตสาขา อุตสาหกรรมซึ่งเป็นสาขาการผลิตที่นับว่าสำคัญของอำเภอบ้านบึงส่วนใหญ่เป็นอุตสาหกรรมต่อเนื่องทางการเกษตร จึงส่งผลให้การผลิตสาขาเกษตรกรรมยังคงมีความสำคัญอยู่ โดยที่สาขาการผลิตทางการเกษตรที่สำคัญของบ้านบึงประกอบด้วย

ก. การกลั่นกรอง เป็นสาขาการผลิตที่สำคัญสาขาหนึ่งและยังคงทำรายได้ให้แก่อำเภอบ้านบึง จากการศึกษาพบว่า ในปี พ.ศ.2530⁹ พื้นที่ที่ประกอบการกลั่นกรองมีจำนวน 3,47,720 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 76.48 ของพื้นที่ทั้งอำเภอ ซึ่งเป็นพื้นที่เพาะปลูกมากเป็นอันดับสองรองจากอำเภอพนัสนิคม พื้นที่ส่วนใหญ่จะใช้ในการปลูกพืชไร่ถึง 225,489 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 64.85 ของพื้นที่เพาะปลูกทั้งหมดของอำเภอ รองลงมาจะใช้พื้นที่ในการปลูกไม้ผล-ไม้ยืนต้น และทำนา ตามลำดับ โดยมีจำนวนครัวเรือนเกษตรประมาณ 10,132 ครัวเรือน หรือประมาณร้อยละ 74.69 ของจำนวนครัวเรือนประชากรทั้งหมดของอำเภอ ส่วนพืชเศรษฐกิจที่มีความสำคัญของอำเภอบ้านบึง ได้แก่ อ้อยน้ำตาล มันสำปะหลัง ข้าว และสับปะรด โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้ (ตารางที่ 4.3)

- อ้อยน้ำตาล เป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญของอำเภอบ้านบึง โดยมีการปลูกโดยทั่ว ๆ ไปของอำเภอ ซึ่งอำเภอบ้านบึงเป็นแหล่งเพาะปลูกอ้อยน้ำตาล ที่สำคัญของจังหวัดชลบุรี และปลูกมากที่สุดของจังหวัดด้วย ผลผลิตอ้อยทั้งหมด ส่วนมากจะถูกส่งเข้าโรงงานทำน้ำตาลที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ของอำเภอ ซึ่งในปัจจุบันอำเภอบ้านบึงมีโรงงานผลิตน้ำตาลอยู่ถึง 20 แห่ง และจากสถิติของเกษตรอำเภอใน พ.ศ. 2530 อำเภอบ้านบึง มีพื้นที่ปลูกอ้อยน้ำตาลถึง 118,938 ไร่ สามารถเก็บเกี่ยวผลผลิตรวมได้ถึง 297,345 ตัน และผลผลิตเฉลี่ย 2,500 กิโลกรัม ต่อไร่

- ข้าว เป็นพืชเศรษฐกิจของอำเภอบ้านบึงที่มีความสำคัญเป็นอันดับสาม รองจากอ้อยน้ำตาล และมันสำปะหลัง ผลผลิตของข้าวจะถูกส่งมายังโรงสีซึ่งกระจายอยู่โดยทั่วไปทุก

⁹ สำนักงานเกษตรอำเภอบ้านบึง, พื้นที่การเพาะปลูกของอำเภอบ้านบึง, พ.ศ.

ตำบลยกเว้นตำบลหนองซำซากซึ่งไม่มีโรงสีข้าว ซึ่งตำบลหนองอิรุณ และตำบลบ้านบึงมีโรงสีข้าว อยู่หลายแห่ง ส่วนพื้นที่ทำการปลูกข้าวทั้งหมดของอำเภอบ้านบึงใน พ.ศ. 2530 มีพื้นที่ถือครอง ทั้งสิ้น 46,755 ไร่ เป็นพื้นที่เพาะปลูก 46,755 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 13.45 ของพื้นที่ เพาะปลูกทั้งอำเภอ โดยมีจำนวนครัวเรือนเกษตรกรที่ปลูกข้าวจำนวน 2,432 ครัวเรือน ซึ่งให้ ผลผลิตรวม 21,040 ตัน และผลผลิตเฉลี่ย 450 กิโลกรัม ต่อไร่

- สับปะรด เป็นพืชเศรษฐกิจอีกประเภทหนึ่งซึ่งอำเภอบ้านบึง มีพื้นที่ปลูก สับปะรดมากที่สุดของจังหวัดชลบุรี ทั้งนี้เนื่องจากสภาพภูมิประเทศที่เอื้ออำนวย ตลอดจนมี โรงงานสับปะรดกระป๋องตั้งอยู่ในพื้นที่อำเภอบ้านบึงถึง 2 แห่งโดยอยู่ที่ตำบลคลองแก้ว และตำบล หนองอิรุณ ใน พ.ศ. 2530 อำเภอบ้านบึงมีพื้นที่ปลูกสับปะรด 15,755 ไร่ สามารถเก็บเกี่ยว ผลผลิตรวมได้ 126,040 ตัน เป็นผลผลิตเฉลี่ยประมาณ 8,000 กิโลกรัม ต่อไร่

นอกจากพืชเศรษฐกิจดังที่ได้กล่าวมาแล้วอำเภอบ้านบึงยังมีพืชประเภทผลไม้- ไม้ยืนต้น เช่น มะพร้าว มะม่วง ขนุน เป็นต้น โดยมีพื้นที่ปลูกประมาณ 49,354 ไร่ ซึ่งจัดได้ว่า เป็นพืชอีกประเภทหนึ่งที่นำรายได้เข้าสู่อำเภอบ้านบึง

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 4.3 แสดงพื้นที่การเพาะปลูกของอำเภอบ้านบึง พ.ศ. 2525-2530

	พื้นที่เพาะปลูก พ.ศ. 2525		พื้นที่เพาะปลูก พ.ศ. 2530		อัตราการเปลี่ยนแปลง	
	ไร่	ร้อยละ	ไร่	ร้อยละ	ไร่	ร้อยละ
พื้นที่ทำการเกษตร	349,433	100.00	347,720	100.00	-1,713	0.50
- ไร่	47,355	13.55	46,755	13.45	-600	1.27
- ไร่	223,416	63.94	225,489	64.85	+2,073	0.93
- สวนผลไม้	45,844	13.12	49,354	14.19	+3,510	7.66
- พืชผัก	2,807	0.80	3,223	0.93	+416	14.83
- อื่น ๆ	30,011	8.59	22,899	6.58	-7,112	23.70

ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอบ้านบึง อำเภอบ้านบึง

จากลักษณะการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่เกษตรในอำเภอบ้านบึง ระหว่าง พ.ศ. 2525 กับ พ.ศ. 2530 จะพบว่าพื้นที่เกษตรมีอัตราลดลงเพียงร้อยละ 0.50 ซึ่งพื้นที่เกษตรที่ลดลง ได้แก่ พื้นที่นา ทั้งนี้เนื่องจากมีปริมาณน้ำไม่เพียงพอตลอดจนพื้นที่ชลประทานยังครอบคลุมไม่ทั่วทั้งพื้นที่ และประการสำคัญคือ ราคาข้าวของตลาดมีราคาลดลง ส่วนพื้นที่เกษตรอื่น ๆ มีอัตราที่เพิ่มขึ้นแต่เพิ่มขึ้นอัตราส่วนที่น้อยมาก

ข. ปลั๊กลูก เป็นอีกสาขาอาชีพหนึ่งของโครงสร้างทางเศรษฐกิจของอำเภอ บ้านบึง ปลั๊กลูกที่นิยมเลี้ยงได้แก่ สุนัข ไก่และเป็ด ซึ่งในปี 2530 อำเภอบ้านบึงมีการเลี้ยงสุนัข ถึง 98,700 ตัว คิดเป็นร้อยละ 25.87 ของจำนวนสุนัขทั้งจังหวัด เลี้ยงมากเป็นอันดับสองรองจาก อำเภอศรีราชา ส่วนไก่และเป็ดมีจำนวน 935,000 ตัว และ 140,000 ตัว ตามลำดับ ทั้งนี้เนื่องจากอำเภอบ้านบึงมีความเหมาะสมในด้านวัตถุดิบ คืออาหารที่ใช้ในการเลี้ยงปลั๊กลูก จะเป็นประเภท ข้าว และพืชไร่ ลักษณะการเลี้ยงมีทั้งการเลี้ยงขนาดเล็กเพื่อการบริโภคในครัวเรือน และ

จำหน่ายในท้องถิ่น และการเลี้ยงในรูปของการค้าโดยเฉพาะฟาร์มไก่ซึ่งส่งผลผลิตเป็นสินค้าไปยังตลาดภายในจังหวัด และพื้นที่ข้างเคียง ลักษณะการเลี้ยงส่วนใหญ่จะอยู่ในบริเวณเดียวกับพื้นที่เพาะปลูก และมีกอกอยู่ใกล้เขตชุมชนเมือง เนื่องจากมีเส้นทางคมนาคมขนส่งสะดวก สามารถส่งถึงมือผู้รับได้โดยง่าย

จากการศึกษาจำนวนฟาร์มประเภทต่าง ๆ¹⁰ ของอำเภอบ้านบึง พบว่าจำนวนฟาร์มทั้งสิ้น 70 แห่ง โดยส่วนมากจะเป็นฟาร์มเบ็ดและฟาร์มไก่ คือมีประมาณ 23,26 แห่ง ตามลำดับ และเป็นฟาร์มเลี้ยงสุกร 21 แห่ง พื้นที่ที่เลี้ยงส่วนมากจะกระจายอยู่โดยทั่วไปทั้งอำเภอ

4.6.2 การอุตสาหกรรม

อำเภอบ้านบึง เป็นอำเภอหนึ่งที่มีจำนวนอุตสาหกรรมตั้งอยู่มาก เป็นอันดับ 2 รองจากอำเภอเมืองชลบุรี ซึ่งประเภทของโรงงาน ส่วนมากจะเป็นโรงงานต่อเนื่องทางการเกษตร ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 70.06 ของโรงงานทุกประเภทในอำเภอบ้านบึง ทั้งนี้เนื่องจากมีปัจจัยส่งเสริมให้อำเภอบ้านบึงมีอุตสาหกรรมต่อเนื่องการเกษตร คือ

1. อำเภอบ้านบึงมีสภาพดินที่เหมาะสมกับการปลูกพืชเศรษฐกิจ เช่น อ้อยน้ำตาล มันสำปะหลัง ข้าว จึงส่งผลให้พื้นที่ของอำเภอบ้านบึงมีโรงงานอุตสาหกรรมเกิดขึ้น เพื่อรองรับวัตถุดิบในท้องถิ่นมาทำการผลิตต่อไป

2. อำเภอบ้านบึงมีโครงข่ายการคมนาคมติดต่อกับพื้นที่โดยรอบได้อย่างสะดวก โดยมีระยะทางไม่ห่างจากอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดฉะเชิงเทรา จังหวัดระยองและกรุงเทพมหานครมากนัก จึงเป็นส่วนหนึ่งที่มีความเหมาะสมในการจัดตั้งโรงงานอุตสาหกรรม

จากลักษณะของโรงงานในอำเภอบ้านบึงนั้นส่วนใหญ่จะเป็นโรงงานขนาดกลาง และขนาดเล็ก มีโรงงานขนาดใหญ่อยู่เพียงไม่กี่แห่ง และเมื่อพิจารณาจำนวนโรงงานของอำเภอบ้านบึงจะพบว่าใน พ.ศ. 2530 มีจำนวนโรงงานทั้งสิ้น 147 แห่ง ซึ่งมีจำนวนมากเป็นอันดับสอง รองจากอำเภอเมืองชลบุรี มีจำนวนคนงานประมาณ 3,736 คน และมีเงินทุนหมุนเวียน 495,967 ล้านบาท (ตารางที่ 4.5) โดยสามารถแบ่งประเภทของอุตสาหกรรมในอำเภอบ้านบึงได้ดังนี้

¹⁰ สำนักงานพาณิชย์จังหวัดชลบุรี, ข้อมูลการค้า, พ.ศ. 2530.

- อุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร เป็นอุตสาหกรรมที่มีจำนวนโรงงานมากที่สุด คือ จำนวน 103 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 70.06 ของจำนวนโรงงานทั้งหมด ซึ่งประกอบด้วยโรงสีข้าว โรงทอผ้าไหม เส้น โรงงานลับประดกระบอง และโรงงานผลิตน้ำตาลทราย เป็นต้น

- อุตสาหกรรมบริการ มีจำนวน 24 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 16.33 ของจำนวนโรงงานทั้งหมด ซึ่งประกอบด้วยเคาะพันสิรณยนต์ ซ่อมรถไถ ซ่อมและผลิตอุปกรณ์ไฟฟ้า และชุบโลหะ เป็นต้น

- อุตสาหกรรมก่อสร้าง มีจำนวน 10 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 6.80 ของจำนวนโรงงานทั้งหมด ประกอบด้วยโรงงานทำคอนกรีตบล็อก โรงงานทำวงกบประตูและหน้าต่าง โรงงานแปรรูปไม้ และโรงงานทำไม้จุ่มพื้น

- อุตสาหกรรมเกี่ยวกับอาหาร มีจำนวน 8 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 5.44 ของจำนวนโรงงานทั้งหมด ประกอบด้วยโรงงานผลิตอาหารสัตว์ โรงงานผลิตสุรา เป็นต้น

- อุตสาหกรรมอื่น ๆ มีจำนวน 2 แห่ง ประกอบด้วยโรงงานผลิตแอมโมเนียมซัลเฟต 1 แห่ง และโรงงานผลิตคาร์บอนไดออกไซด์เหลว 1 แห่ง ถึงแม้จะมีจำนวนน้อยเพียง 2 แห่งก็ตาม แต่เป็นอุตสาหกรรมที่ใช้เงินทุนค่อนข้างสูง

เมื่อพิจารณาถึงการเปลี่ยนแปลงของประเภทอุตสาหกรรมในอำเภอบ้านบึง ระหว่าง พ.ศ. 2526-2530 จากตารางที่ 4.5 จะพบว่าจำนวนโรงงานทุกประเภทใน พ.ศ. 2530 ลดลงจาก พ.ศ. 2526 เพียง 6 โรง หรือประมาณร้อยละ 3.92 ซึ่งมีอัตราการที่น้อยมาก ส่วนประเภทของโรงงานที่มีอัตราการลดลงมากที่สุดคือ อุตสาหกรรมการบริการ คือลดลง 3 โรง หรือร้อยละ 11.11 เท่านั้น ส่วนในภาคอุตสาหกรรมเกษตรยังคงเท่าเดิมแต่ปริมาณคนงานและเงินลงทุนมีปริมาณเพิ่มขึ้น

และเมื่อพิจารณาจำนวนโรงงานอุตสาหกรรมเป็นรายตำบล (ตารางที่ 4.5) พบว่าตำบลบ้านบึงเป็นตำบลที่มีจำนวนโรงงานมากที่สุดคือ 39 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 26.54 ของจำนวนโรงงานอุตสาหกรรมในอำเภอบ้านบึง โดยส่วนใหญ่จะเป็นโรงงานอุตสาหกรรมบริการ ซึ่งมีอยู่ 17 แห่ง และเป็นโรงงานอุตสาหกรรมเกี่ยวกับการเกษตร จำนวน 12 แห่ง ซึ่งได้แก่ โรงงานทำแป้งมันสำปะหลัง โรงสีข้าว และโรงงานทำน้ำตาล ส่วนตำบลที่มีจำนวนโรงงานรองลงมาได้แก่ ตำบลหนองซาก ตำบลคลองแก้ว และ ตำบลหนองอิฐ ซึ่งมีความโรงงาน 27, 26 และ 25 แห่งตามลำดับ โดยพื้นที่ทั้งสามตำบลส่วนใหญ่จะเป็นโรงงานอุตสาหกรรมเกี่ยวกับการเกษตร เช่น โรงสีข้าว และโรงงานทำแป้งมันสำปะหลัง เป็นต้น ส่วนตำบลที่มีโรงงานอุตสาหกรรม

กรรมตั้งอยู่น้อยที่สุดคือ ตำบลมาบไผ่ ซึ่งมีจำนวนโรงงานเพียง 7 แห่ง ส่วนใหญ่จะเป็นโรงงาน
ทำน้ำตาล

จากการศึกษาจำนวนแรงงานในอำเภอบ้านบึงพบว่า จำนวนแรงงาน
ทั้งอำเภอมียุทธศาสตร์ 3,736 คน (พ.ศ. 2530) โดยที่ตำบลหนองอิรุณมีจำนวนแรงงานมากที่สุด
คือประมาณ 1,611 คน คิดเป็นร้อยละ 43.22 ของจำนวนแรงงานทั้งอำเภอ ทั้งนี้เนื่องจาก
ตำบลหนองอิรุณ เป็นที่ตั้งของโรงงานทำน้ำตาลขนาดใหญ่ และโรงงานผลิตแอลกอฮอล์
รองลงมาได้แก่ตำบลหนองซากมีจำนวนแรงงานประมาณ 853 คน คิดเป็นร้อยละ 22.83 ของ
จำนวนแรงงานทั้งอำเภอ โดยที่ตำบลหนองซาก เป็นที่ตั้งของโรงงานทำน้ำตาล และโรงงาน
กลั่นสุรา ซึ่งเป็นโรงงานที่จำเป็นต้องใช้แรงงานจำนวนมากเช่นกัน ส่วนตำบลที่มีจำนวนแรงงาน
น้อยที่สุดคือ ตำบลหนองบอนแดง กล่าวคือมีจำนวนแรงงานเพียงร้อยละ 2.14 ของจำนวน
แรงงานทั้งอำเภอ ทั้งนี้เนื่องจากตำบลหนองบอนแดงมีโรงงานส่วนใหญ่เป็นโรงสีข้าวซึ่งต้องการ
จำนวนแรงงานไม่มากนัก

ส่วนในด้านเงินทุนหมุนเวียนนั้นจากการศึกษาพบว่า จำนวนเงินทุนของ
ทั้งอำเภอ มีประมาณ 495,967 ล้านบาท ตำบลที่มีจำนวนเงินทุนหมุนเวียนทางอุตสาหกรรมสูงสุด
คือ ตำบลหนองซาก คือมีเงินทุน 215,296 ล้านบาท ทั้งนี้เพราะ เป็นที่ตั้งของโรงงานทำน้ำตาล
ขนาดใหญ่และโรงงานสุรา ซึ่งเป็นอุตสาหกรรมการผลิตที่ต้องใช้กรรมวิธีการผลิตสูงจึงทำให้
เงินทุนหมุนเวียนสูงไปด้วย รองลงมาได้แก่ ตำบลหนองอิรุณ ซึ่งมีเงินทุนหมุนเวียน 167,271
ล้านบาท ส่วนตำบลหนองบอนแดง เป็นตำบลที่มีเงินทุนหมุนเวียนทางอุตสาหกรรมต่ำสุด ทั้งนี้
เนื่องจากไม่มีโรงงานที่ต้องใช้กรรมวิธีการผลิตสูงตั้งอยู่ในพื้นที่ของตำบลเลย

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 4.4 แสดงจำนวนโรงงาน แรงงาน และเงินทุนของอำเภอแม่จัน พ.ศ. 2526-2530

ประเภทของ	พ.ศ. 2526				พ.ศ. 2530				อัตราเปลี่ยนแปลง				
	จำนวน	%	แรงงาน	%	เงินทุน	%	จำนวน	%	เงินทุน	%	จำนวน	%	
					(ล้านบาท)			(ล้านบาท)					
การเกษตร	103	67.32	2,590	79.64	387.08	68.24	103	70.06	2,909	77.86	397.29	80.11	-
การบริการ	27	17.65	153	4.64	14.72	2.59	24	16.33	137	3.67	8.62	1.74	-3
การผลิตสร้าง	11	7.19	120	3.64	10.46	1.85	10	6.80	80	2.14	9.81	1.98	-1
อาหาร	10	6.54	898	27.70	119.93	21.15	8	5.44	512	13.71	46.78	9.43	-2
อื่น ๆ	2	1.31	140	4.24	35.00	6.17	2	1.37	98	2.62	33.45	6.74	-
รวม	153	100.00	3,301	100.00	567.19	100.00	147	100.00	3,736	100.00	495.96	100.00	-6

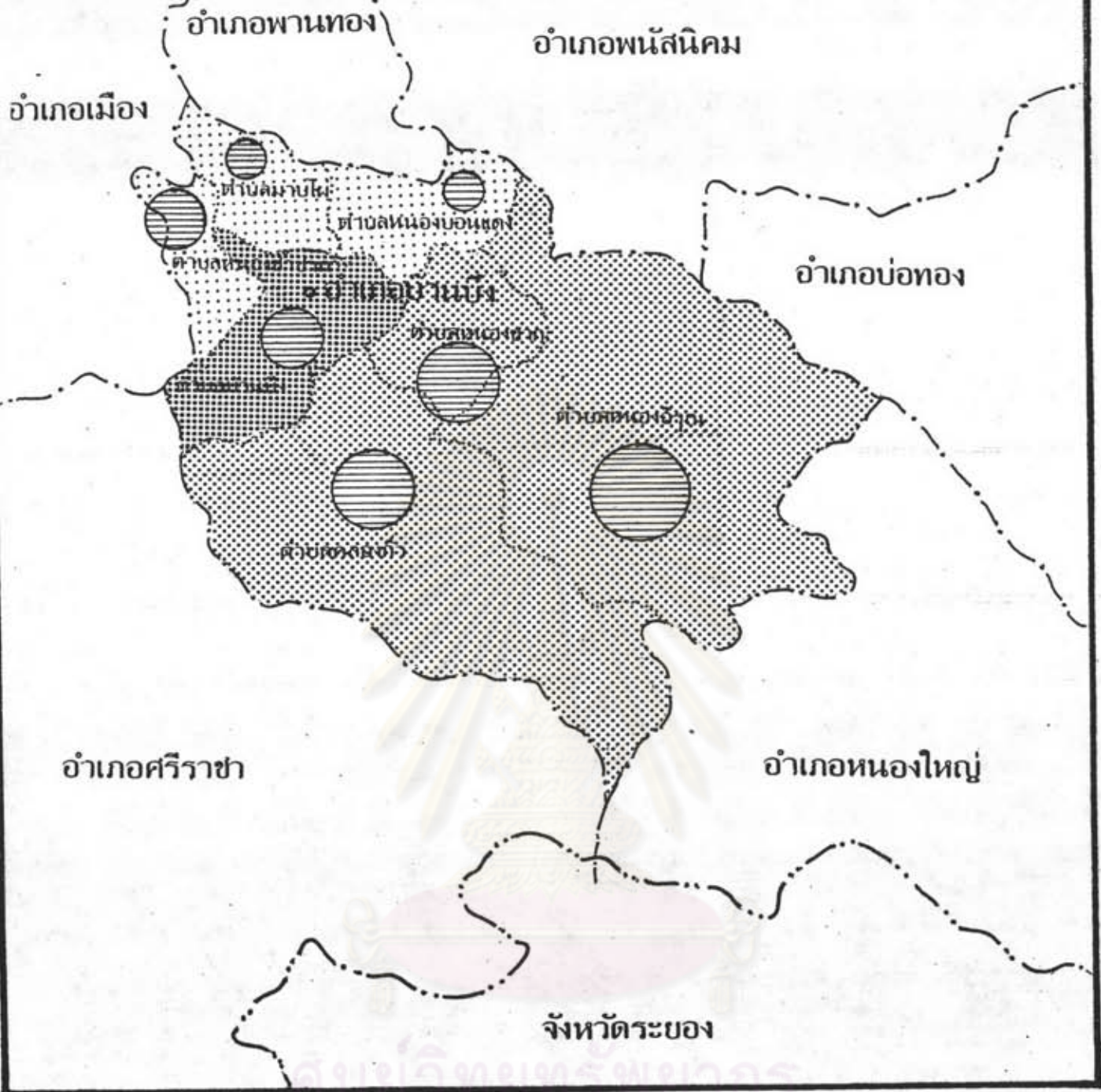
ที่มา : ทำเนียบโรงงานอุตสาหกรรม จังหวัดชลบุรี พ.ศ. 2526-2530

ตารางที่ 4.5 แสดงจำนวนและสัดส่วนของโรงงาน แรงงาน และเงินทุนของอุตสาหกรรม
ในอำเภอบ้านบึง แยกตามรายตำบล

ตำบล	โรงงานอุตสาหกรรม		จำนวนแรงงาน		จำนวนเงินทุน	
	จำนวน (แห่ง)	ร้อยละ	คน	ร้อยละ	ตัวเงิน (บาท)	ร้อยละ
หนองข่าซาก	5	10.20	252	6.75	12.595	2.54
มาบไฟ	7	4.76	98	2.62	4.230	0.85
บ้านบึง	39	26.54	334	8.94	25.337	5.11
คลองกิ้ว	26	17.69	508	13.60	67.288	13.57
หนองซาก	27	18.37	853	22.83	215.296	43.41
หนองบอนแดง	8	5.44	80	2.14	3.950	0.80
หนองอิฐ	25	17.00	1,611	43.12	167.271	33.32
รวม	147	100.00	3,736	100.00	495.967	100.00

ที่มา : ทำเนียบโรงงานอุตสาหกรรมของจังหวัดชลบุรี พ.ศ. 2530 สำนักงานอุตสาหกรรม
จังหวัดชลบุรี กระทรวงอุตสาหกรรม

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สัญลักษณ์ การกระจายตัวของคนงาน การกระจายตัวของโรงงานอุตสาหกรรม		การศึกษาเพื่อวางแผนการใช้ที่ดินเทศบาลตำบลบ้านบึง อำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี	
น้อยกว่า 100 100 - 500 501 - 1000 มากกว่า 1000	01 - 15 16 - 30 31 - 45	แสดง: การกระจายตัวของคนงานใน โรงงานอุตสาหกรรม (2530)	
(หน่วยเป็น คน)		แผนที่ 4.5	

4.6.3 การพาณิชย์กรรมและการบริการ

การพาณิชย์กรรมและการบริการของอำเภอบ้านบึงนั้น ลักษณะการค้าต่าง ๆ ทั้งด้านค้าส่ง-ค้าปลีก การค้าบริการ และอุตสาหกรรมบริการ จะมีการกระจุกตัวหนาแน่นในบริเวณพื้นที่ที่เป็นเขตชุมชนเมือง นั่นคือจะอยู่ในพื้นที่ของเขตเทศบาลตำบลบ้านบึง และสุขาภิบาลห้วยกุญแจ ผู้ประกอบธุรกิจในด้านพาณิชย์กรรมและการบริการ ส่วนมากจะเป็นคนต่างด้าว ส่วนขอบเขตการค้าให้บริการนั้น จะให้บริการแก่ชุมชนโดยรอบทั้งในอำเภอและบริเวณข้างเคียง โดยที่ประชาชนจะเข้ามาซื้อสินค้าอุปโภคและบริโภค และการบริการ เช่น ซ่อมเครื่องจักรกล ซื้อสินค้าที่มีความจำเป็นในชีวิตประจำวัน ตลอดจนใช้พื้นที่ในเขตชุมชนเมืองเป็นแหล่งซื้อ-ขายสินค้าทางการเกษตร เป็นต้น

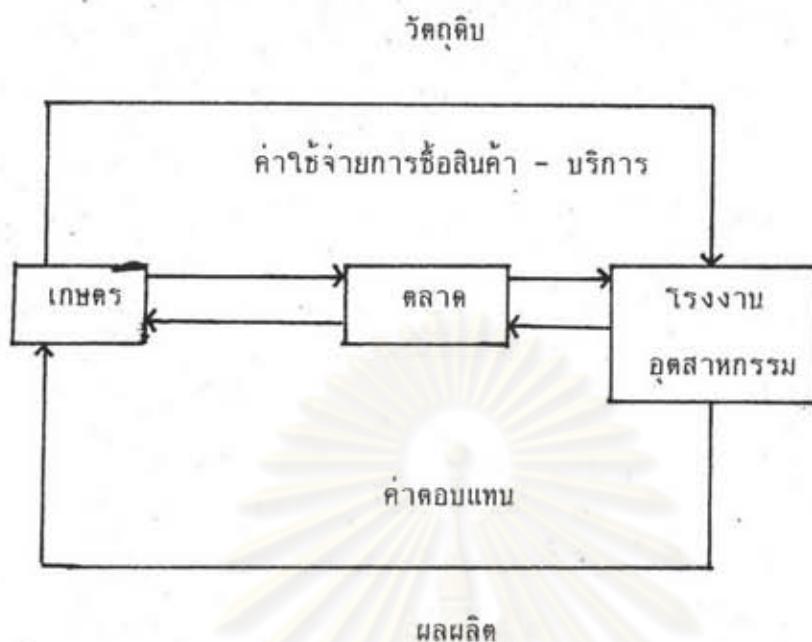
การศึกษากิจกรรมการค้าและบริการในชุมชนบ้านบึง เป็นการพิจารณาถึงจำนวน ประเภท ระยะเวลาที่เปิดดำเนินการ โดยใช้ข้อมูลจากการสำรวจของสำนักผังเมือง (พ.ศ. 2531)

- จำนวนและประเภทของสถานธุรกิจ ในเขตชุมชนเทศบาลตำบลบ้านบึง มีสถานประกอบกิจการค้าและบริการทั้งสิ้น 324 แห่ง โดยเป็นร้านค้าที่ขายอาหารและเครื่องคัมมากที่สุด (21.9%) รองลงมาคือ กิจการประเภทเสริมสวย (10.18%) และขายของใช้เบ็ดเตล็ด (8.95%) ส่วนสถานธุรกิจประเภทอื่น ๆ มีลักษณะร้านไม่ต่างกันมากนัก

- ระยะเวลาที่เปิดดำเนินการ จากจำนวนสถานประกอบการธุรกิจการค้า จำนวน 324 แห่ง ประมาณ 143 แห่ง หรือร้อยละ 44.13 มีระยะเวลาที่เปิดดำเนินการไม่เกิน 5 ปี และจำนวน 181 แห่ง หรือร้อยละ 56.27 มีระยะเวลาที่เปิดดำเนินการมากกว่า 5 ปีขึ้นไป

เมื่อพิจารณาการขยายตัวของสถานประกอบการธุรกิจการค้าและบริการทั้งหมด 324 แห่ง พบว่าในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา กิจการร้านอาหารและเครื่องคัม มีอัตราการเพิ่มมากที่สุด รองลงมาได้แก่ร้านเสริมสวย และบริการซ่อมรถยนต์และรถไถ จากลักษณะการขยายตัวของร้านค้า จะพบว่าในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา มีการขยายตัวร้อยละ 79 จากจำนวนร้านค้าใน พ.ศ. 2525 ซึ่งจัดได้ว่ามีการขยายตัวทางการค้ามากพอสมควร โดยเฉพาะร้านค้าประเภทบริการ

ภาพแสดงวงจร เศรษฐกิจของชุมชน

จากภาพวงจร เศรษฐกิจซึ่งแสดงการหมุนเวียนของการใช้จ่าย และผลผลิตภายในชุมชน สามารถอธิบายได้ดังนี้คือ เกษตรกรต้องการสินค้าและบริการเพื่อบำบัดความต้องการ ดังนั้นจึงขายผลผลิตทางการเกษตรซึ่งเป็นปัจจัยการผลิตให้แก่โรงงานอุตสาหกรรมภายในชุมชนเพื่อนำไปเป็นวัตถุดิบในการผลิต เจ้าของโรงงานจะจ่ายผลตอบแทนให้แก่เกษตรกรในรูปตัวเงิน เกษตรกรจะนำเงินจำนวนนี้ไปใช้จ่ายในการซื้อสินค้าและบริการที่มีอยู่ภายในชุมชน กระแสการหมุนเวียนของการใช้จ่ายและผลผลิตจะกระทำผ่านตัวกลางคือ "ตลาด" เนื่องจากความต้องการในสินค้าและบริการของเกษตรกรซึ่งถือว่าเป็นหน่วย เศรษฐกิจที่ใหญ่ที่สุด ภายในชุมชนไม่มีที่สิ้นสุด ดังนั้นการผลิตจึงไม่มีที่สิ้นสุด เช่นเดียวกัน

4.6.4 ลักษณะการคลังของอำเภอบ้านบึง

เมื่อพิจารณาถึงสถานการณ์การคลังของอำเภอบ้านบึงในปี พ.ศ.2529 อำเภอบ้านบึงมีรายได้จากภาษีต่าง ๆ เงินรายได้แผ่นดิน ดังนี้คือ¹¹

¹¹ที่ว่าอำเภอบ้านบึง, บรรยายสรุปอำเภอบ้านบึง, 2529, หน้า 7.

แผนกสรรพากร

- ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา	จำนวน	19,311,109.90	บาท
- ภาษีเงินได้นิติบุคคล	จำนวน	458,184.41	บาท
- ภาษีการค้า	จำนวน	25,615,570.46	บาท
- อากรแสตมป์	จำนวน	798,695.50	บาท
- อากรมหรสพ	จำนวน	7,602.50	บาท
- ค่าปรับภาษีอากร	จำนวน	93,750.00	บาท

แผนกปกครอง

- เงินรายได้แผ่นดิน	จำนวน	197,513.00	บาท

แผนกป่าไม้

- เงินรายได้แผ่นดิน	จำนวน	14,405.92	บาท

แผนกสาธารณสุข

- เงินรายได้แผ่นดิน	จำนวน	23,000.00	บาท

แผนกที่ดิน

- เงินรายได้แผ่นดิน	จำนวน	342,203.00	บาท

ส่วนอำเภอบ้านบึง

- ภาษีบำรุงท้องที่	จำนวน	1,194,032.75	บาท
- ภาษีโรงเรือนและที่ดิน	จำนวน	1,700,524.00	บาท
- ภาษีบ้าน	จำนวน	12,161.80	บาท

ส่วนสถานะการคลังของเทศบาลตำบลบ้านบึงนั้น เนื่องจากเทศบาลตำบลได้ยกฐานะสุขาภิบาลมาเป็นเทศบาลตำบล ใน พ.ศ. 2530 ดังนั้นสถานะด้านการคลังจึงได้พิจารณาช่วงที่ยังเป็นสุขาภิบาล ทั้งนี้เพื่อเป็นแนวทางในการวิเคราะห์สภาพของเทศบาลต่อไป และเมื่อศึกษาถึงเทศบัญญัติงบประมาณระหว่าง พ.ศ. 2524-2528 จะพบว่ามีลักษณะดังนี้

- รายรับจริง เป็นรายรับที่ได้รับจากภาษีอากร ค่าธรรมเนียม รายได้จากทรัพย์สิน และเงินอื่น ๆ ทั่วไป ซึ่งในแต่ละหมวดก็มีสัดส่วนและอัตราการเพิ่มรายรับประเภทต่าง ๆ ดังนี้

ตารางที่ 4.6 แสดงรายรับประเภทต่าง ๆ พ.ศ.2524-2528

ประเภทรายรับ	รายรับจริงจำแนกเป็นรายปี				
	พ.ศ.2524	พ.ศ.2525	พ.ศ.2526	พ.ศ.2527	พ.ศ.2528
ภาษีอากร	1,461,746.57	1,833,583.25	1,912,936.22	2,218,927.14	2,098,381.05
ค่าธรรมเนียม	82,817.78	96,659.06	103,951.22	97,988.08	97,449.90
รายได้ทรัพย์สิน	104,663.38	123,418.70	115,970.50	137,920.79	116,508.33
เงินรายได้เบ็ดเตล็ด	2,090.00	1,500.00	2,483.00	2,263.78	50,311.33
เงินอื่น ๆ	217,350.00	706,640.00	245,200.00	186,100.00	222,000.00
รวม	1,868,667.73	2,761,701.01	2,380,540.94	2,643,199.79	2,584,650.61

ที่มา : บรรยายสรุปอำเภอบ้านบึง

จากตารางที่ 4.6 พบว่ารายรับที่สำคัญ และมีจำนวนสูงสุดคือรายรับจากภาษีอากร รายรับส่วนนี้มีสัดส่วนโดยเฉลี่ยร้อยละ 78 ของรายรับทั้งหมด ส่วนรายรับที่น้อยที่สุดคือ รายรับจากเบ็ดเตล็ด เฉลี่ยประมาณร้อยละ 0.6 ของรายรับทั้งหมด รายรับประเภทต่าง ๆ ส่วนใหญ่มีอัตราเพิ่มขึ้น เมื่อเปรียบเทียบสัดส่วนโดยใช้รายรับปี พ.ศ. 2524 เป็นปีฐาน รายรับจากภาษีอากรเพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 37.91 รายรับจากรายได้เบ็ดเตล็ดมีอัตราการเพิ่มเฉลี่ยร้อยละ 224.86 ซึ่งมีอัตราการขึ้น-ลง ไม่แน่นอน รายรับรวมมีอัตราการเพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 38.92

จากตารางที่ 4.7 รายจ่ายประเภทต่าง ๆ ในแต่ละปีไม่แน่นอน โดยที่การเพิ่มของรายจ่ายแต่ละประเภทไม่แน่นอน ไม่สามารถจำแนกให้เห็นแนวโน้มของแต่ละประเภท แต่สามารถชี้ให้เห็นได้ว่ารายจ่าย ส่วนใหญ่มีอัตราการเพิ่มขึ้นยกเว้นรายจ่ายจากเงินสำรองจ่ายค่าที่ดินและก่อสร้างส่วนสาธารณูปโภคมีอัตราลดลง แต่รายจ่ายรวมมีอัตราการเพิ่มร้อยละ 37.34 ซึ่งใกล้เคียงกับอัตราการเพิ่มของรายรับ

- รายจ่ายจริง ประกอบด้วยรายจ่ายประเภทต่าง ๆ ดังนี้

ตารางที่ 4.7 แสดงรายจ่ายประเภทต่าง ๆ พ.ศ.2524-2528

ประเภทรายจ่าย	รายรับจริงจำนวนเงินเป็นรายปี				
	พ.ศ. 2524	พ.ศ. 2525	พ.ศ. 2526	พ.ศ. 2527	พ.ศ. 2528
รายจ่ายตามข้อผูกพัน				10,000	10,000
เงินสำรองจ่าย		18,144.00	19,712		6,000
ค่าจ้างประจำ	332,655	334,523	334,523	334,523	387,523
ค่าจ้างชั่วคราว	32,400	32,400	31,789	33,894	33,894
ค่าตอบแทน	103,754	113,754	123,420	114,733	124,645
ค่าวัสดุ	162,956	142,933	154,866	149,590	139,760
ค่าวัสดุ	197,950.60	204,950	187,680	195,998	187,436
ค่าครุภัณฑ์	30,000	25,000	28,000	35,000	32,000
ค่าที่ดิน-ก่อสร้าง	651,713	443,239	533,118	654,413	432,110
เงินอุดหนุน					
สาธารณูปโภค					
รายจ่ายอื่น ๆ					
รายจ่ายพิเศษ	217,350	315,420			225,610
รวม	1,728,778.60	1,630,363	1,413,108	1,528,151	1,578,978

ที่มา : บรรยายสรุปอำเภอบ้านมิ่ง

ตารางที่ 4.8 แสดงรายรับประเภทต่าง ๆ พ.ศ.2524-2528

งบประมาณ	รายรับจริงจำนวนเงินเป็นรายปี				
	พ.ศ. 2524	พ.ศ. 2525	พ.ศ. 2526	พ.ศ. 2527	พ.ศ. 2528
รายรับจริง	1,868,667.73	2,775,701.01	2,380,540.94	2,643,199.79	2,584,650.28
รายจ่ายจริง	1,718,778.60	2,303,587.00	2,155,854.91	2,410,265.47	2,532,773.98
ผลต่าง	148,889.13	472,114.01	224,686.03	232,934.32	11,876.30

ที่มา : จากตารางที่ 4.5 และ 4.6

เมื่อทำการ เปรียบเทียบรายรับและรายจ่ายจริง พบว่าสถานะการคลังจัดอยู่ในขั้น
ดี เนื่องจากมีรายรับมากกว่ารายจ่าย และผลต่างของรายรับมากกว่ารายจ่าย มี มีจำนวนสูงมาก
เช่น ใน พ.ศ. 2525 เป็นจำนวน 472,114 บาท สำหรับ พ.ศ. 2528 สถานะการคลังมีผล
ต่างรายรับมากกว่ารายจ่ายเพียง 11,836 บาท อย่างไรก็ตามสถานะการคลังอยู่ในสภาวะรายรับ
มากกว่ารายจ่าย

4.7 สรุปลักษณะค้าขาย เศรษฐกิจของอำเภอบ้านบึง

จากสภาพโครงสร้างทาง เศรษฐกิจโดยทั่วไปของอำเภอบ้านบึง จะพบว่าโครงสร้างทาง
เศรษฐกิจหลักส่วนมากจะมาจากการเกษตรกรรม โดยอำเภอบ้านบึง เป็นแหล่ง เพาะปลูกพืชไร่ที่มี
บทบาทสำคัญต่อจังหวัดชลบุรีและระยอง โดยมีบทบาท เป็นแหล่งวัตถุดิบ และนอกจากรายได้จากการ
เพาะปลูกพืชไร่แล้ว จะพบว่ามีจำนวนโรงงานต่อ เมืองทางการ เกษตรอยู่ใน เขตอำเภอบ้านบึงมาก
โรงงานส่วนใหญ่จะเป็นโรงงาน เกี่ยวกับผลผลิตมันสำปะหลังโรงงานน้ำตาล ทั้งนี้ เนื่องจากการตั้ง
โรงงานแปรรูปผลผลิตทางการ เกษตรในพื้นที่ เพาะปลูกที่มีผลผลิตจำนวนมากพอที่จะป้อน เป็นวัตถุดิบ
ให้แก่โรงงานได้นั้นจะเป็นการประหยัดต้นทุนการผลิต และนอกจากนี้โครงข่ายระบบการคมนาคม
ของอำเภอบ้านบึง มีปัจจัยส่งเสริมให้เกิดโรงงานอุตสาหกรรมมากขึ้นด้วยโดยพื้นที่ของอำเภอจะ
อยู่ระหว่างอำเภอ เมืองชลบุรี และจังหวัดระยอง ซึ่งเป็นแหล่งรับซื้อสินค้าที่สำคัญ ตลอดจนการ
ขนส่งเพื่อ เป็นสินค้าออกนั้น อำเภอบ้านบึงสามารถกระทำได้โดยสะดวก เนื่องจากมีโครงการทำ
เรือน้ำลึกแหลมฉิมบึงและโครงการทำ เรือมาบตาพุด สามารถใช้เป็น เส้นทางขนส่งออกที่ดีได้

ส่วนลักษณะการค้าส่งและค้าปลีก นั้น ส่วนมากจะเกิดขึ้นใน เขตเทศบาลตำบล โดยพื้นที่
ของเทศบาลจะเป็นศูนย์กลางทั้งทางด้านการค้าส่ง ค้าปลีก และบริการ ตลอดจนเป็นศูนย์กลางทาง
ด้านสินเชื่อการ เกษตร และการธนาคาร

ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่าอำเภอบ้านบึงมีโครงสร้างทาง เศรษฐกิจที่ครบวงจรอยู่ในอำเภอ
โดย เป็นอำเภอที่สามารถเลี้ยงตัวเองได้ด้วยการ เกษตรกรรม เป็นหลัก

4.8 สภาพโครงสร้างประชากรอำเภอบ้านบึง

4.8.1 ในการศึกษาสภาพโครงสร้างประชากรของอำเภอบ้านบึงใน พ.ศ. 2530
พบว่ามีจำนวนประชากรทั้งอำเภอประมาณ 80,255 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 10.77 ของประชากร

จังหวัดชลบุรี โดยแยกเป็นประชากรชาย 41,288 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 51.45 ของประชากร ทั้งอำเภอ และเป็นหญิง 38,967 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 48.55 ของประชากรทั้งอำเภอ โดยที่ตำบลหนองอิรุณมีประชากรมากที่สุดคือ ประมาณร้อยละ 28.57 ของประชากรทั้งอำเภอ รองลงมาได้แก่ตำบลบ้านบึงและตำบลคลองแก้ว ส่วนตำบลที่มีประชากรน้อยที่สุด ได้แก่ ตำบลหนองข้ามคือ มีประชากรประมาณร้อยละ 4.84 ของประชากรทั้งอำเภอ

ส่วนในเรื่องของขนาดประชากร เมื่อพิจารณาจำนวนประชากรจากสถิติจำนวน ประชากรในพื้นที่การปกครองระดับตำบล สามารถแบ่งกลุ่มขนาดของประชากรอำเภอบ้านบึงออก เป็นกลุ่มใหญ่ ๆ ได้ 4 กลุ่ม คือ

กลุ่มที่ 1	ประชากรน้อยกว่า	5,000 คน
กลุ่มที่ 2	ประชากรตั้งแต่	5,000-15,000 คน
กลุ่มที่ 3	ประชากรตั้งแต่	15,000-20,000 คน
กลุ่มที่ 4	ประชากรมากกว่า	20,000 คนขึ้นไป

จะพบว่าขนาดของจำนวนประชากรในระดับตำบลของอำเภอบ้านบึงมีความ แตกต่างดังนี้คือ

กลุ่มที่ 1 จำนวนประชากรน้อยกว่า 5,000 คน เป็นกลุ่มตำบลที่มีความหนาแน่นต่ำ มีจำนวน 2 ตำบล ได้แก่ ตำบลมาบไผ่ และตำบลหนองข้าม ซึ่งตำบลทั้งสองเป็นตำบลที่อยู่ นอกเขตเทศบาลและสุขาภิบาล ประชากรส่วนใหญ่ในทั้ง 2 ตำบล จะประกอบอาชีพทางด้าน เกษตรกรรม

กลุ่มที่ 2 จำนวนประชากรตั้งแต่ 5,000-15,000 คน เป็นกลุ่มตำบลที่มีขนาด ความหนาแน่นปานกลางได้แก่ ตำบลหนองบอนแดง และตำบลหนองซาก ซึ่งทั้ง 2 ตำบล เป็นตำบล ที่อยู่นอกเขตเทศบาล และเขตสุขาภิบาลเช่นกัน ประชากรส่วนใหญ่ในทั้ง 2 ตำบล ประกอบอาชีพ ทางด้าน เกษตรกรรม

กลุ่มที่ 3 จำนวนประชากรตั้งแต่ 15,000 - 20,000 คน เป็นกลุ่มตำบลที่มี ขนาดความหนาแน่นสูง มีจำนวน 2 ตำบลได้แก่ ตำบลบ้านบึง และตำบลคลองแก้ว ซึ่งทั้ง 2 ตำบลนี้ พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ตั้งของเทศบาลตำบลบ้านบึง และสุขาภิบาลทั่วทุกอำเภอตามลำดับ ประชากร ส่วนมากของทั้ง 2 ตำบลนี้จะมีอาชีพในด้านการค้า-บริการ และด้านเกษตรกรรม โดยที่อาชีพ ค้าขาย และบริการจะกระจุกตัวอยู่ในบริเวณพื้นที่ที่เป็น เขตเทศบาลและเขตสุขาภิบาล

กลุ่มที่ 4 จำนวนประชากรมากกว่า 20,000 คนขึ้นไป เป็นกลุ่มตำบลที่มีขนาด ความหนาแน่นสูงสุดพบเพียงตำบลเดียวคือ ตำบลหนองอิรุณ สาเหตุที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากตำบล

หนองอิรุณ เป็นตำบลที่ เป็นที่ตั้งของโรงงานอุตสาหกรรมหลายแห่ง มีจำนวนแรงงานซึ่ง เข้าไป ประกอบอาชีพอยู่ในพื้นที่ เขตตำบลสูง และประกอบกับ เป็นตำบลที่มีพื้นที่มากที่สุดของอำเภอ จึงส่ง ผลให้ตำบลหนองอิรุณมีขนาดประชากรมากที่สุดของอำเภอบ้านบึง (แผนที่ที่ 4.6)

เมื่อทำการพิจารณา เปรียบ เทียบขนาดประชากรของอำเภอบ้านบึงใน พ.ศ. 2526 กับ พ.ศ. 2530 นั้นพบว่าขนาดประชากรมีความแตกต่างกันไม่มากนัก ลักษณะการกระจายตัวของ ขนาดประชากรยังคงมีลักษณะเดิม กล่าวคือ ใน พ.ศ. 2530 ขนาดประชากรที่น้อยกว่า 5,000 คน มี 2 ตำบลคือ ตำบลมาบไผ่ และตำบลหนองข้าวซาก ส่วนตำบลที่มีขนาดประชากรตั้งแต่ 5,000 - 15,000 คน นั้นได้แก่ตำบลหนองซาก และตำบลหนองบอนแดง ส่วนตำบลที่มีขนาดตั้งแต่ 15,000- 20,000 คนได้แก่ ตำบลบ้านบึง และตำบลคลองแก้ว และตำบลที่มีขนาดประชากรมากกว่า 20,000 คนขึ้นไปยังคงได้แก่ ตำบลหนองอิรุณเช่นเดิม ซึ่งอาจสรุปได้ว่าในช่วงเวลา 5 ปีที่ผ่านมาขนาด ประชากรรายตำบลของอำเภอบ้านบึงนั้นมิได้มีการ เปลี่ยนแปลงมากนัก ขนาดของประชากรจะมี ความสัมพันธ์กับปัจจัยต่าง ๆ ของพื้นที่โดยที่ประชากรขนาดใหญ่และขนาดกลางจะอยู่ในเขตที่เป็น แหล่งงาน หรืออยู่ใน เขตเทศบาลหรือสุขาภิบาล ส่วนประชากรขนาดเล็กจะกระจายอยู่ในพื้นที่ที่ เป็นพื้นที่เกษตรกรรม

4.8.2 ความหนาแน่นประชากร

จากจำนวนประชากรของอำเภอบ้านบึงในปี พ.ศ. 2530 พบว่าอำเภอบ้านบึง มีความหนาแน่นของประชากร 134 คนต่อตารางกิโลเมตร โดยเพิ่มจาก 130 คนต่อตารางกิโลเมตร ในปี พ.ศ. 2526 หรือเพิ่มในอัตราเฉลี่ยร้อยละ 0.80 ต่อปี โดยที่ตำบลบ้านบึงมีความหนาแน่นของประชากรสูงสุดคือประมาณ 319 คน ต่อตารางกิโลเมตร ทั้งนี้เนื่องจากตำบลบ้านบึง เป็นที่ตั้งของเทศบาลซึ่งมีการบริการสังคมและ เป็นศูนย์กลางของอำเภอ จึงเป็นสาเหตุให้ประชากรกระจุกตัวอยู่อย่างหนาแน่นที่สุดในอำเภอ ส่วนตำบลที่มีประชากรเบาบางที่สุด คือตำบลคลองแก้วคือ มีความหนาแน่นประมาณ 86 คนต่อตารางกิโลเมตร

เมื่อจัดกลุ่มประชากรตามลักษณะความหนาแน่นของประชากรทั้งอำเภอ สามารถแบ่งออกเป็นกลุ่มใหญ่ ๆ ได้ 4 กลุ่มดังนี้คือ

- กลุ่มที่ 1 ความหนาแน่นของประชากรน้อยกว่า 100 คนต่อตารางกิโลเมตร
- กลุ่มที่ 2 ความหนาแน่นของประชากรระหว่าง 100-200 คนต่อตารางกิโลเมตร

กลุ่มที่ 3 ความหนาแน่นของประชากรระหว่าง 200-300 คนต่อตาราง
กิโลเมตร

กลุ่มที่ 4 ความหนาแน่นของประชากรมากกว่า 300 คนต่อตารางกิโลเมตร
จะพบว่าความหนาแน่นของประชากรรายอำเภอมีลักษณะต่าง ๆ ดังนี้คือ

กลุ่มที่ 1 ความหนาแน่นของประชากรน้อยกว่า 100 คนต่อตารางกิโลเมตร
มีอยู่ 2 ตำบล คือ ตำบลคลองกิวและตำบลหนองอิรุณ

กลุ่มที่ 2 ความหนาแน่นของประชากรระหว่าง 100-200 คนต่อตาราง
กิโลเมตร ได้แก่ตำบลมาบไผ่ และตำบลหนองบอนแดง

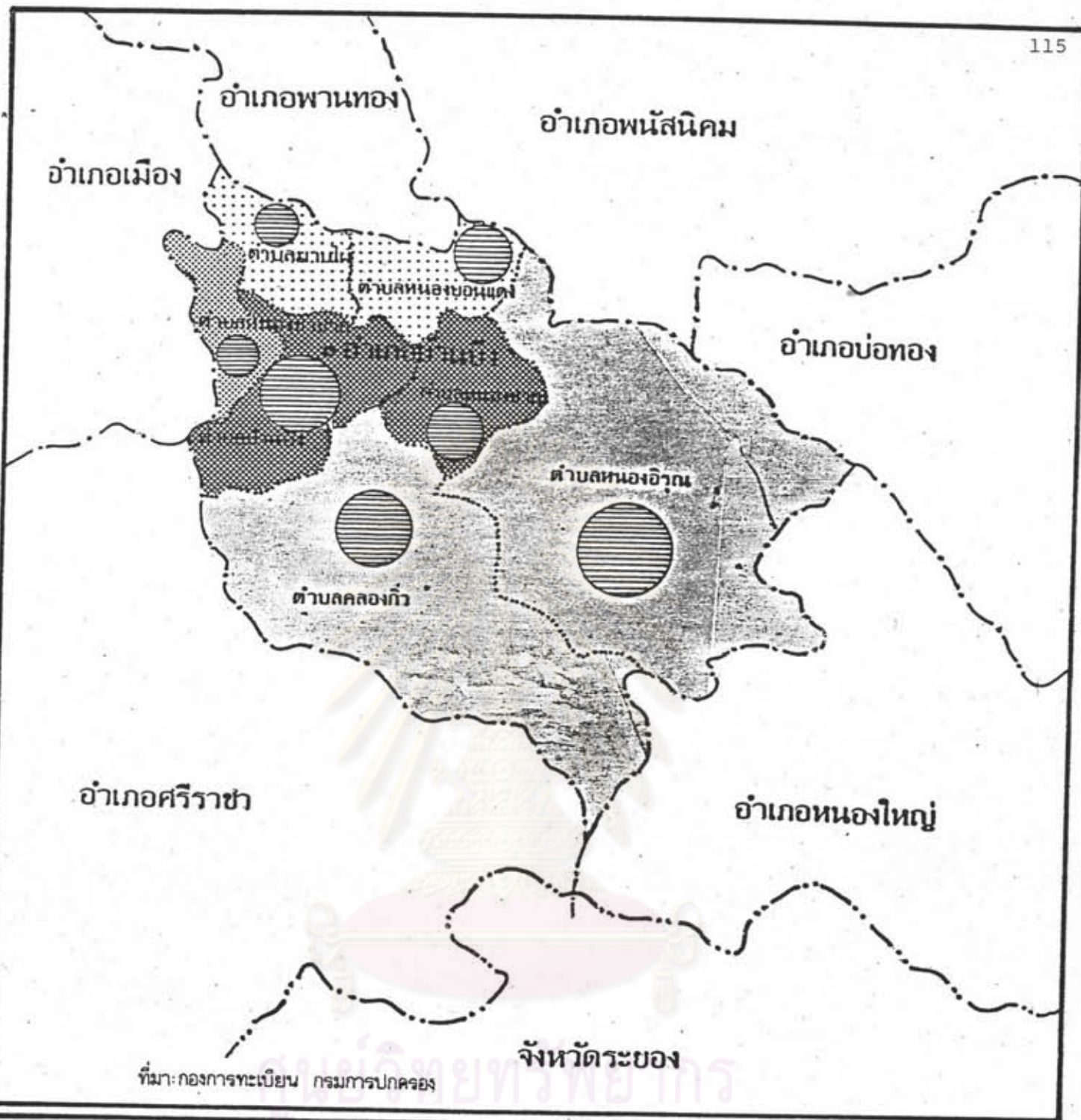
กลุ่มที่ 3 ความหนาแน่นของประชากรระหว่าง 200-300 คนต่อตาราง
กิโลเมตร ได้แก่ ตำบลหนองซาก และตำบลหนองซ้าซาก

กลุ่มที่ 4 ความหนาแน่นของประชากรมากกว่า 300 คนต่อตารางกิโลเมตร
มีอยู่เพียงตำบลเดียวได้แก่ ตำบลบ้านบึง ทั้งนี้เนื่องจาก เป็นตำบลศูนย์กลางในระดับอำเภอ
จึงเป็นเหตุให้มีความหนาแน่นของจำนวนประชากรต่อตารางกิโลเมตรสูงที่สุด (แผนที่ที่ 4.6)

เมื่อพิจารณาถึงจำนวนครัวเรือนของอำเภอบ้านบึงใน พ.ศ. 2530 พบว่า
จำนวนหลังคาเรือนของอำเภอบ้านบึงมี 11,945 หลังคาเรือน ซึ่งเพิ่มขึ้นจาก พ.ศ. 2526
เป็นจำนวน 951 หลังคาเรือน หรือเพิ่มขึ้นในอัตราร้อยละ 1.34 ต่อปี โดยที่จำนวนหลังคาเรือนนั้น
จะกระจายอยู่โดยทั่วไปของพื้นที่อำเภอบ้านบึงและจะกระจุกตัวสูงในบริเวณที่เป็นย่านพาณิชยกรรม-
บริการ และย่านตลาดอุตสาหกรรม ตลอดจนบริเวณริมเส้นทางคมนาคมสายสำคัญต่าง ๆ โดยเฉพาะ
ตำบลหนองอิรุณมีการกระจุกตัวของจำนวนหลังคาเรือนสูงสุดรองลงมาได้แก่ตำบลบ้านบึงและตำบล
คลองกิวตามลำดับ และเมื่อทำการพิจารณาถึงอัตราการเพิ่มระหว่างความหนาแน่นของประชากรกับ
อัตราการเพิ่มของจำนวนครัวเรือนแล้ว จะเห็นว่ามีอัตราส่วนที่ใกล้เคียงกัน ซึ่งจำนวนครัวเรือนที่
เพิ่มขึ้นนั้น เป็นครัวเรือนขนาดเล็กความหนาแน่นของครัวเรือนไม่เกิน 5 คนต่อหนึ่งหลังคาเรือน
โดยส่วนใหญ่ครัวเรือนขนาดเล็กที่เพิ่มขึ้นนั้นจะเป็นครัวเรือนที่เพิ่งแต่งงาน หรือ เป็นครัวเรือนที่ย้าย
เข้ามาประกอบอาชีพในอำเภอบ้านบึง ส่วนครัวเรือนเก่ามีการย้ายออกจึงเป็นผลให้ครัวเรือนของ
อำเภอมิขนาดเล็กลดลง ยกเว้นบางครอบครัวที่ประกอบอาชีพทางด้านเกษตรกรรม จะมีความหนาแน่น
6-7 คนต่อครอบครัว

4.8.3 การเปลี่ยนแปลงของประชากร

พิจารณาได้จากระยะเวลาที่ผ่านมาประชากรที่อาศัยอยู่ในเขตตำบลต่าง ๆ มี
การเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นหรือลดลงมากน้อยเพียงใด โดยการนำสถิติจำนวนประชากรในช่วงปี พ.ศ.

ที่มา: กองการทะเบียน กรมการปกครอง

สัญลักษณ์		ความหนาแน่น คน / กม.²		การศึกษาเพื่อวางแผนการใช้ที่ดินเทศบาลตำบลบ้านบึง อำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี	
3,000-5,000	5,000-15,000	15,000-20,000	มากกว่า 20,000	น้อยกว่า 100	100 - 200
(หน่วยเป็นคน)				แสดง : ขนาดจำนวนประชากรและความหนาแน่น	
				แผนที่ 4.6	

2526-2530 มาเปรียบเทียบหาอัตราการเปลี่ยนแปลงของประชากรจากลักษณะของการเปลี่ยนแปลง
ความนับนี้ สามารถแยกเป็น 2 ลักษณะคือ

1. การเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม (Relative change)
 2. สัดส่วนการเปลี่ยนแปลงของการเปลี่ยนแปลงทั้งหมด
(Absolute change)
1. การเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม (Relative change)

การเปลี่ยนแปลงของประชากรไปจากเดิมนี้ จะทำให้เห็นลักษณะของการ
เพิ่มขึ้นหรือลดลงของประชากรในเขตตำบลต่าง ๆ คือ เป็นผลสะท้อนให้เห็นว่าพื้นที่ใดกำลังเจริญ
และพื้นที่ใดกำลังเสื่อมโทรมลง ทั้งนี้ เนื่องจากบางตำบลเคยเป็น เขตที่มีความเจริญมาก่อนแต่ตอน
หลังความเจริญลดลงประชากรในเขต เหล่านั้นอาจจะลดน้อยลง ในขณะที่เดียวกันบางแห่งแต่เดิม
เป็น เขตพื้นที่ที่ยังไม่เจริญมาก่อน ต่อมาระยะหลังประชากรต่างอพยพ เข้าไปทำมาหากินกันมากขึ้น
ทำให้กลายเป็น เขตที่มีประชากรหนาแน่น และเจริญขึ้นที่สุด จากสถิติจำนวนประชากรในปี
พ.ศ. 2526-2530 ปรากฏว่าตำบลที่มีการเปลี่ยนแปลงมากที่สุด (ตารางที่ 4.9) คือ ตำบล
หนองบอนแดงมีการ เปลี่ยนแปลงไปในทางลดลงร้อยละ 40.98 ส่วนตำบลที่มีประชากรเปลี่ยน-
แปลงไปในทางเพิ่มขึ้นมากที่สุด คือ ตำบลหนองซาก มีอัตราเพิ่มขึ้นร้อยละ 17.47 รองลงมา
คือตำบลบ้านบึงมีอัตราเพิ่มขึ้นร้อยละ 7.10 ลักษณะการเปลี่ยนแปลงในช่วงปี พ.ศ. 2526 -
2530 นี้สามารถแยกเป็น 2 ทางคือ

ก. การเปลี่ยนแปลงในทางลดลง จากจำนวน 7 ตำบลในเขต
อำเภอบ้านบึงปรากฏว่ามีประชากรเปลี่ยนแปลงลดลง 2 ตำบล ได้แก่ตำบลหนองบอนแดง และ
ตำบลมาบฉี่ มีประชากรลดลงร้อยละ 40.98 และ 28.21 ตามลำดับ จากการศึกษาพบว่า
ประชากรที่อาศัยอยู่ในตำบลต่าง ๆ เหล่านี้ ส่วนใหญ่มีอาชีพทำนาข้าว พื้นที่ส่วนมากใช้ในการทำ
นาข้าว แต่เป็นลักษณะการทำนาที่ยังใช้แรงงานเป็นหลักไม่มีชลประทาน ประกอบกับพื้นที่เหล่านี้ไม่
เหมาะที่จะเป็นการปลูกพืชไร่อื่น ๆ ด้วยเหตุนี้ประชากรที่อาศัยอยู่จึงมีการอพยพออกไปทำมาหากิน
ในเขตอื่น ๆ

ข. การเปลี่ยนแปลงในทางที่เพิ่มขึ้น ตำบลที่มีประชากรเพิ่มขึ้นในปี
พ.ศ. 2526-2530 มี 5 ตำบล ในจำนวนนี้ตำบลหนองซากเป็นตำบลที่มีประชากรเพิ่มมากที่สุด คือ
ร้อยละ 17.47 รองลงมาได้แก่ตำบลบ้านบึง เพิ่มขึ้นร้อยละ 7.10 จากการศึกษาพบว่าประชากร
ในเขตที่มีประชากรเพิ่มขึ้น เป็น เขตที่ประชากรประกอบอาชีพด้านการเกษตร โดยเฉพาะการทำไร่
มันสำปะหลังและอ้อยน้ำตาล และเป็นเขตที่มีโรงงานอุตสาหกรรมมาก จะเห็นได้จากประชากรที่

อาศัยอยู่ใน เขตตำบลหนองซากและตำบลบ้านบึงแต่เดิมประชากรมีอาชีพการทอผ้า เป็นส่วนใหญ่
ต่อมาได้มีการ เปลี่ยนอาชีพไปในการปลูกพืชไร่ และทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมมากขึ้น
จะ เห็นว่าการ เปลี่ยนแปลงของประชากรใน เขตตำบลที่มีอาชีพในด้าน
การทอผ้าเข้าอย่าง เดียว ประชากรจะลดลงในสัดส่วนที่มาก สถิติใน เขตตำบลที่มีอาชีพทางด้าน
การทำไร่และการทำโรงงานอุตสาหกรรมจะมีประชากร เพิ่มขึ้น แต่ประชากรใน เขตเทศบาลซึ่ง
อาชีพส่วนใหญ่ เป็นด้านพาณิชยกรรมและการบริการกลับมีจำนวนประชากร เพิ่มขึ้น เพียงเล็กน้อย
(แผนที่ที่ 4.9)

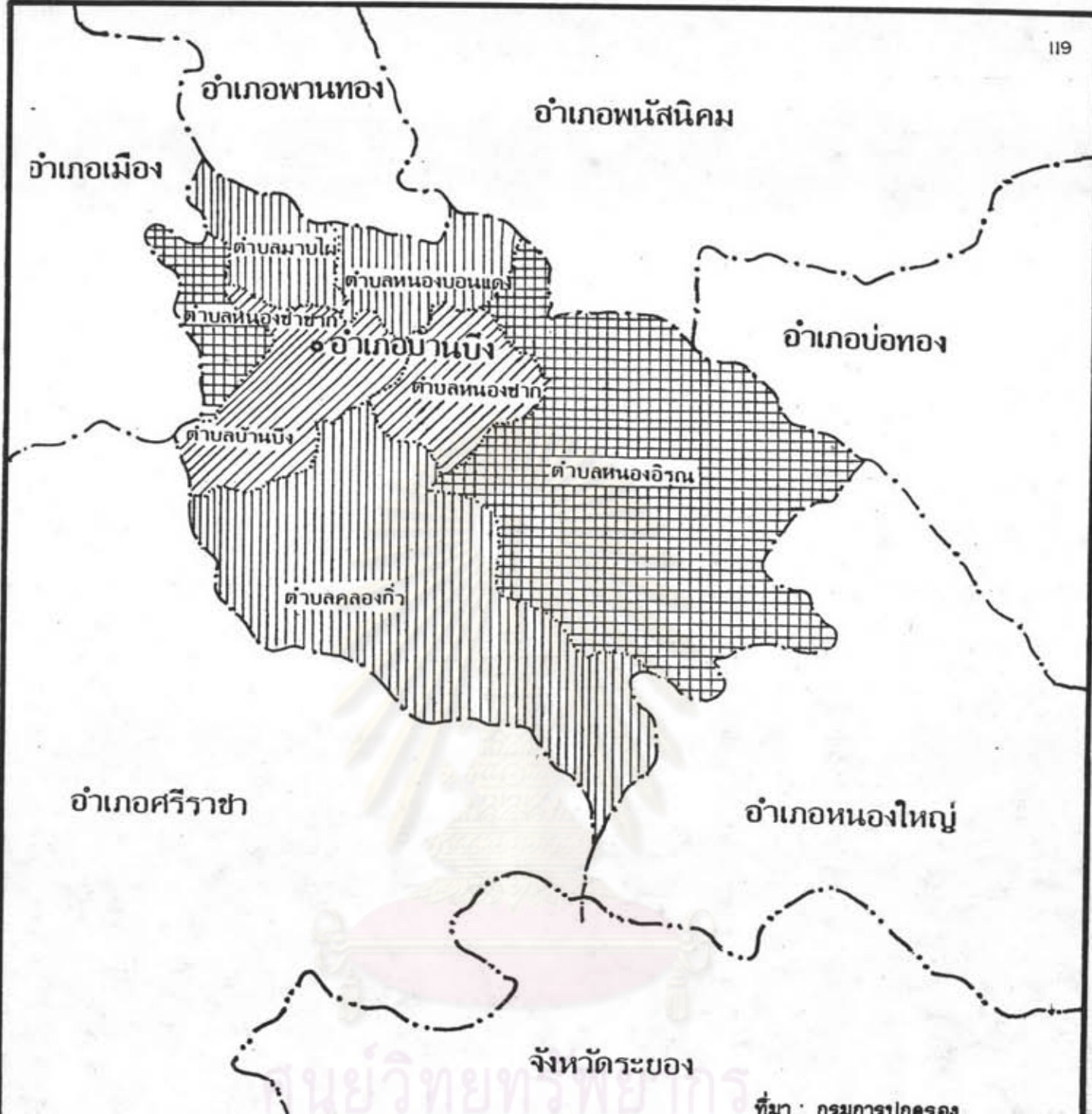

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 4.9 แสดงการเปลี่ยนแปลงของประชากรบางส่วน ปี พ.ศ. 2526-2530
(Relative Change)

ตำบล	ประชากร ปี 2526 (1)	ประชากร ปี 2530 (2)	การเปลี่ยนแปลง (3)=(2)-(1)	อัตราการเปลี่ยนแปลง %
1. บ้านบึง	15,514	16,617	1,103	7.10
2. คลองแก้ว	16,547	17,642	1,095	6.61
3. มาบไผ่	4,331	3,109	-1,222	-28.21
4. หนองข่าซาก	3,815	3,944	129	3.38
5. หนองบอนแดง	5,997	3,539	-2,458	-40.98
6. หนองซาก	10,269	12,037	1,768	17.47
7. หนองอิฐ	22,309	23,367	1,058	4.74
รวม	78,782	80,255	1,473	1.86

ที่มา : กระทรวงมหาดไทย, กองปกครองท้องถิ่น, กรมการปกครอง "รายงานจำนวน
ประชากร จำนวนหลังคาเรือน จำนวนคนเกิด-ตาย ย้ายเข้า-ย้ายออก ของจังหวัด
ชลบุรี จำแนกเป็นรายตำบล ปี 2526 และ 2530" (เอกสารอัดสำเนา)

ที่มา : กรมการปกครอง

สัญลักษณ์

	เพิ่มร้อยละ 2.0-4.0
	เพิ่มร้อยละ 4.0-8.0
	ลดร้อยละ 50.0 ขึ้นไป

การศึกษาเพื่อวางแผนการใช้ที่ดินเทศบาลตำบลบ้านบึง
อำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี

แฉ่ง : การเปลี่ยนแปลงประชากรบางส่วน
 พ.ศ. 2526 - 2530

แผนที่ 4.7

0 5 10 20
 เมตร กิโลเมตร

2. สัดส่วนการเปลี่ยนแปลงของการเปลี่ยนแปลงทั้งหมด

(Absolute Change)

เป็นการพิจารณาจำนวนประชากรที่อาศัยอยู่ในตำบลต่าง ๆ ช่วงปี พ.ศ. 2526-2530 ว่ามีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นหรือลดลงมากน้อยเพียงใด จากจำนวนประชากรที่เปลี่ยนแปลงทั้งหมดโดยสามารถพิจารณาเป็น 2 ทางคือ

ก. การเปลี่ยนแปลงในทางลดลง ในจำนวนประชากรที่อาศัยอยู่ในอำเภอบ้านบึงมีจำนวนประชากรลดลง 2 ตำบล ตำบลหนองบอนแดงนับว่าเป็นตำบลที่มีการเปลี่ยนแปลงประชากรลดลงมากที่สุด กล่าวคือลดลงถึง 166.87 จากการเปลี่ยนแปลงทั้งหมด รองลงมาได้แก่ตำบลมาบไผ่ จากการเปลี่ยนแปลงทั้งหมด จะพบว่าประชากรในเขตตำบลหนองบอนแดง ประชากรประกอบอาชีพทางการเกษตร เป็นส่วนมาก และประกอบกับพื้นที่ของตำบลอื่นมีจำนวนโรงงานอุตสาหกรรมที่ต้องการแรงงานมากกว่า จึงเป็นเหตุให้ประชากรอพยพไปสู่เขตอื่น ๆ

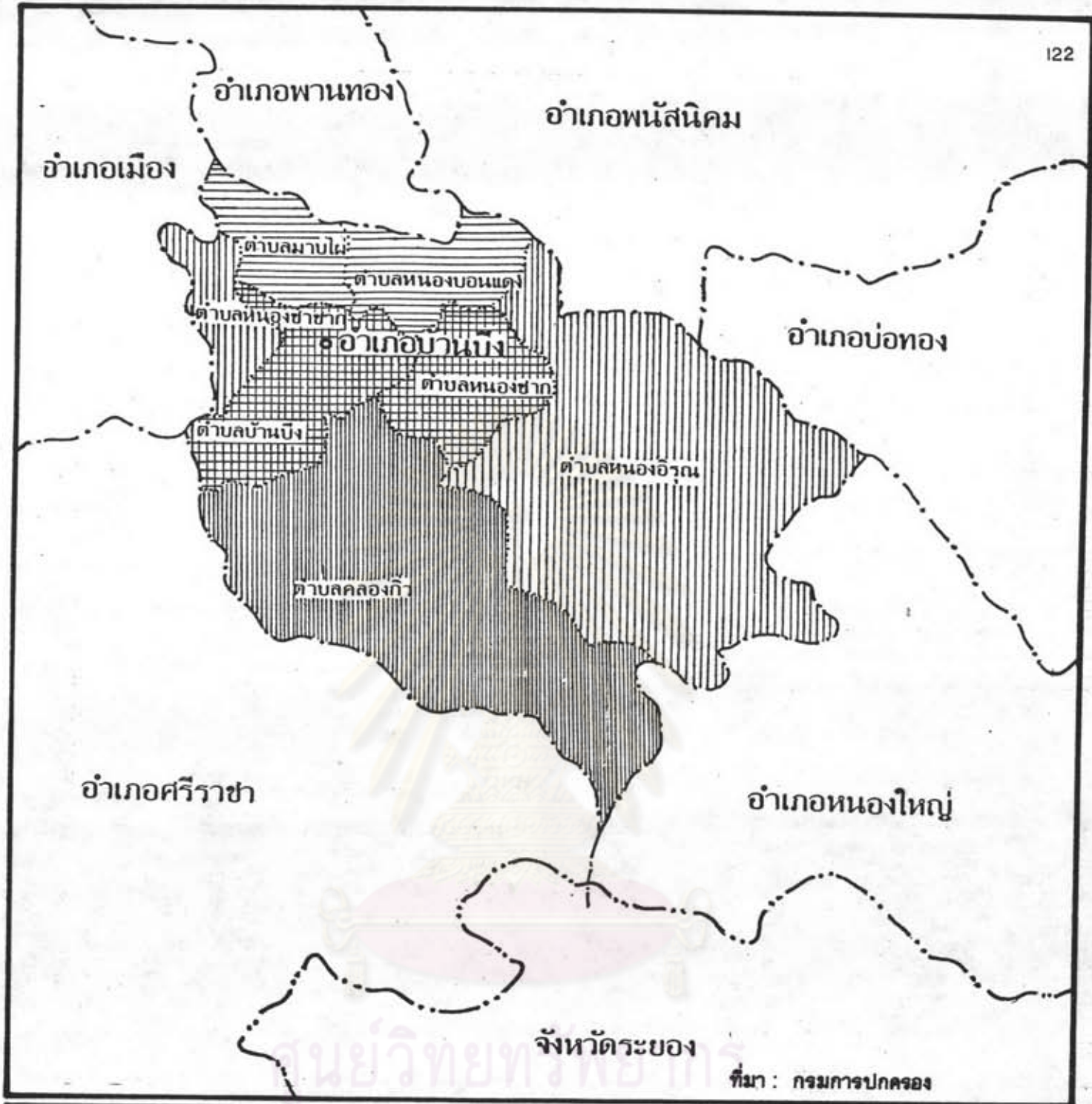
ข. การเปลี่ยนแปลงในทางเพิ่มขึ้น จากจำนวนประชากรที่อาศัยอยู่ในเขตอำเภอบ้านบึงจำนวน 7 ตำบล มีตำบลที่มีการเปลี่ยนแปลงในทางเพิ่มขึ้น 5 ตำบล ในจำนวนนี้ตำบลหนองซาก เป็นตำบลที่มีสัดส่วนการเปลี่ยนแปลงประชากรเพิ่มขึ้นมากที่สุดถึงร้อยละ 120.03 ของการเปลี่ยนแปลงทั้งหมด รองลงมาเป็นตำบลบ้านบึงและตำบลคลองกิว จะเห็นว่าประชากรในเขตตำบลที่มีอาชีพทางการทำไร่ และมีโรงงานอุตสาหกรรมตั้งอยู่มาก จะมีการเพิ่มขึ้นของประชากรสูงมากกว่าอาชีพอื่น ๆ

จากลักษณะการเปลี่ยนแปลงของประชากรไปจากเดิมทั้งหมดนี้ชี้ให้เห็นว่าเขตพื้นที่ในอำเภอบ้านบึง เหมาะแก่การปลูกพืชไร่ เช่น ไร่มันสำปะหลัง เป็นต้น และเหมาะสำหรับเป็นที่ตั้งของโรงงานอุตสาหกรรมต่อเนื่องทางการเกษตรมากกว่าการทำนา กล่าวคือพื้นที่ที่ทำการเพาะปลูกพืชไร่ และเป็นที่ตั้งของโรงงานอุตสาหกรรม จะมีการอพยพของประชากรสูง ในขณะที่เดียวกันกับประชากรในเขตตำบลที่ทำนาข้าว จะมีการอพยพออกมากขึ้น โดยที่ประชากรเหล่านี้อาจเปลี่ยนอาชีพไปทำอาชีพอื่น เช่น อาจมาทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมหรือมาประกอบอาชีพค้าขายและบริการมากขึ้น (แผนที่ที่ 4.8)

ตารางที่ 4.10 แสดงการเปลี่ยนแปลงของประชากรไปจากเดิมทั้งหมด พ.ศ. 2526-2530
(Absolute Change)

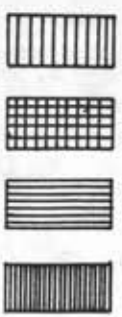
ตำบล	ประชากร 2526 (1)	ประชากร 2530 (2)	การเปลี่ยนแปลง (3)=(2)-(1)	การเปลี่ยนแปลง (3)x100 - ผลรวมของ (3)
1. บ้านบึง	15,514	16,617	1,103	74.88
2. คลองทิว	16,547	17,624	1,095	74.34
3. มานไฉ่	4,331	3,109	-1,222	-82.96
4. หนองข้าวซาก	3,815	3,944	129	8.76
5. หนองบอนแดง	5,997	3,539	-2,458	-116.87
6. หนองซาก	10,269	12,037	1,768	120.03
7. หนองอิฐ	22,309	23,367	1,058	71.82
รวม	78,782	80,255	1,473	100.00

ที่มา : กระทรวงมหาดไทย, กองปกครองท้องถิ่น, กรมการปกครอง, รายงานจำนวนประชากร
จำนวนหลังคาเรือน, จำนวนคนเกิด-ตาย ย้ายเข้า-ย้ายออก ของจังหวัดชลบุรี
จำแนกเป็นรายตำบล ปี 2526 และ 2530

ที่มา : กรมการปกครอง

สัญลักษณ์

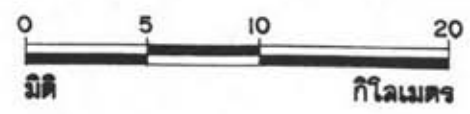

- เพิ่มร้อยละ 1.0 - 5.0
- เพิ่มร้อยละ 5.0 - 7.0
- ลดร้อยละ 10.0 - 30.0
- ลดร้อยละ 70.0 ขึ้นไป

การศึกษาเพื่อวางแผนการใช้ที่ดินเทศบาลตำบลบ้านบึง
อำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี

แหล่ง : การเปลี่ยนแปลงประชากรทั้งหมด
พ.ศ. 2526 - 2530

แผนที่ 4.8

4.8.4 ลักษณะประชากรในเขตเทศบาล

หลังจากที่ได้ยกฐานะสุขาภิบาลบ้านบึงขึ้น เป็น เทศบาลตำบลบ้านบึงตามประกาศพระราชกฤษฎีกา พ.ศ. 2530 ปรากฏว่าประชากรในเขตเทศบาลมีจำนวนรวม 10,034 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 12.51 ของประชากรทั้งอำเภอ โดยแยกออกเป็นประชากรเพศชายร้อยละ 51 และประชากรเพศหญิง ร้อยละ 49 ของจำนวนประชากรในเขตเทศบาล เมื่อทำการเปรียบเทียบขนาดของประชากรในเขตเทศบาลกับกลุ่มขนาดของประชากรอำเภอ จะพบว่าประชากรในเขตเทศบาลจัดอยู่ในกลุ่มที่มีประชากรขนาดใหญ่ มีลักษณะการกระจุกตัวของประชากรสูงสุดในระดับอำเภอ ส่วนลักษณะของประชากรก่อน พ.ศ. 2530 หรือ ก่อนที่มีการจัดตั้งเป็นเทศบาลและขยายพื้นที่พบว่า ในช่วง พ.ศ. 2510-2520 นั้น อัตราการเพิ่มของประชากรในเขตสุขาภิบาลอยู่ในในเกณฑ์ต่ำ และมีอัตราการเพิ่มที่สม่ำเสมอ กล่าวคือมีอัตราการเพิ่มโดยเฉลี่ย 0.87 ต่อปี ในขนาดพื้นที่ 1.925 ตารางกิโลเมตร แต่หลังจาก พ.ศ. 2525 - 2529 จำนวนประชากรในเขตสุขาภิบาลมีขนาดเพิ่มขึ้นหรือลดลงไม่สม่ำเสมอ นั่นคือ ใน พ.ศ. 2525 จำนวนประชากรในเขตสุขาภิบาลลดลงจาก พ.ศ. 2524 เป็นจำนวน 69 คน หรือลดลงในอัตราร้อยละ 1.12 แต่มาใน พ.ศ. 2527 จำนวนประชากรในเขตสุขาภิบาลเพิ่มขึ้นจาก พ.ศ. 2526 เป็นจำนวน 1,776 คน หรือเพิ่มในอัตราร้อยละ 22.43 และกลับมีจำนวนประชากรลดลงใน พ.ศ. 2529 โดยลดลงในอัตราร้อยละ -10.66 แต่หลังจากที่ทำการขยายเขตสุขาภิบาลจาก 1.925 ตารางกิโลเมตร ออกเป็น 8.02 ตารางกิโลเมตร และยกฐานะจากสุขาภิบาลบ้านบึงขึ้นเป็นเทศบาลตำบลบ้านบึงแล้ว ปรากฏว่าอัตราเพิ่มของประชากรสูงถึงร้อยละ 20.27 ใน พ.ศ. 2530

อย่างไรก็ดี เมื่อพิจารณาขนาดประชากรในช่วง 5 ปี (พ.ศ. 2525-2529) พบว่าใน พ.ศ. 2529 มีจำนวนประชากรในเขตสุขาภิบาลรวม 8,000 คน โดยเพิ่มจาก พ.ศ. 2525 เป็นจำนวน 1,903 คน หรือเพิ่มในอัตราเฉลี่ยร้อยละ 4.38 ต่อปี ซึ่งจะเห็นได้ว่าเป็นอัตราการเพิ่มของประชากรที่ค่อนข้างสูง เมื่อ เปรียบเทียบกับอัตราการเพิ่มของประชากรทั้งอำเภอ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการขยายพื้นที่การปกครองและผลกระทบจากการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลด้านตะวันออกของประเทศ ซึ่งเป็นโครงการขนาดใหญ่ที่จะส่งผลให้มีแรงงานจำนวนมากอพยพเข้ามาอยู่ในพื้นที่ นอกจากโครงการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออกแล้ว ชุมชนบ้านบึงยังถูกกำหนดให้เป็นศูนย์กลางชุมชนระดับสองรองจากชุมชนชลบุรี และชุมชนพนัสนิคม แม้ว่าพื้นที่ชุมชนบ้านบึงจะไม่ใช้พื้นที่โครงการโดยตรงแต่คาดว่าผลจากโครงการดังกล่าวน่าจะมีผลต่อความเจริญของพื้นที่ จากลักษณะดังกล่าวจึงเป็นสาเหตุหนึ่งของการยกฐานะสุขาภิบาลขึ้น เป็นเทศบาลตำบล

และมีการขยายพื้นที่ออกไปเพื่อรองรับประชากรที่จะกระทบต่อชุมชน และเมื่อพิจารณาถึงขนาดการเพิ่มของจำนวนประชากรจาก พ.ศ. 2529 ถึง พ.ศ. 2530 ยิ่งเห็นได้ชัดว่าเมื่อทำการขยายพื้นที่การปกครองออกไปแล้ว ใน พ.ศ. 2530 มีประชากรรวม 10,034 คน เพิ่มจาก พ.ศ. 2529 เป็นจำนวน 2,034 คน หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 25.42 ของจำนวนประชากรใน พ.ศ. 2529 ลักษณะโดยทั่วไปของประชากรในเขตเทศบาล จะมีการกระจายตัวอยู่โดยทั่วไปในเขตเทศบาลแต่จะมีการกระจุกตัวสูงอยู่บริเวณศูนย์กลางชุมชน ได้แก่บริเวณสองฝั่งของทางหลวงจังหวัดหมายเลข 3133 และถนนวิสุทธิดงชัย ซึ่งเป็นบริเวณที่ประชากรประกอบอาชีพทางด้านพาณิชยกรรมและการบริการเป็นส่วนใหญ่ ตลอดจนเป็นศูนย์กลางการปกครองในระดับอำเภออีกด้วย ความหนาแน่นของประชากรในเขตเทศบาล ในระหว่าง พ.ศ. 2524 ถึง พ.ศ. 2529 (ขนาดพื้นที่การปกครอง 1.925 ตารางกิโลเมตร) พบว่าความหนาแน่นของประชากรเพิ่มจาก 3,204 คนต่อตารางกิโลเมตรเป็น 4,156 คนต่อตารางกิโลเมตร ใน พ.ศ. 2529 ส่วนใน พ.ศ. 2530 ซึ่งมีการขยายเขตการปกครองเป็น 8.02 ตารางกิโลเมตร พบว่าความหนาแน่นของประชากรต่อพื้นที่ในเขตเทศบาลมีจำนวนเบาบางลงเป็น 1,252 คนต่อตารางกิโลเมตร และเมื่อวิเคราะห์ความหนาแน่นประชากรในเขตพื้นที่ที่จะเห็นว่า ในตลอดระยะเวลา 5 ปี (พ.ศ. 2525-2530) การกระจุกตัวของประชากรยังคงมีลักษณะ เดิมคือจะมีความหนาแน่นสูงในบริเวณที่เป็นศูนย์กลางชุมชน ซึ่งเป็นย่านการค้าและบริการและจะเบาบางลงเมื่อไกลจากศูนย์กลางชุมชนออกไป ถึงแม้ใน พ.ศ. 2530 จะมีการขยายเขตการปกครองแต่ความหนาแน่นสูงก็ยังมีได้ เปลี่ยนไปจากเดิมยังคงมีลักษณะแบบเก่าอยู่

เมื่อพิจารณาถึงจำนวนหลังคาเรือนในเขตจะพบว่า ในระหว่าง พ.ศ. 2524 ถึง พ.ศ. 2530 จำนวนการเพิ่มของหลังคาเรือนมีอัตราที่ค่อนข้างคงที่ กล่าวคือ ใน พ.ศ. 2524 มีจำนวน 1,415 หลังคาเรือน ส่วนใน พ.ศ. 2529 มีจำนวน 1,450 หลังคาเรือน จะเห็นว่ามิมีปริมาณไม่แตกต่างกันมากนักหรือเพิ่มขึ้นในอัตราเพียง 0.49 ต่อปี และถ้ามองในแง่ขนาดของประชากรในช่วงปีดังกล่าว จะเห็นว่าจำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้นในครัวเรือนส่วนมากจะมีสมาชิกในครัวเรือนประมาณ 5-7 คน ส่วนจำนวนหลังคาเรือนที่เกิดขึ้นใหม่จะมีลักษณะเป็นครัวเรือนขนาดเล็ก มีสมาชิกในครัวเรือนประมาณ 5 คน ส่วนจำนวนหลังคาเรือนใน พ.ศ. 2530 ที่เพิ่มขึ้นเป็น 1,784 หลังคาเรือนนั้น ส่วนมากจะอยู่บริเวณรอบนอกของศูนย์กลางชุมชนมีเพียงส่วนน้อยที่เกิดขึ้นใกล้กับศูนย์กลางชุมชน และเมื่อนำจำนวนประชากรมาเปรียบเทียบแล้วจะเห็นว่า ขนาดของครัวเรือนใน พ.ศ. 2530 นั้นจะเป็นครัวเรือนขนาดเล็กถึงขนาดกลาง กล่าวคือจะมีสมาชิกในครัวเรือนประมาณ 4-6 คน ถึงแม้จำนวนหลังคาเรือนจะเพิ่มขึ้นแต่ขนาดของ

ครัวเรือนก็ยังคงมีขนาดเดิม ทางด้านความหนาแน่นของบ้านเรือนและครัวเรือนจะกระจุกตัวสูงที่บริเวณสองฟากถนนสำคัญ 2 สายที่เป็นย่านการค้า พาณิชยกรรม ธุรกิจ การบริการต่าง ๆ คือถนนทางหลวงจังหวัดหมายเลข 3133 และถนนวิบูลย์คีรีโดยความหนาแน่นจะเบาบางลงไปเมื่อห่างจากศูนย์กลางถนน ส่วนครัวเรือนเกษตรที่อยู่กระจายออกไป จะมีขนาดครัวเรือนประมาณ 6 คนต่อครัวเรือน

4.8.5 การเปลี่ยนแปลงของประชากรใน เขตเทศบาล

ลักษณะของการเปลี่ยนแปลงประชากรในเขตเทศบาลนั้น สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 แบบ คือ

- ก. การเปลี่ยนแปลงโดยธรรมชาติ ได้แก่ การเกิดและการตาย
- ข. การเปลี่ยนแปลงโดยการอพยพย้ายถิ่น ได้แก่ ย้ายเข้าและย้ายออก

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 4.11 แสดงอัตราการเปลี่ยนแปลงของประชากรอำเภอบ้านมอญ พ.ศ. 2524-2530

พ.ศ.	จังหวัดชลบุรี		เขต เทศบาลตำบลบ้านมอญ		นอก เขต เทศบาลตำบลบ้านมอญ		รวม	
	อัตราการ		อัตราการ		อัตราการ			
	คน	เปลี่ยนแปลง	คน	เปลี่ยนแปลง	คน	เปลี่ยนแปลง	คน	%
2524	738,221	-	6,166	-	72,353	-	78,519	-
2525	754,329	2.1	6,097	-1.1	72,734	0.5	78,831	0.4
2526	769,581	2.0	6,139	0.7	71,854	-1.2	77,993	-1.1
2527	780,091	1.3	7,915	22.4	70,192	-2.3	78,107	0.2
2528	806,391	3.3	8,853	10.6	70,760	0.8	79,613	1.9
2529	835,766	3.5	8,000	-10.7	72,230	2.0	80,230	0.8
*2530	852,867	2.0	10,034	20.3	70,221	-2.9	80,255	0.1

* ในปี 2530 สุขาภิบาลบ้านมอญได้ฐานะขึ้นเป็นเทศบาลตำบลบ้านมอญ และมีการขยายเขตการปกครอง

ที่มา : กระทรวงมหาดไทย, กองการปกครองท้องถิ่น, กรมการปกครอง "สถิติจังหวัด อำเภอกิ่งอำเภอกิ่งอำเภอ ที่ราชอาณาจักร" (เอกสารอัดสำเนา).

จากตารางที่ 4.11 จะเห็นว่าประชากรในเขตอำเภอบ้านบึง มีอัตราการเปลี่ยนแปลง ในสัดส่วนที่น้อยกว่าการเปลี่ยนแปลงของประชากรที่จังหวัดชลบุรี สำหรับการเพิ่มขึ้นของประชากรในเขตอำเภอบ้านบึง ส่วนมากจะเป็นการเพิ่มขึ้นของประชากรในเขตเทศบาลมากกว่าประชากรที่อาศัยอยู่นอกเขตเทศบาล และเมื่อเปรียบเทียบประชากรในเขตเทศบาลบ้านบึงกับจังหวัดชลบุรีแล้ว ประชากรในเขตเทศบาลตำบลบ้านบึงจะมีอัตราการเพิ่มที่สูงกว่าจังหวัดชลบุรี โดยเฉพาะตั้งแต่ปี 2527 เป็นต้นมา แต่ประชากรของอำเภอบ้านบึงนอกเขตเทศบาล เมื่อเปรียบเทียบกับประชากรของจังหวัดแล้ว ประชากรในเขตจังหวัดชลบุรีจะเพิ่มขึ้นในอัตราที่สูงกว่า จากลักษณะการเปลี่ยนแปลงของประชากรในอำเภอบ้านบึงนี้สามารถแยกได้เป็น 2 ลักษณะ คือ

1. การเพิ่มขึ้นตามธรรมชาติ (การเกิด-การตาย)
2. การเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากการอพยพย้ายถิ่น (การย้ายเข้า-การย้ายออก)

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 4.12 แสดงองค์ประกอบการเปลี่ยนแปลงของประชากรอำเภอบ้านมอญ ใน
พ.ศ. 2524-2530

พ.ศ.	จำนวนประชากร						
	คน	การเปลี่ยนแปลง		การเพิ่มโดยธรรมชาติ		การอพยพสุทธิ	
		จำนวน	อัตรา	จำนวน	อัตรา	จำนวน	อัตรา
2524	78,519	-	-	-	-	-	-
2525	78,831	312	0.4	968	-	-656	
2526	77,993	-838	-1.1	913	-	-1,751	
2527	78,107	114	0.2	697	-	-583	
2528	79,613	1,506	1.9	507	-	999	
2529	80,230	617	0.8	176	-	441	
2530	80,255	25	0.1	531	-	-506	

ที่มา : กระทรวงมหาดไทย, สำนักงานกลางทะเบียนราษฎร, กรมการปกครอง, "รายงานสถิติการทะเบียนราษฎร" (เอกสารอัดสำเนา).

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

จากตารางที่ 4.12 พบว่าใน พ.ศ. 2525 ประชากรในเขตอำเภอบ้านบึง เพิ่มขึ้น 312 คน เป็นประชากรที่เพิ่มขึ้นตามธรรมชาติ 968 คน ส่วนการอพยพนั้นเป็นการอพยพออกจากอำเภอเป็นจำนวน 656 คน โดยส่วนมากจะย้ายถิ่นอยู่ภายในจังหวัด ซึ่งส่วนมากจะอพยพมาอยู่ใน เขตอำเภอ เมืองชลบุรี และมีบางส่วนที่ย้ายถิ่น เข้ามาอยู่ในกรุงเทพมหานคร และใน พ.ศ. 2526 มีประชากรลดลงถึง 838 คน แยกเป็นประชากรเพิ่มตามธรรมชาติ 913 คน และเป็นประชากรที่อพยพออกจากอำเภอถึง 1,751 คน ทั้งนี้เนื่องจากใน พ.ศ. 2526 พื้นที่อำเภอบริเวณริมชายฝั่งทะเลของจังหวัดชลบุรีมีการขยายตัวทาง เศรษฐกิจสูง เช่น มีโรงงานอุตสาหกรรมขนาดใหญ่เกิดขึ้นหลายแห่ง ประกอบกับแผนพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลซึ่งเป็นผลกระทบให้ประชากรในอำเภอบ้านบึงอพยพออกไปประกอบอาชีพเป็นจำนวนมาก แต่มาใน พ.ศ. 2528 และ พ.ศ. 2529 ประชากรในเขตอำเภอบ้านบึงมีจำนวนเพิ่มขึ้น 1,506 คน และ 617 คน ตามลำดับ โดยลักษณะการเพิ่มส่วนมากจะเป็นการอพยพ เข้าของประชากรในเขตอื่นที่เข้ามาประกอบอาชีพในอำเภอบ้านบึงซึ่งส่วนมากแล้วจะเป็นชาวอีสานที่อพยพ เข้ามาประกอบอาชีพในโรงงานอุตสาหกรรม และมาเป็นลูกจ้างภายในไร่ของอำเภอบ้านบึง เมื่อพิจารณาจำนวนประชากรอำเภอบ้านบึงจาก พ.ศ. 2525-2530 จะพบว่า อำเภอบ้านบึงมีอัตราการเพิ่มประชากรที่อยู่ในเกณฑ์ต่ำ โดยมีอัตราเพิ่มเฉลี่ย 0.4 ต่อปี ส่วนองค์ประกอบที่ทำให้อำเภอบ้านบึงมีการเปลี่ยนแปลงจะมาจากการอพยพสุทธิมากกว่าการเพิ่มโดยธรรมชาติ

เมื่อพิจารณาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับคนเกิด คนตาย คนย้ายเข้า คนย้ายออกในเขตเทศบาลตั้งแต่ พ.ศ. 2524-2530 (ตารางที่ 4.13) จะพบว่าอัตราการเกิดในช่วง พ.ศ. 2524-2530 มีการเปลี่ยนแปลงสลับกันไป อัตราใกล้เคียงกันมากคือในอัตราเฉลี่ยร้อยละ 2.17 ของประชากรทั้งหมดโดยที่ใน พ.ศ. 2524 เป็นปีที่มีอัตราการเกิดสูงที่สุดคือในอัตราร้อยละ 3.43 และมีอัตราการเกิดลดลงมาตลอดจนถึง พ.ศ. 2529 ถึงแม้ใน พ.ศ. 2530 จะมีการเพิ่มเขตการปกครองออกแต่อัตราการเกิดก็ยังคงต่ำกว่าค่าเฉลี่ย กล่าวคือ ใน พ.ศ. 2530 มีอัตราการเกิดร้อยละ 1.09 ทั้งนี้อาจสืบเนื่องมาจากได้มีโครงการเกี่ยวกับการวางแผนครอบครัวที่จัดทำขึ้นในแผนสาธารณสุขตั้งแต่ พ.ศ. 2525 ถ้ามาพิจารณาถึงอัตราการเปลี่ยนแปลงของการเกิดจะเห็นว่าเปลี่ยนแปลงไปในทางลดลงมากกว่าการเพิ่ม โดยเฉพาะใน พ.ศ. 2528-2529 มีอัตราเกิดลดลงมากถึง 52.4 และ 41.9 ตามลำดับ จะมีอัตราการเกิดที่เพิ่มขึ้นเพียง พ.ศ. 2527 เท่านั้น ดังนั้นค่าเฉลี่ยของการเปลี่ยนแปลงของอัตราการเกิดตั้งแต่ พ.ศ. 2524-2529 ประมาท -17.3 ส่วนใน พ.ศ. 2530 มีได้นำมาพิจารณาพร้อมกับค่าเฉลี่ยทั้งนี้เนื่องจากขนาดของพื้นที่แตกต่างกัน แต่ด้านอัตราการเกิดมาเปรียบเทียบในขนาดพื้นที่

ที่เดียวกันจะ เห็นได้ว่ามีอัตราการเกิดลดลง เช่นกัน ซึ่งในอนาคตสามารถวิเคราะห์ได้ว่าอัตราการเกิดของประชากรใน เขต เทศบาลตำบลบ้านบึงจะมีอัตราปกติเหมือนปีที่ผ่าน ๆ มาซึ่งจะชี้ให้เห็นถึงด้านสาธารณสุขอนามัยรวมถึงการคุมกำเนิดที่มีประสิทธิภาพสูงขึ้น

ส่วนการตายของประชากรใน เขต เทศบาลตำบลบ้านบึงมีอัตราที่ต่ำกว่าที่เกิดเกือบ 2 เท่า กล่าวคือตั้งแต่ พ.ศ. 2524-2530 นั้นมีอัตราการตายเฉลี่ยร้อยละ 0.57 ซึ่งในแต่ละปีมีอัตราการตายที่ใกล้เคียงกันมาก โดยทั่วไปจะเป็นการตายตามธรรมชาติ และเมื่อพิจารณาการเปลี่ยนแปลงอัตราการตายจะเห็นว่าอัตราราลดลง ทั้งนี้ชี้ให้เห็นว่าการบริการด้านสาธารณสุขมีประสิทธิภาพในการให้บริการแก่ประชาชน

สำหรับอัตราการย้ายเข้าใน เขต เทศบาลตำบลบ้านบึงนั้น มีจำนวนไม่สม่ำเสมอโดยใน พ.ศ. 2525-2526 มีอัตราย้ายเข้าเพียงร้อยละ 1.42 และ 2.34 ตามลำดับ แต่มาใน พ.ศ. 2527 อัตราการย้ายเข้าเพิ่มสูงขึ้นถึงร้อยละ 23.56 และเริ่มลดลงมาจนกระทั่งใน พ.ศ. 2529 มีอัตราการย้ายเข้าเพียงร้อยละ 7.53 สาเหตุที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากใน พ.ศ. 2527 เป็นปีที่ภาคอุตสาหกรรมมีการขยายตัวสูงขึ้นจึงเป็นเหตุให้ประชากรอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานใน เขต เทศบาลมากขึ้น ประชากรส่วนใหญ่ที่ย้ายเข้ามาประกอบอาชีพนั้นมาจากจังหวัดใกล้เคียง ซึ่งรวมถึงชาวอีสานที่ย้ายเข้ามาเป็นแรงงานจำนวนหนึ่งด้วย และหลังจาก พ.ศ. 2527 อัตราการย้ายเข้าสู่เขตเทศบาลเริ่มลดลง ทั้งนี้เพราะปริมาณความต้องการแรงงานอยู่ในสภาพที่อึมครึม ประกอบกับความต้องการแรงงานของพื้นที่ติดชายฝั่งทะเลมีสูงจึงเป็นปัจจัยดึงดูดให้ประชากรย้ายถิ่นเข้าไปประกอบอาชีพ ดังนั้นการย้ายเข้าใน เขต เทศบาลตำบลบ้านบึงจึงน้อยลงในช่วงปีดังกล่าว ส่วนใน พ.ศ. 2530 นั้นอัตราการย้ายเข้าอยู่ในเกณฑ์สูงประมาณร้อยละ 22.77 ทั้งนี้เนื่องจากการขยายเขตการปกครอง และถ้าเฉลี่ยอัตราการย้ายเข้าของประชากรใน เขต เทศบาลตั้งแต่ พ.ศ. 2524-2529 จะมีอัตราการย้ายเข้าเฉลี่ยร้อยละ 12.02 ซึ่งมีอัตราเฉลี่ยสูงกว่าอำเภอบ้านบึง และในอนาคตสามารถคาดการณ์ได้ว่าการย้ายเข้าสู่เขตเทศบาลตำบลบ้านบึง มีแนวโน้มสูงขึ้นอย่างแน่นอน แต่เป็นการเพิ่มในเกณฑ์ปกติเนื่องจากแผนพัฒนาจังหวัดได้กำหนดให้อำเภอบ้านบึงมีอุตสาหกรรมต่อเนื่องทางการเกษตร เป็นตัวนำในการพัฒนาและประกอบกับ เป็นศูนย์กลางบริการชุมชนลำดับสองรองจาก เทศบาล เมืองชลบุรีในด้านตะวันออกค้ำแล้วจะยังมีแนวโน้มให้คนย้ายจากถิ่นอื่นเข้าเทศบาลตำบลบ้านบึงมากขึ้น เพื่อประกอบอาชีพด้านการพาณิชย์และบริการใน เขต เมืองอีกด้วย และอีกส่วนหนึ่งเป็นแรงงานในภาคอุตสาหกรรม

การย้ายออกจาก เขต เทศบาลตำบลบ้านบึงนั้น จะสังเกตเห็นว่าอัตราการย้ายออกตั้งแต่ พ.ศ. 2525-2530 นั้นมีอัตราการย้ายออกที่ค่อนข้างสม่ำเสมอในอัตราเฉลี่ย

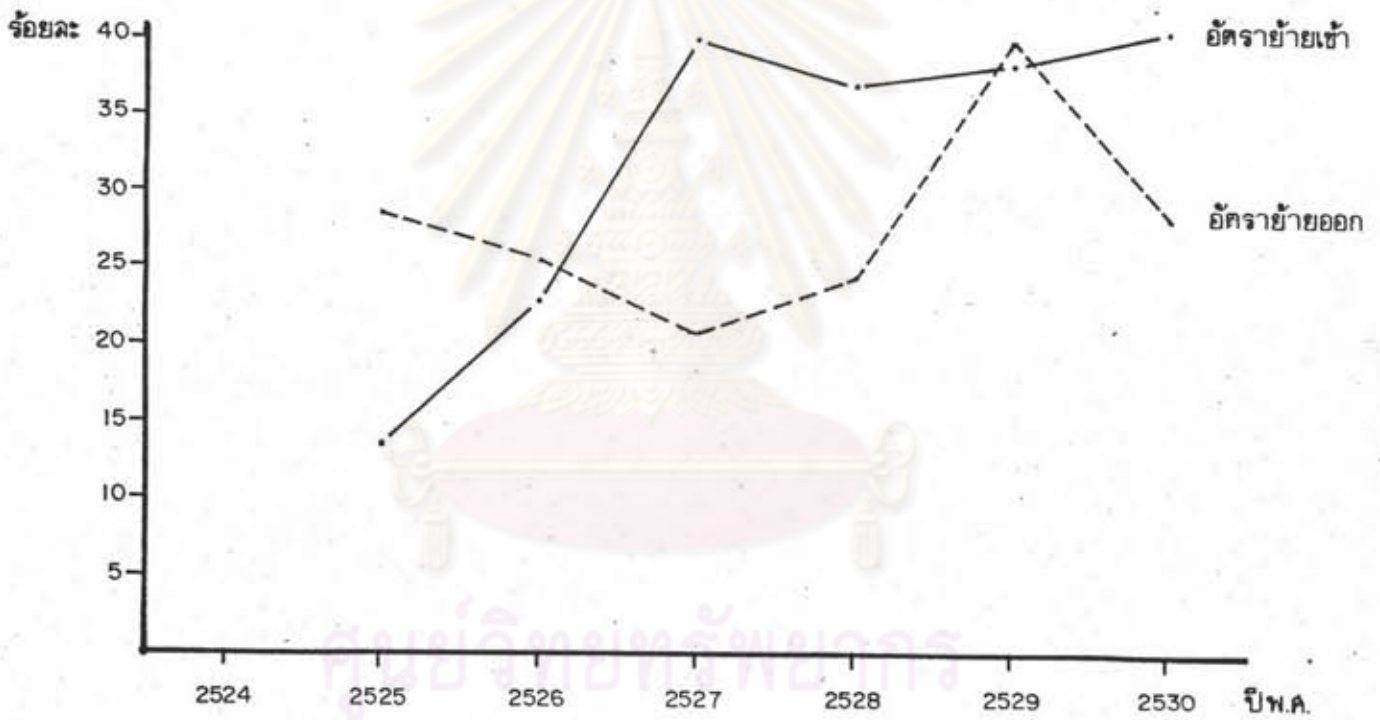
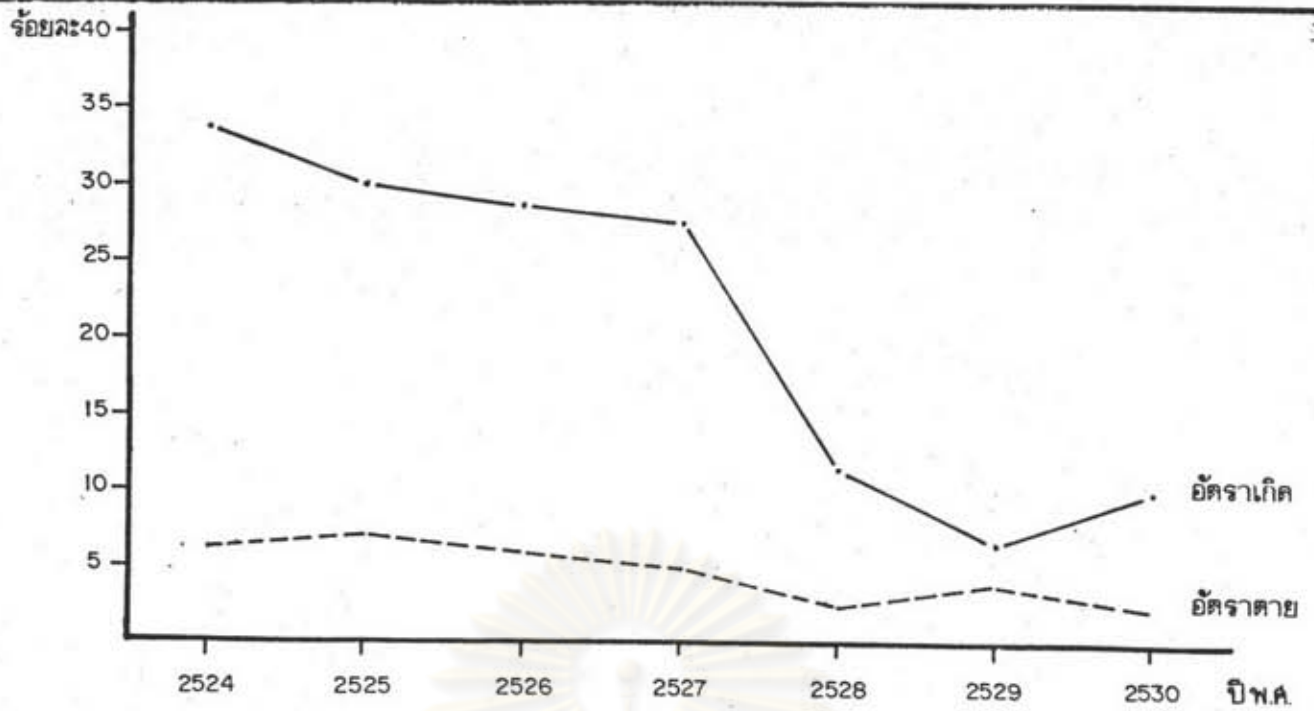
ร้อยละ 6.41 จะมีเพียง พ.ศ. 2529 ที่มีอัตราการย้ายออกที่สูงที่สุดคือร้อยละ 18.51 ซึ่งเป็นอัตราการย้ายออกแปรผันโดยตรงกับอัตราการย้ายเข้า เนื่องจากการย้ายออกไปยังพื้นที่ติดชายฝั่งทะเล มีแหล่งงานเป็นตัวดึงดูดสูง แต่สาเหตุการย้ายออกโดยทั่วไปของประชากรในเขตเทศบาล ในช่วง พ.ศ. 2525-2530 จะเป็นการย้ายออกเพื่อไปศึกษาในชั้นที่สูง ๆ ในถิ่นอื่น เช่น กรุงเทพมหานคร และ เมืองชลบุรี

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 4.13 แสดงจำนวนอัตราการเปลี่ยนแปลงของการเกิด-การตาย การย้ายเข้า-ย้ายออก ของประชากร
ในเขตเทศบาล ตำบลบ้านบึง

	จำนวน	อัตราเกิด	จำนวน	จำนวน	อัตรา	จำนวน	จำนวน	อัตราย้าย	จำนวน	จำนวน	อัตราย้าย	จำนวน
		%	ลด-เพิ่ม		ตาย	ลด-เพิ่ม		เข้า %	ลด-เพิ่ม		ออก %	ลด-เพิ่ม
2524	212	3.53	-	48	0.77	-	-	-	-	-	-	-
2525	187	3.06	-11.7	49	0.80	2.08	87	1.42	-	294	4.82	-
2526	177	2.88	-5.3	47	0.76	-4.08	144	2.34	65.51	232	3.77	-21.08
2527	221	2.79	24.8	41	0.51	12.36	1,865	23.56	119.51	269	3.39	15.94
2528	105	1.18	-52.4	32	0.36	-21.95	1,287	14.53	-30.99	422	4.36	56.87
2529	61	0.76	-49.9	36	0.45	12.50	603	7.53	-53.14	1,481	18.51	250.94
2530	110	1.09	-	35	0.34	-	2,285	22.77	-	327	3.25	จัดตั้ง เทศบาล
เฉลี่ย		2.17		154	0.57			12.02			6.41	

การศึกษาเพื่อวางแผนการใช้ที่ดินเทศบาลตำบลบ้านบึง
อำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี

แหล่ง : การเปลี่ยนแปลงเกิด-ตาย
ย้ายเข้า-ย้ายออก ในเขตเทศบาล

แผนภูมิ 4.2

ที่มา : งานทะเบียนราษฎร อำเภอบ้านบึง

4.8.6 ประชากรวัยแรงงานของเทศบาลตำบลบ้านบึง พ.ศ. 2530¹²

ลักษณะทางโครงสร้างอายุของประชากรในเขตเทศบาลนั้น จะเป็นครรชนชี้ให้เห็นถึงสัดส่วนของระดับอายุว่ามีมากน้อยเพียงใด เพื่อนำไปประกอบการวิเคราะห์ด้านแรงงานในที่นี้จึงแบ่งโครงสร้างอายุเป็น 2 ประเภทคือ

1. ประชากรวัยแรงงาน (อายุระหว่าง 15-59 ปี)
2. ประชากรวัยพึ่งพา (อายุระหว่าง 0-14 ปี และ 60 ปีขึ้นไป)

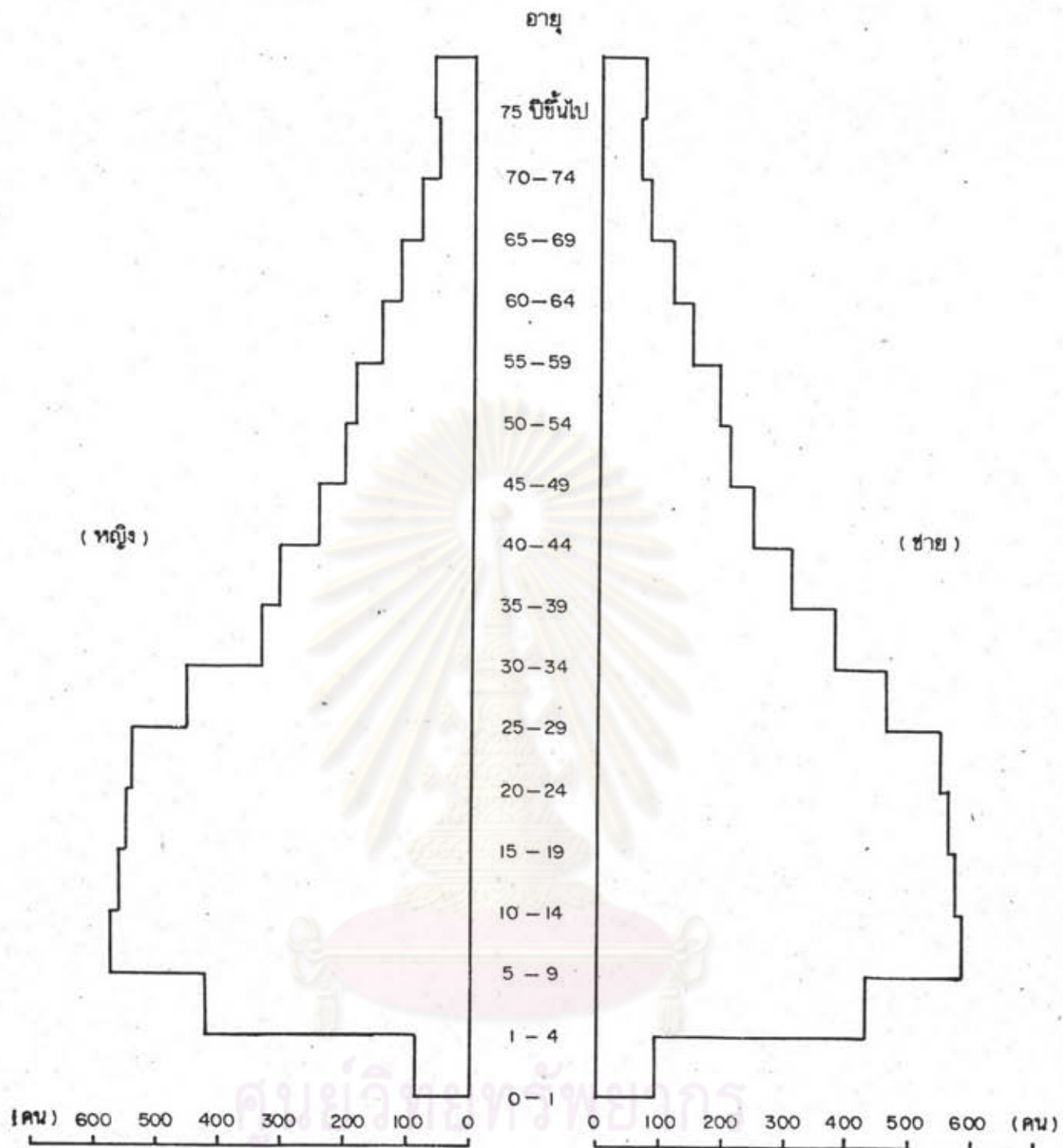
จากตารางที่ 4.18 พิจารณาได้ว่าใน พ.ศ. 2530 ประชากรในเขตเทศบาลที่อยู่ในวัยแรงงานทั้งสิ้น 6,061 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 60.40 ของประชากรทั้งเขตเทศบาล โดยแยกเป็นประชากรวัยแรงงานชาย 3,067 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 50.60 ของประชากรวัยแรงงานและเป็นประชากรวัยแรงงานหญิง 2,994 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 49.40 ของประชากรวัยแรงงาน จะสังเกตพบว่าประชากรในวัยแรงงานนั้นจะมีสัดส่วนของเพศชายสูงกว่าเพศหญิง แต่เป็นสัดส่วนที่น้อยมากนัก ทั้งนี้เนื่องจากการย้ายถิ่นของประชากรในเขตเทศบาลมีประชากรชายในวัยแรงงานย้ายเข้ามาประกอบอาชีพสูงกว่าประชากรหญิง และสาเหตุอีกประการหนึ่งคือ อัตราการเกิดของทารกเพศชายมีอัตราสูงกว่าทารกเพศหญิง ส่วนประชากรวัยพึ่งพาแบ่งออกเป็น 2 วัยคือ วัยเด็กและวัยชรา โดยที่กลุ่มประชากรวัยเด็ก (0-14 ปี) มีจำนวนทั้งสิ้น 3,331 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 33.22 ของประชากรทั้งเขต แบ่งเป็นวัยเด็กชาย 1,686 คน และเป็นวัยเด็กหญิง 1,645 คน ทางด้านวัยชราในเขตเทศบาลมีจำนวน 642 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 6.39 ของประชากรทั้งเขต แบ่งเป็นวัยชราเพศชาย 323 คน และวัยชราเพศหญิง 319 คน ซึ่งเมื่อรวมประชากรในวัยพึ่งพาเข้าด้วยกันจะพบว่ามีจำนวนทั้งสิ้น 3,973 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 39.59 ของประชากรทั้งเขต และเมื่อเปรียบเทียบสัดส่วนของประชากรวัยแรงงานต่อประชากรวัยพึ่งพา ใน พ.ศ. 2530 จะพบว่ามีจำนวนประชากรวัยแรงงานสูงกว่าประชากรวัยพึ่งพาในอัตราส่วน 1.0 : 0.6 ประชากรวัยแรงงานในเขตเทศบาลจะเป็นผู้ที่อยู่ในกำลังแรงงานร้อยละ 51.15 ของประชากรวัยแรงงาน โดยคิดเป็นผู้มีงานทำร้อยละ 88.84 ของประชากรที่อยู่ในกำลังแรงงาน ประชากรในเขตเทศบาลส่วนมากจะประกอบอาชีพทางด้านแรงงาน และการค้า ส่วนประชากรที่อยู่นอกกำลังแรงงานส่วนมากประมาณร้อยละ 41.11 ของประชากรนอกกำลังแรงงาน จะเป็นหนุ่มสาวที่เป็นนักเรียนและนักศึกษา (แผนภูมิที่ 4.4, 4.5)

¹² เพ็ญพร อีระสวัสดิ์, ประชากรศาสตร์ (สถาบันประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2527)

ตารางที่ 4.14 แสดงโครงสร้างประชากรเทศบาลตามอายุถึง พ.ศ. 2530

หมวดอายุ	ชาย			หญิง			ลักษณะ วัย
	รวม	จำนวน	%	รวม	จำนวน	%	
0-1	181	92	1.81		89	1.79	
1-4	853	432	8.52	33.22	421	8.49	33.17
5-4	1,163	588	11.59		575	11.60	วัยเด็ก
10-14	1,134	574	11.30		560	11.29	
15-19	1,114	564	11.12		550	11.09	
20-24	1,094	553	10.89		541	10.92	
25-29	913	462	9.10		451	9.09	
30-34	753	381	7.50		332	7.52	
35-39	612	310	6.11	60.40	302	6.09	60.41
40-44	592	249	4.90		243	4.91	วัยแรงงาน
45-49	411	208	4.09		203	4.10	
50-54	381	193	3.80		188	3.79	
55-59	291	147	2.89		144	2.90	
60-64	230	116	2.29		114	2.30	
65-69	161	80	1.58	6.38	81	1.63	6.42
70-74	120	61	1.21		59	1.18	วัยชรา
75 ขึ้นไป	131	66	1.30		65	1.31	

ที่มา : การปกครองส่วนท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

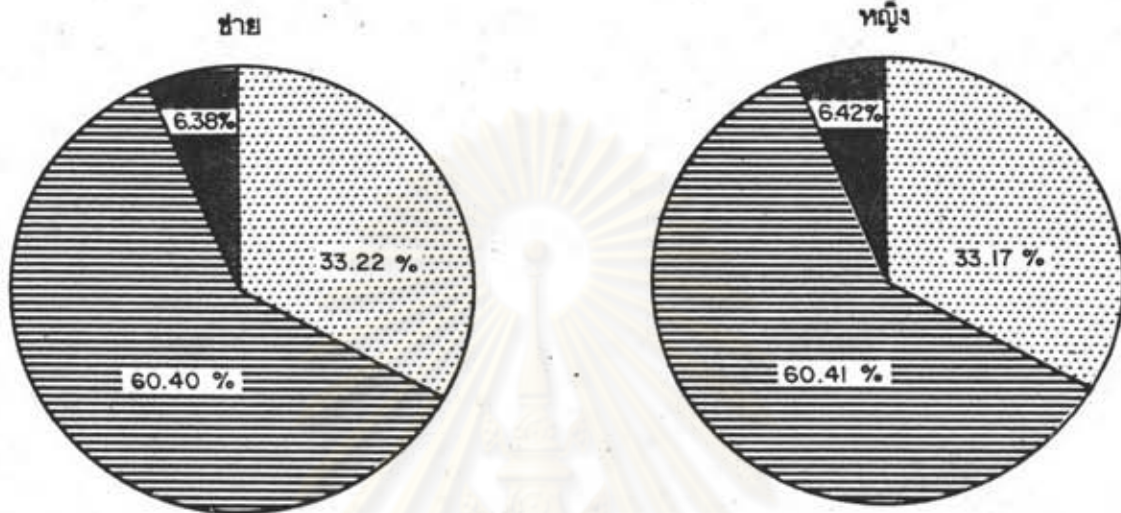
การศึกษาเพื่อวางแผนการใช้ที่ดินเทศบาลตำบลบ้านบึง
 อำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี

แต่ง : โครงสร้างอายุของประชากรในเขตเทศบาล
 พ.ศ. 2530

แผ่นภูมิ 4.3

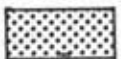
ที่มา : งานทะเบียนราษฎร อำเภอบ้านบึง

ศูนย์วิทยพัทยากร

สัญลักษณ์

วัยเด็ก อายุระหว่าง 0-19 ปี

วัยแรงงาน อายุระหว่าง 19-59 ปี

วัยชรา อายุ 59 ปีขึ้นไป

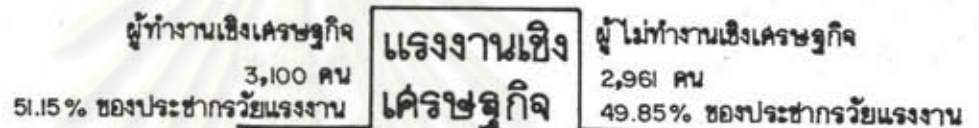
การศึกษาเพื่อวางแผนการใช้ที่ดินเทศบาลตำบลบ้านบึง
อำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี

แหล่ง : โครงสร้างแรงงานของประชากร
ในเขตเทศบาล พ.ศ. 2530

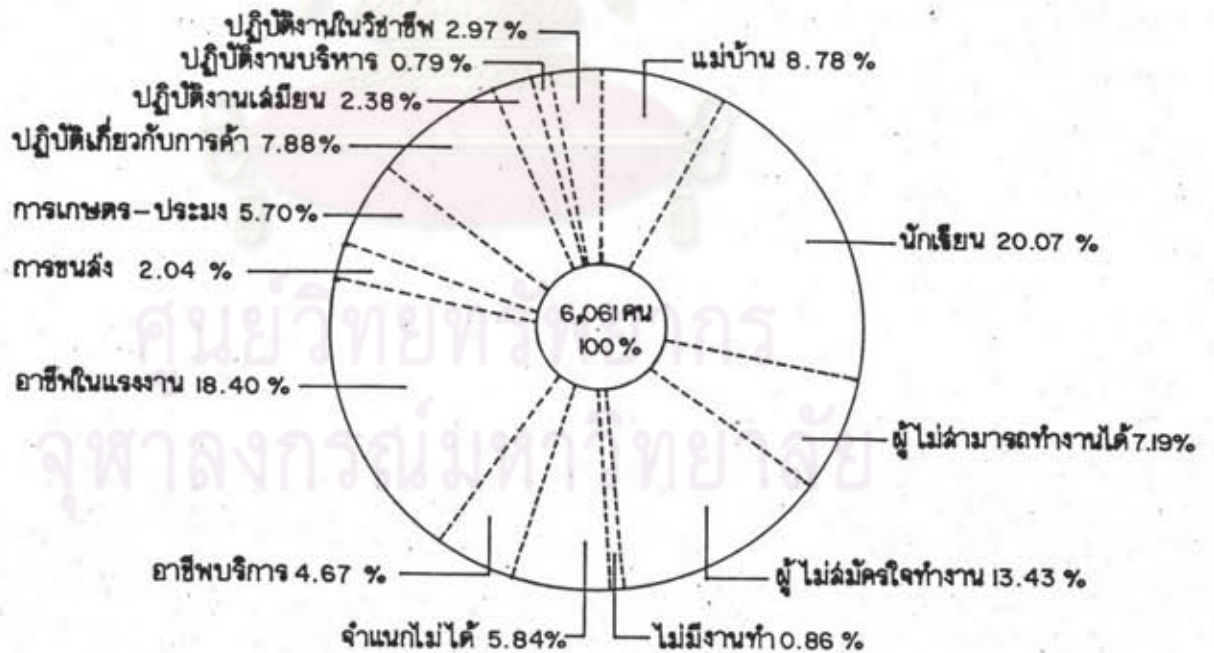
แผนภูมิ 4.4

ที่มา : งานทะเบียนราษฎร อำเภอบ้านบึง

ประชากรวัยแรงงานชุมชนบ้านบึง

ประชากรวัยแรงงานชุมชนบ้านบึง พ.ศ.2531

4.8.7 ลักษณะประชากรนอกเขตเทศบาล

ลักษณะโดยทั่วไปของประชากรนอกเขตเทศบาลนั้นพบว่า ใน พ.ศ. 2530 มีประชากรรวม 70,221 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 87.49 ของประชากรทั้งอำเภอ แยกเป็นประชากรเพศชายร้อยละ 51.44 และประชากรเพศหญิงร้อยละ 48.56 ของจำนวนประชากรนอกเขตเทศบาล และเมื่อพิจารณาในช่วง 7 ปี (พ.ศ. 2524-2530) ประชากรนอกเขตเทศบาลมีการเปลี่ยนแปลงสลับกันไป แต่อัตราการเพิ่มหรือลดลงอยู่ในเกณฑ์ต่ำมีการเปลี่ยนแปลงน้อยโดยมีอัตราการเปลี่ยนแปลงลดลงเฉลี่ยร้อยละ -0.46 ส่วนลักษณะการกระจายตัวของประชากรจะอยู่ในบริเวณพื้นที่เกษตร มีลักษณะที่ค่อนข้างเบาบาง จะมีอยู่หนาแน่นในบางส่วนได้แก่ พื้นที่ของสุขาภิบาลห้วยแจค้ำบลดลองกิ้ว และตำบลหนองซาก

- ความหนาแน่นประชากรนอกเขตเทศบาลตำบลบ้านบึง เมื่อพิจารณาจำนวนประชากรต่อตารางกิโลเมตรในพื้นที่นอกเขตเทศบาลตั้งแต่ พ.ศ. 2524-2530 พบว่าความหนาแน่นของประชากรนอกเขตเทศบาลอยู่ในระดับใกล้เคียงกันมาโดยตลอดคือประมาณ 119 คนต่อตารางกิโลเมตร สาเหตุที่ความหนาแน่นอยู่ในเกณฑ์ที่เบาบาง เนื่องจากพื้นที่นอกเขตเทศบาลมีพื้นที่มาก จึงส่งผลให้ความหนาแน่นของประชากรมีลักษณะที่ค่อนข้างเบาบาง และเมื่อพิจารณาถึงจำนวนหลังคาเรือนตั้งแต่ พ.ศ. 2524-2530 นั้น จำนวนหลังคาเรือนของพื้นที่นอกเขตเทศบาลมีลักษณะการเพิ่มขึ้นที่สม่ำเสมอคือเพิ่มขึ้นในอัตราเฉลี่ยร้อยละ 1.02 ต่อปี จะมีเพียง พ.ศ. 2530 เท่านั้นที่อัตราการเพิ่มของหลังคาเรือนลดลงร้อยละ 2.3 ทั้งนี้เนื่องจากการขยายเขตของพื้นที่เทศบาล ส่วนก่อน พ.ศ. 2530 จะพบว่าตั้งแต่ พ.ศ. 2525-2529 มีจำนวนหลังคาเรือนเพิ่มขึ้น จาก 9,700 หลังคาเรือนมาเป็น 10,413 หลังคาเรือน หรือเพิ่มถึง 713 หลังคาเรือน ในช่วงเวลา 5 ปี และเมื่อเปรียบเทียบกับจำนวนประชากรนอกเขตจะพบว่าในหนึ่งหลังคาเรือน จะมีสมาชิก 7-8 คน/ครัวเรือน ซึ่งเป็นลักษณะของครัวเรือนเกษตร แต่เมื่อพิจารณาในแง่อัตราการเปลี่ยนแปลงของประชากรที่ลดลงกับจำนวนหลังคาเรือนที่เพิ่มขึ้นนั้น จะเห็นว่ามีลักษณะ เป็นครอบครัวใหม่ที่เพิ่งแต่งงาน หรือ เป็นครัวเรือนที่เป็นวัยแรงงานที่ย้ายถิ่นฐานมาทำมาหากินโดยเฉลี่ยครัวเรือนละ 2-3 คน เพื่อมาดูแลทางการประกอบอาชีพก่อนถ้าเห็นว่ามีเหมาะสม รายได้เพิ่มทำให้ความเป็นอยู่ดีขึ้นก็จะย้ายมาตั้งครัวเรือน

4.8.8 การเปลี่ยนแปลงประชากรนอกเขตเทศบาล

สามารถแบ่งการเปลี่ยนแปลงออกได้เป็น 2 ลักษณะคือ

- ก. การเปลี่ยนแปลงโดยธรรมชาติ ได้แก่ การเกิด-การตาย
- ข. การเปลี่ยนแปลงโดยการอพยพย้ายถิ่น ได้แก่ การย้ายเข้า-การย้ายออก

การเคลื่อนไหวของประชากรนอกเขตเทศบาลมีการเคลื่อนไหวแบบเดียวกันกับการเคลื่อนไหวของประชากรในเขตเทศบาลเช่นกัน แบบของการเคลื่อนไหว คือ การกระจุกตัวและการกระจายตัว จะอยู่รวมกันในแต่ละตำบล ได้แก่ บริเวณศูนย์กลางของตำบลต่าง ๆ รูปที่เห็นชัดเจนที่อยู่แบบกระจุกตัวก็คือหมู่บ้านต่าง ๆ ในแต่ละตำบลซึ่งอยู่รวมกันหลายครัวเรือน แล้วแผ่กระจายออกไปโดยรอบหมู่บ้านซึ่งลักษณะจะเป็นเช่นนี้ทั้งหมด ส่วนสุขาภิบาลหัวภูเขาก็คือเป็นชุมชนที่อยู่กันเป็นกระจุกโดยรอบ โดยที่สุขาภิบาลจะเป็นศูนย์กลางของตำบลต่าง ๆ ที่ใกล้เคียงโดยรอบแล้วแผ่กระจายเข้างอกออกไป

จากตารางที่ 4.16 เกี่ยวกับจำนวนคนเกิดและคนตาย การย้ายเข้า และการย้ายออก ตั้งแต่ พ.ศ. 2524-2530 จะสังเกตได้ว่า จำนวนคนเกิดในช่วง พ.ศ. 2524-2530 มีอัตราการเกิดลดลงในอัตราที่สม่ำเสมอ มีเพียง พ.ศ. 2530 ปีเดียวที่อัตราการเกิดเพิ่มขึ้นจาก พ.ศ. 2529 ซึ่งโดยเฉลี่ยแล้วอัตราการเกิดของประชากรนอกเขตเทศบาลมีอัตราร้อยละ 1.22 คอปีของประชากรนอกเขตเทศบาลโดยมีอัตราใกล้เคียงกับอัตราการเกิดของแต่ละปี ส่วนเปอร์เซ็นต์การเปลี่ยนแปลงที่เพิ่มขึ้นหรือลดลง จะเห็นว่ามีอัตราการลดลงมาโดยตลอด โดยใน พ.ศ. 2527 และ 2528 เป็นปีที่มีอัตราการเปลี่ยนแปลงไปในทางลดลงสูงสุดคือ มีอัตราการลดลงร้อยละ 20.28 และ 25.67 ตามลำดับ สาเหตุอาจเนื่องมาจากคนนอกเขตเทศบาลได้เข้าไปคลอดบุตรที่สถานพยาบาลภายในเขตเทศบาลและโรงพยาบาลของจังหวัด จึงทำให้เปอร์เซ็นต์การเกิดลดลง และสาเหตุอีกประการหนึ่งคือ โครงการวางแผนครอบครัวได้กระจายการให้บริการแก่ประชากรนอกเขตเทศบาลอย่างมีประสิทธิภาพ จากสาเหตุดังกล่าวจึงส่งผลให้อัตราการเกิดของประชากรนอกเขตเทศบาลลดลง

ส่วนการตายของประชากรนอกเขตเทศบาลตั้งแต่ พ.ศ. 2524 - 2530 มีอัตราการตายต่ำกว่าอัตราการเกิด โดยที่อัตราการตายอยู่ในเกณฑ์ที่ลดลง มีลักษณะที่ไม่แตกต่างกันมากนัก คือมีอัตราการลดลงอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งโดยเฉลี่ยอัตราการตายของประชากรนอกเขตเทศบาลลดลงประมาณร้อยละ 0.34 คอปี และเมื่อพิจารณาถึงอัตราการเปลี่ยนแปลงของประชากรจะพบว่าอัตราการตายลดลง ตั้งแต่ พ.ศ. 2526-2528 มาเพิ่มขึ้นใน พ.ศ. 2529

แต่มีความแตกต่างกันมากนัก เนื่องจากความมีประสิทธิภาพของแพทยพยาบาล เครื่องมือในการรักษา รวมถึงตัวยาที่มีประสิทธิภาพ

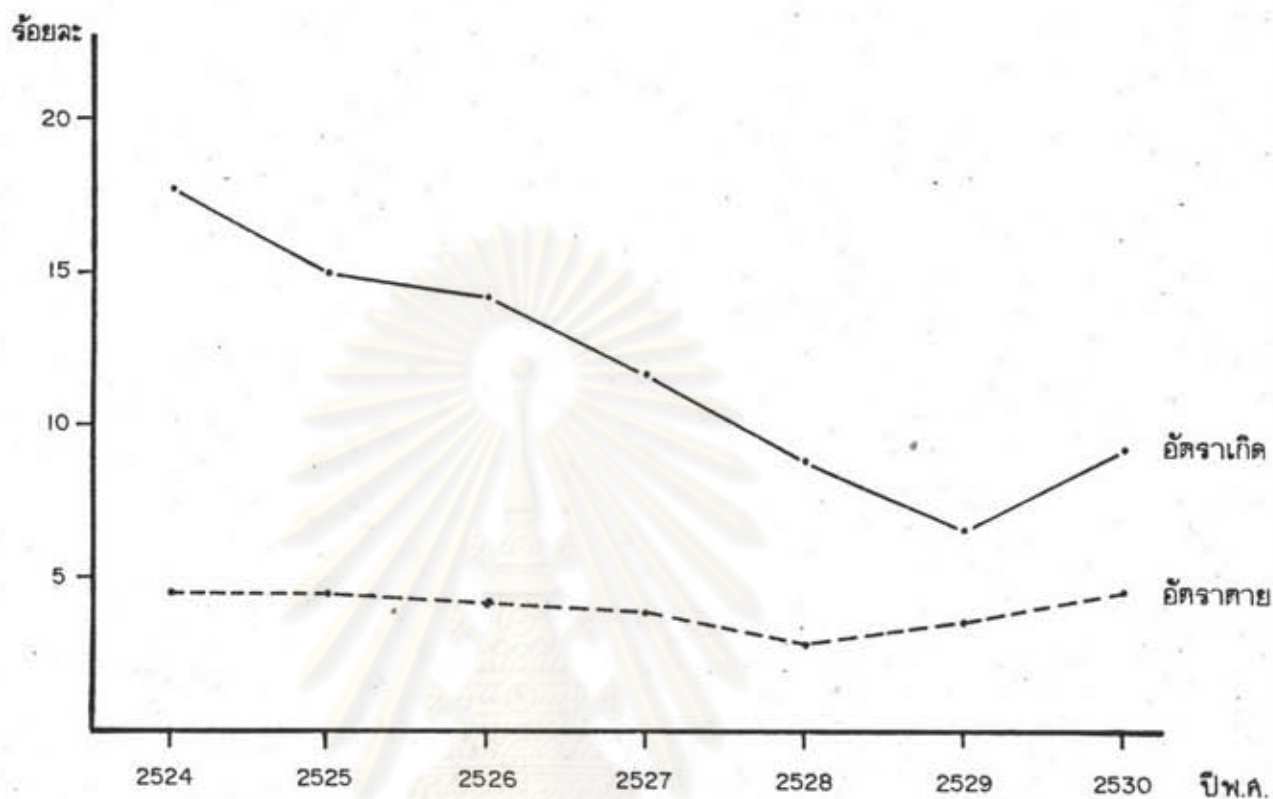
ทางการย้ายเข้าของประชากรนอกเขตเทศบาล ในช่วง 7 ปี (พ.ศ. 2524-2530) อัตราการย้ายเข้าของประชากรอยู่ในลักษณะคงที่ จะมีเพียง พ.ศ. 2527 เท่านั้นที่อัตราการย้ายเข้าน้อยกว่า พ.ศ. 2526 แต่มีความแตกต่างกันเล็กน้อย ทั้งนี้เนื่องจากใน พ.ศ. 2527 โครงสร้างทางเศรษฐกิจขยายตัวขึ้นโดยเฉพาะบริเวณพื้นที่ติดชายฝั่งทะเล จึงเป็นสาเหตุที่ดึงดูดแรงงานให้เข้าไปประกอบอาชีพในพื้นที่ดังกล่าวส่งผลให้การย้ายเข้าของประชากรน้อยลง แต่มีจำนวนไม่มากนัก เมื่อเปรียบเทียบกับอัตราการย้ายเข้าเฉลี่ย (อัตราการย้ายเข้าเฉลี่ยร้อยละ 2.51 ต่อปี) ส่วนใน พ.ศ. 2530 นั้นมีอัตราการย้ายเข้ามากกว่าค่าเฉลี่ย กล่าวคือใน พ.ศ. 2530 มีอัตราการย้ายเข้าร้อยละ 3.50 และลักษณะการย้ายเข้านั้นส่วนมากจะเป็นการย้ายเข้าของประชากรจากภาคอีสานและพื้นที่อำเภอใกล้เคียงเป็นส่วนมาก เมื่อพิจารณาถึงจำนวนอัตราการเปลี่ยนแปลงของการย้ายเข้าจะพบว่ามีลักษณะเพิ่มขึ้นหรือลดลงสลับกันไป แต่มีความแตกต่างกันเล็กน้อย โดยใน พ.ศ. 2528 มีจำนวนการย้ายถิ่นเข้าเพิ่มมากขึ้นถึงร้อยละ 78.58 และลดลงเป็นร้อยละ 31.36 ใน พ.ศ. 2529 และกลับเพิ่มขึ้นใน พ.ศ. 2530 เป็นอัตราร้อยละ 48.79

การย้ายออกของประชากรนอกเขตเทศบาล จะพบว่าอัตราการย้ายออกของประชากรนอกเขตเทศบาลกับอัตราการย้ายเข้ามีอัตราส่วนที่ไม่แตกต่างกันมากนักอยู่ในระดับใกล้เคียงกันมีลักษณะสูงต่ำสลับกันไป ตั้งแต่ พ.ศ. 2524-2530 ซึ่งใน พ.ศ. 2526-2527 อัตราการย้ายออกสูงขึ้น และมีอัตราลดลงใน พ.ศ. 2528 และ พ.ศ. 2529 โดยเฉพาะใน พ.ศ. 2529 มีอัตราการย้ายออกเพียงร้อยละ 0.74 แต่กลับมีอัตราการย้ายออกที่เพิ่มขึ้นมากถึงร้อยละ 7.01 ใน พ.ศ. 2530 ทั้งนี้เนื่องจากการขยายเขตพื้นที่ในรูปการปกครองแบบเทศบาล ตำบล ซึ่งทำให้ประชากรนอกเขตส่วนหนึ่งได้กลายเป็นประชากรในเทศบาลไป และโดยทั่วไปแล้วอัตราการย้ายออกโดยเฉลี่ยของประชากรนอกเขตมีอัตราร้อยละ 3.84 และเมื่อพิจารณาถึงจำนวนลด-เพิ่ม จะพบว่าในปี 2530 มีอัตราการย้ายออกเพิ่มสูงมากคือร้อยละ 817.69 เนื่องจากสาเหตุดังกล่าวข้างต้น ส่วนใน พ.ศ. 2525-2529 นั้น มีจำนวนลด-เพิ่ม ขึ้นลงสลับกันไป

ตารางที่ 4.16 แสดงจำนวนอัตราการเปลี่ยนแปลงของการเกิด-การตาย การย้ายเข้า-ย้ายออก ของประชากร
นอกเขตเทศบาล ตำบลบ้านบึง

ประชากร นอกเขต	จำนวน	อัตราเกิด %	จำนวน ลด-เพิ่ม	จำนวน	จำนวน ลด-เพิ่ม	อัตรา ตาย	จำนวน ลด-เพิ่ม	จำนวน	จำนวน อัตราย้าย เข้า %	จำนวน ลด-เพิ่ม	จำนวน	จำนวน อัตราย้าย ออก %	จำนวน ลด-เพิ่ม
2524	72,353	1,277	1.76	-	293	0.40	-	-	-	-	-	-	-
2525	72,734	1,127	1.54	-11.74	297	0.40	1.36	1,211	1.66	-	1,660	2.28	-
2526	71,854	1,065	1.48	-5.50	282	0.39	-5.05	1,663	2.31	37.32	3,326	4.62	100.36
2527	70,192	849	1.20	-20.28	252	0.35	-10.63	1,359	1.93	-18.28	3,618	5.15	8.77
2528	70,760	631	0.89	-25.67	197	0.27	-21.82	2,427	3.42	78.58	2,293	3.24	-36.62
2529	72,230	569	0.78	-9.82	218	0.30	10.65	1,656	2.29	-31.76	537	0.74	-76.58
2530	70,221	665	0.94	16.87	210	0.29	-3.66	2,464	3.50	48.79	4,928	7.01	817.69
เฉลี่ย			1.22		154	0.34			2.51			3.84	

ที่มา : การปกครองส่วนท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย

ศูนย์วิทยทรัพยากร

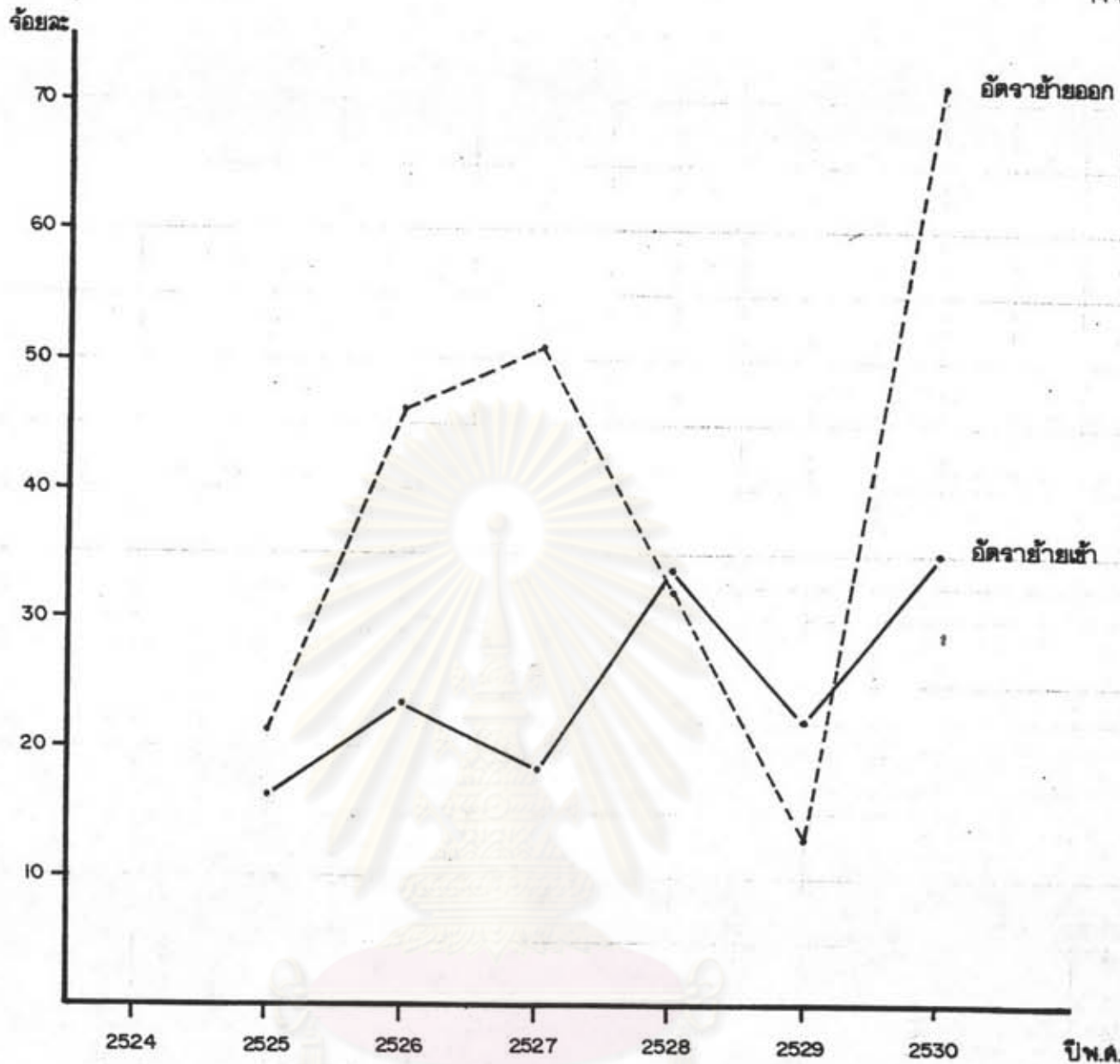
การศึกษาเพื่อวางแผนการใช้ที่ดินเทศบาลตำบลบ้านบึง
อำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี

แสดง : อัตราการเกิด-การตาย
ของประชากรนอกเขตเทศบาล
พ.ศ. 2524 - 2530

แผนภูมิ 4.5

ที่มา : งานทะเบียนราษฎร อำเภอบ้านบึง

ศูนย์วิทยพัทยากร

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

การศึกษาเพื่อวางแผนการใช้ที่ดินเทศบาลตำบลบ้านบึง
อำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี

แสดง : อัตราการย้ายเข้า - ย้ายออก
ของประชากรนอกเขตเทศบาล
พ.ศ. 2524 - 2530

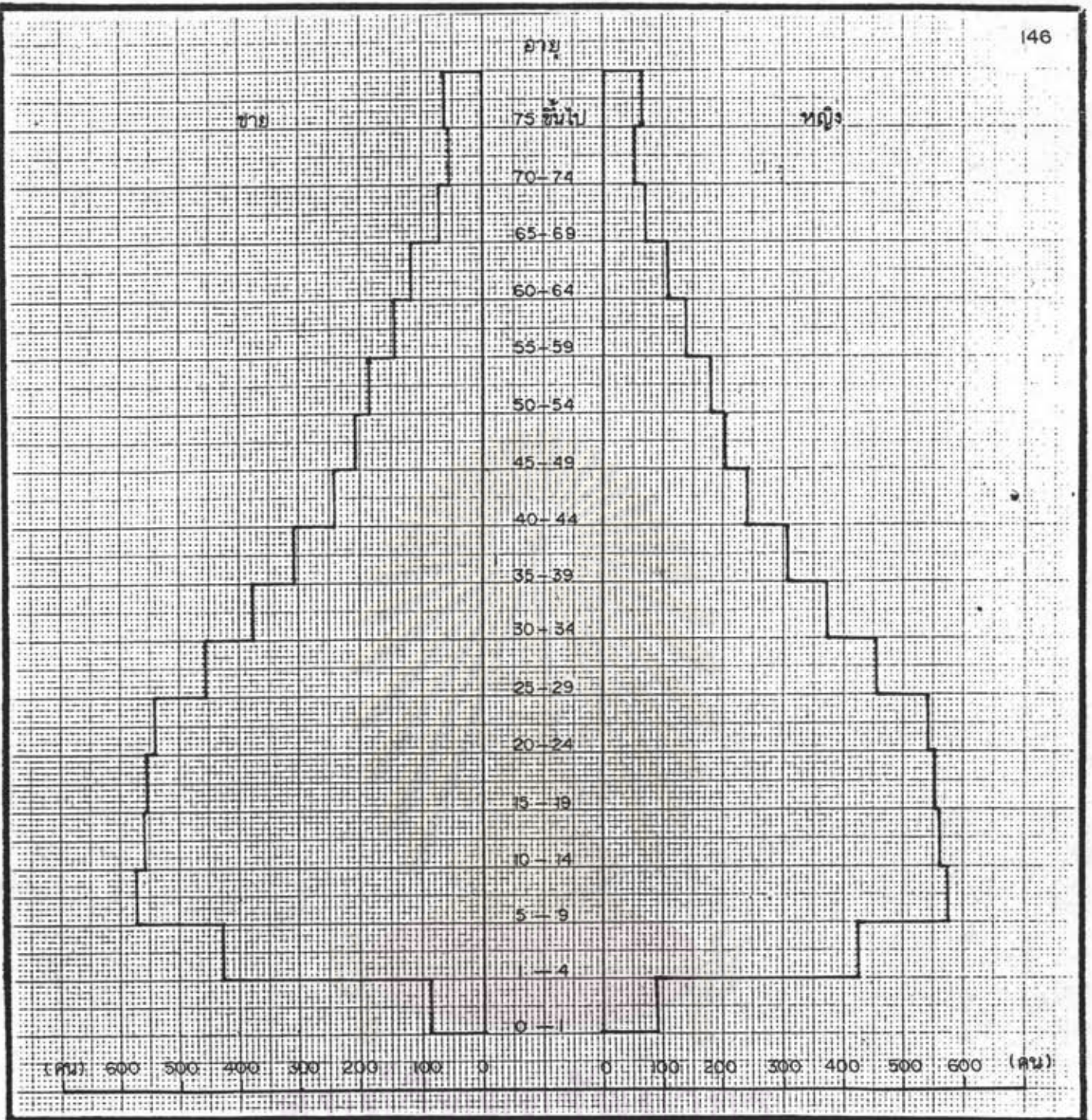
แผนภูมิ 4.6

ที่มา : งานทะเบียนราษฎร อำเภอบ้านบึง

ตารางที่ 4.17 แสดงโครงสร้างประชากรนอกระบบเทศบาล ปี 2530

หมวดอายุ	ชาย			หญิง		
	รวม	จำนวน	%	รวม	จำนวน	%
0-1	1,264	652	1.80		612	1.80
1-4	5,969	3,078	8.50	33.20	2,891	8.50
5-4	8,146	4,201	11.60		3,945	11.60
10-14	7,935	4,092	11.30		3,843	11.30
15-19	7,394	4,019	11.10		3,775	11.10
20-24	7,654	3,947	10.90		3,707	10.90
25-29	6,390	3,295	9.10		3,095	9.10
30-34	5,266	2,716	7.50		2,550	7.50
35-39	4,283	2,209	6.10	60.40	2,074	6.10
40-44	3,442	1,775	4.90		1,667	4.90
45-49	2,879	1,485	4.10		1,394	4.10
50-54	2,668	1,376	3.80		1,292	3.80
55-59	2,036	1,050	2.90		986	2.90
60-64	1,615	833	2.30		782	2.30
65-69	1,123	579	1.60	6.40	544	1.60
70-74	844	435	1.20		409	1.20
75 ขึ้นไป	913	470	1.30		443	1.30

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

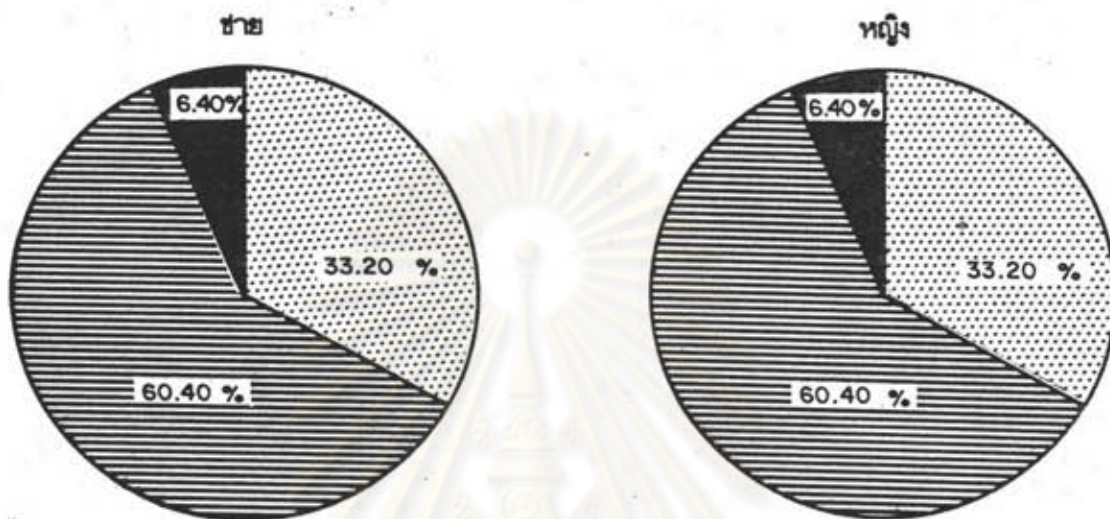
การศึกษาเพื่อวางแผนการใช้ที่ดินเทศบาลตำบลบ้านบึง
อำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี

แสดง: โครงสร้างอายุของประชากร
นอกเขตเทศบาล พ.ศ. 2530

แผนภูมิ 4.7

ที่มา: งานทะเบียนราษฎร์ อำเภอบ้านบึง

ศูนย์วิทยพัทยากร

สัญลักษณ์

วัยเด็ก อายุระหว่าง 0 - 19 ปี

วัยแรงงาน อายุระหว่าง 19 - 64 ปี

วัยชรา อายุ 64 ปีขึ้นไป

การศึกษาเพื่อวางแผนการใช้ที่ดินเทศบาลตำบลบ้านบึง
อำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี

แหล่ง: โครงสร้างแรงงานของประชากร
นอกเขตเทศบาล พ.ศ. 2530

แผนภูมิ 4.8

ที่มา : งานทะเบียนราษฎร อำเภอบ้านบึง

4.8.9 ประชากรวัยแรงงานนอกเขตเทศบาล พ.ศ. 2530

จากการพิจารณาระดับอายุของโครงสร้างประชากรนอกเขตเทศบาล สามารถแบ่งวัยของประชากรออกเป็น 2 ประเภทคือ

1. ประชากรวัยแรงงาน (อายุระหว่าง 15-59 ปี)
2. ประชากรวัยพึ่งพา (อายุระหว่าง 1-14 ปี และอายุ 60 ปีขึ้นไป)

จากตารางที่ 4.17 จะพบว่าประชากรช่วงอายุระหว่าง 15 ปี -59 ปี หรือประชากรวัยแรงงานนอกเขตเทศบาลตำบลบ้านบึงมีจำนวนทั้งสิ้น 42,412 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 60.39 ของประชากรนอกเขตเทศบาล โดยแยกเป็นประชากรวัยแรงงานชาย 21,872 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 51.57 ของประชากรวัยแรงงาน และเป็นประชากรวัยแรงงานหญิง 20,540 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 48.42 ของประชากรวัยแรงงาน ส่วนประชากรในวัยพึ่งพาซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ระดับ คือ วัยเด็ก และวัยชรา พบว่าประชากรในวัยเด็ก จะมีเด็กชายมากกว่าเด็กหญิง คือประชากรวัยเด็กชาย 12,291 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 16.07 สำหรับประชากรวัยชรานอกเขตเทศบาลมีจำนวน 4,495 คน แบ่งเป็นประชากรวัยชราชาย 2,317 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 3.2 และเป็นประชากรวัยชราหญิง 2,178 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 3.1 เมื่อพิจารณาโครงสร้างอายุประชากรจะเห็นว่าอัตราส่วนประชากรวัยแรงงานจะเป็นเพศชายมากกว่าเพศหญิง ทั้งนี้เนื่องจากลักษณะการประกอบอาชีพส่วนใหญ่ของประชากรนอกเขตเทศบาลนั้น จะมีอาชีพทางด้านเกษตรกรรมปลูกพืชไร่ ที่ต้องใช้ความแข็งแรง จึงเป็นสาเหตุให้ประชากรวัยแรงงานชายสูงกว่าวัยแรงงานหญิง และประกอบกับการอพยพเข้าของคนต่างอำเภอจะเป็นเพศชายมากกว่าเพศหญิง และเมื่อพิจารณาถึงสัดส่วนของประชากรวัยแรงงานต่อประชากรวัยพึ่งพา จะพบว่าอัตราส่วนของประชากรวัยแรงงานสูงกว่าประชากรวัยพึ่งพา โดยมีอัตราส่วน 1.0 : 0.6

4.9 การคาดประมาณจำนวนประชากรในอนาคต พ.ศ. 2530-2545

เป็นการคาดประมาณอย่างคร่าว ๆ เมื่อพิจารณาถึงแนวโน้มของจำนวนประชากรที่จะเกิดขึ้นใน 15 ปี ข้างหน้า ทั้งนี้เพื่อเป็นการเตรียมตัวรองรับจำนวนประชากรในพื้นที่ให้เกิดความเหมาะสม ซึ่งในการคาดประมาณจำนวนประชากรในเขตเทศบาลตำบลบ้านบึง แบ่งออกเป็น 3 ช่วง ช่วงละ 5 ปี รวมระยะเวลา 15 ปี ดังนี้คือ

ช่วงที่ 1 พ.ศ. 2530 - พ.ศ. 2535

ช่วงที่ 2 พ.ศ. 2536 - พ.ศ. 2540

ช่วงที่ 3 พ.ศ. 2541 - พ.ศ. 2545

โดยพิจารณาแยกออกเป็นประชากรชาย ประชากรหญิง และรวมประชากรทั้งเขต เทศบาล และเมื่อศึกษาถึงแนวโน้มการขยายตัวของประชากรในอดีตพบว่า ในช่วง พ.ศ. 2509 ถึง พ.ศ. 2519 เป็นช่วงที่แนวโน้มการขยายตัวประชากรคงที่ มีอัตราการเพิ่มเฉลี่ย ร้อยละ 0.89 ซึ่งกำหนดค่าให้เป็นอัตราการเพิ่มในระดับต่ำ และจากช่วง พ.ศ. 2526 ถึง พ.ศ. 2530 ซึ่งเป็นปีที่มีการขยายเขตการปกครองจำนวนประชากรมีอัตราเฉลี่ยการเพิ่มร้อยละ 2.74 กำหนดค่าให้เป็นอัตราการเพิ่มปานกลาง ส่วนอัตราเพิ่มสูงนั้น พิจารณาจากผลการศึกษาด้านผลกระทบจากการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออกของประเทศ ซึ่งเป็นโครงการระดับชาติ อันจะส่งผลให้มีแรงงานจำนวนมากอพยพเข้ามาอยู่ในพื้นที่โครงการ นอกจากโครงการพัฒนาชายฝั่งทะเลตะวันออกดังกล่าวแล้ว ชุมชนบ้านบึง¹⁴ ยังถูกกำหนดค่าเป็นศูนย์กลางชุมชนลำดับสอง รองจากชุมชนชลบุรี และชุมชนพนัสนิคม ถึงแม้ว่าพื้นที่ชุมชนบางบึงจะไม่ใช้พื้นที่โครงการโดยตรง แต่คาดว่าผลจากโครงการดังกล่าวน่าจะส่งผลต่อความเจริญและการพัฒนาของชุมชนบ้านบึงบางประการ ดังนั้นในการกำหนดอัตราเพิ่มสูงจึงถูกกำหนดค่าเป็นอัตราเพิ่มร้อยละ 6.88 ทั้งนี้ เพื่อให้สอดคล้องกับแนวโน้มจากผลการศึกษา

ส่วนในการคาดประมาณจำนวนประชากรในอนาคต พ.ศ. 2535, 2540 และ 2545 ของเทศบาลตำบลบ้านบึงนั้น¹⁵ ตั้งข้อสมมุติฐานที่ว่าประชากรมิได้เพิ่มขึ้นเท่ากันทุกปี หากแต่จำนวนการเพิ่มในปีหลังจะสูงกว่าปีก่อนโดยลำดับ เนื่องจากพื้นฐานของการเพิ่มใหญ่กว่าเดิม ดังนั้นการคำนวณจึงคิดแบบการเพิ่มแบบเรขาคณิต (Geometric Rate of Growth)

ศูนย์วิทยทรัพยากร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹³Coopers & Lybrand Associates "Eastern Seaboard Study" November 1981.

¹⁴สำนักผังเมือง กระทรวงมหาดไทย "ผังโครงสร้างจังหวัดชลบุรี" พ.ศ. 2529.

¹⁵เพ็ญพร อีระสวัสดิ์ "ประชากรศาสตร์" สถาบันประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2527.

สูตร อัตราการเพิ่มประชากรแบบเรขาคณิต

โดยที่ P_0 คือจำนวนประชากรทั้งสิ้น ณ เวลาหนึ่ง (ต้นช่วงเวลาที่ทำการศึกษา)

P_n คือจำนวนประชากรทั้งสิ้น ณ เวลาหนึ่ง (ปลายช่วงเวลาที่ทำการศึกษา)

n คือจำนวนมีระหว่างต้นช่วงและปลายช่วงเวลาที่ทำการศึกษา

r คืออัตราการเพิ่ม

$$2523 = P_0(1+r)^n$$

$$\log(1+r) = \frac{\log P_n - \log P_0}{n}$$

$$\log(1+r) = \frac{\log 2523 - \log 10034}{5}$$

$$\log(1+r) = -0.0117741$$

$$1+r = \text{antilog } 0.0117741 = 1.027481$$

$$r = 0.027481 \text{ (อัตราเพิ่มร้อยละ 2.74)}$$

$$P_n = 10034 (1+0.027481)^5$$

$$= 10034 \times (1.145167)$$

$$\text{ประชากรปี 2523} = 11,490 \text{ คน}$$

การคาดประมาณประชากร พ.ศ. 2540 และ พ.ศ. 2545 ก็ใช้สูตรเดียวกัน

นี้ ดังแสดงในตารางที่ 4.18

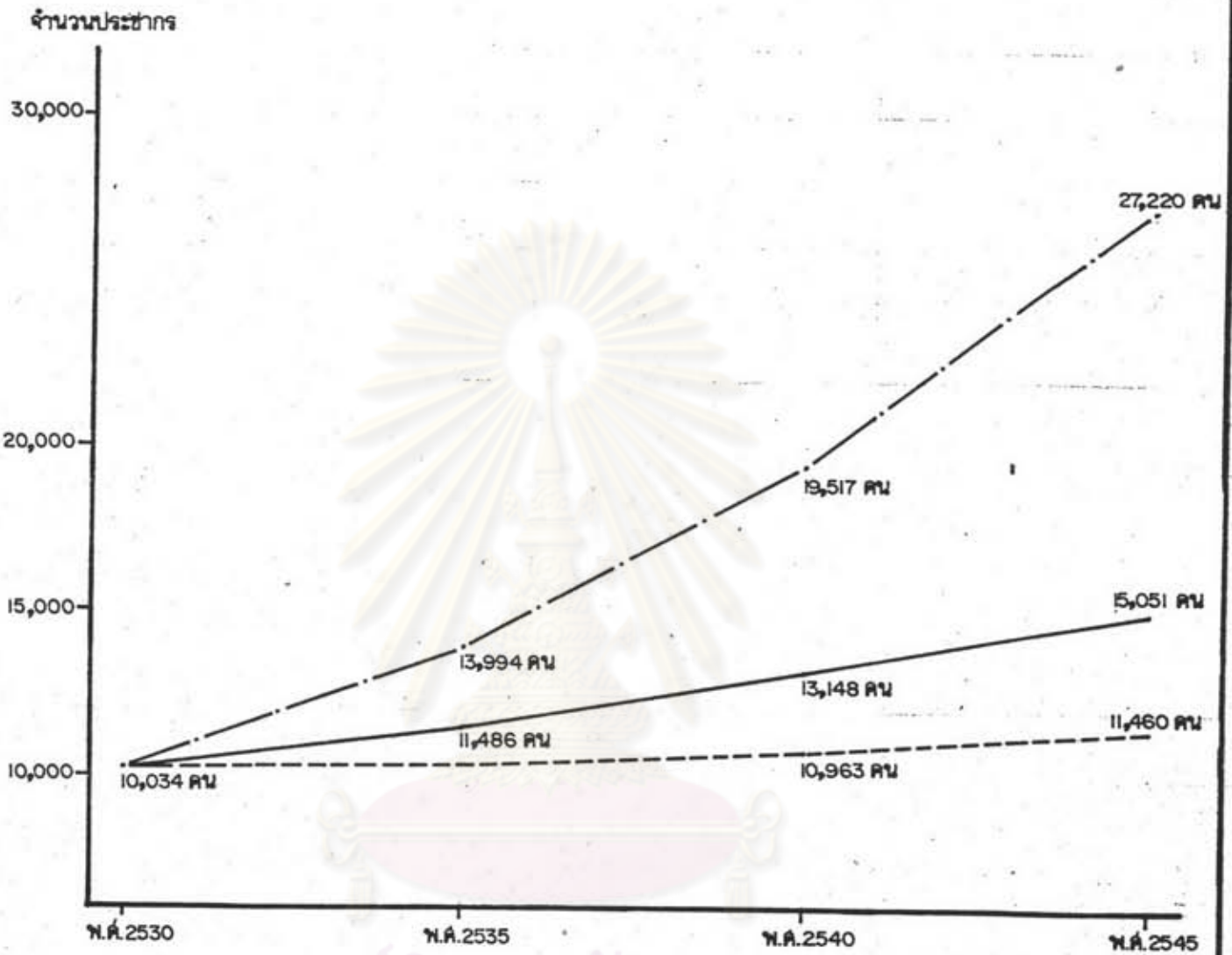
ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 4.18 แสดงการคาดประมาณจำนวนประชากรในอนาคตของเทศบาล ตำบลบ้านบึง

พ.ศ.	ประชากรในเขตเทศบาล								
	อัตราเพิ่มต่ำ 0.89			อัตราเพิ่มกลาง 2.74			อัตราเพิ่มสูง 6.88		
	ชาย	หญิง	รวม	ชาย	หญิง	รวม	ชาย	หญิง	รวม
2530	5,076	4,958	10,034	5,076	4,958	10,034	5,076	4,958	10,034
2535	5,360	5,182	10,488	5,810	5,676	11,486	7,079	6,915	13,994
2540	5,546	5,417	10,963	6,651	6,493	13,148	9,873	9,644	19,517
2540	5,798	5,662	11,460	7,614	7,437	15,051	13,770	13,450	27,220

ที่มา : จากการคำนวณโดยวิธี Geometric Rate Growth

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ศูนย์วิทยพัชการ

สัญลักษณ์

- อัตราการขยายตัวขั้นสูง 6.88 %
- อัตราการขยายตัวขั้นกลาง 2.47 %
- อัตราการขยายตัวขั้นต่ำ 0.89 %

การศึกษาเพื่อวางแผนการใช้ที่ดินเทศบาลตำบลบ้านบึง
อำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี

แหล่งตง : การคาดประมาณประชากรในเขตเทศบาล
พ.ศ. 2530 - 2545

แผนภูมิ 4.9

ที่มา : จากการคำนวณ

4.10 สรุปลักษณะประชากรของอำเภอบ้านบึง

ลักษณะของประชากรโดยทั่วไปของอำเภอบ้านบึง จะเห็นว่าจะมีการกระจายตัวอยู่ตามพื้นที่โดยทั่วไปของอำเภอ โดยจะมีความหนาแน่นสูงบริเวณที่เป็นศูนย์กลางชุมชน และจะมีความหนาแน่นต่ำบริเวณพื้นที่ที่ใช้ประโยชน์เพื่อการเกษตร ซึ่งใน พ.ศ. 2530 อำเภอบ้านบึงมีความหนาแน่นของประชากรเฉลี่ย 134 คนต่อตารางกิโลเมตร และเมื่อพิจารณาถึงอัตราการขยายตัวของประชากรจะพบว่า มีอัตราการขยายตัวอยู่ในแนวเกณฑ์ปกติ กล่าวคือ มีอัตราการขยายตัวตามธรรมชาติมากกว่าการขยายตัวจากการย้ายถิ่น โดยตั้งแต่ พ.ศ. 2526-2530 มีอัตราการเปลี่ยนแปลง 1.96 ต่อปี ซึ่งการเพิ่มของจำนวนประชากรส่วนมากจะเป็นอัตราการเพิ่มจากการเกิด เป็นส่วนมาก ส่วนการอพยพย้ายถิ่นของประชากรนอกพื้นที่นั้นจะมีเพียงบางฤดูกาล เท่านั้น คือจะมีการอพยพมาเป็นแรงงานในพื้นที่เกษตร โดยจะเข้ามาในฤดูเก็บเกี่ยว ผลผลิตทางการเกษตร พอเสร็จสิ้นฤดูกาลเก็บเกี่ยวก็จะอพยพกลับภูมิลำเนาเดิม ประชากรที่อพยพเป็นแรงงานส่วนมากจะมาจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นส่วนมาก และเมื่อพิจารณาถึงจำนวนประชากรในอนาคต จะพบว่าถึงแม้จะมีโครงการต่าง ๆ ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ส่งผลกระทบต่ออำเภอบ้านบึง โดยเฉพาะโครงการพัฒนาชายฝั่งทะเลตะวันออก ก็จะไม่ส่งผลกระทบต่ออำเภอบ้านบึง ลักษณะเป็นอำเภอที่เป็นแหล่งวัตถุดิบทางการเกษตรที่สำคัญ และเป็นแหล่งแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรที่สำคัญ ส่วนจะมีโรงงานประเภทอื่นนั้น จะมีปริมาณไม่มากนัก ซึ่งโดยบทบาทของอำเภอแล้วก็ยังเป็นชุมชนเกษตรกรรมอยู่ ซึ่งมีความต้องการจำนวนแรงงานทั้งในการเกษตรและการแปรรูปสินค้าทางการเกษตรไม่มากนัก ดังนั้นอัตราการเพิ่มประชากรในอนาคตของอำเภอบ้านบึงจึงมีค่าประมาณร้อยละ 2.72 ต่อปี โดยใน พ.ศ. 2545 จะมีประชากรรวม 15,051 คน โดยประมาณ

4.11 สภาพโครงสร้างบริการพื้นฐานอำเภอบ้านบึง

อำเภอบ้านบึงเป็นอำเภอหนึ่งที่มีโครงสร้างบริการขั้นพื้นฐานที่ค่อนข้างสมบูรณ์ ซึ่งสามารถให้การบริการได้ทั้งในระดับชุมชนและอำเภอข้างเคียง โดยเฉพาะอำเภอทางด้านตะวันออกของจังหวัดชลบุรี โดยศูนย์กลางการให้บริการของอำเภอที่สำคัญจะอยู่ในเขตเทศบาล โดยเป็นที่ตั้งของหน่วยงานราชการที่สำคัญหลายแห่ง เช่นว่าการอำเภอบ้านบึง โรงพยาบาล เป็นต้น ซึ่งสามารถแยกพิจารณาได้ดังรายละเอียดต่อไปนี้

4.11.1 ระบบสาธารณูปการ

มีองค์กรและลักษณะการให้บริการดังนี้

- การศึกษา อำเภอบ้านบึงมีสถานศึกษาอยู่หลายระดับ ตั้งแต่ระดับอนุบาลจนถึงระดับวิทยาลัย สามารถให้บริการแก่ประชาชนภายในอำเภอใกล้เคียงได้อย่างเพียงพอ ลักษณะการให้บริการจะกระจายอยู่โดยทั่วไปทุกตำบล โดยที่ตำบลหนองซากเป็นที่ตั้งของของวิทยาลัยเทคนิคชลบุรี มีจำนวนนักเรียน 2,350 คน และจำนวนครู 108 คน

เมื่อพิจารณาสถานศึกษาทั้งของเอกชนและรัฐบาลทั้งอำเภอจะพบว่าใน พ.ศ. 2530 มีโรงเรียนในทุกระดับจำนวน 55 แห่ง มีจำนวนครู 840 คน และจำนวนนักเรียน 17,240 คน โดยมีมาตรฐานทางการศึกษาคือ จำนวนครูต่อจำนวนนักเรียนดังนี้คือ

ระดับประถมศึกษา ครู:นักเรียน = 1:20

ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ครู:นักเรียน = 1:21

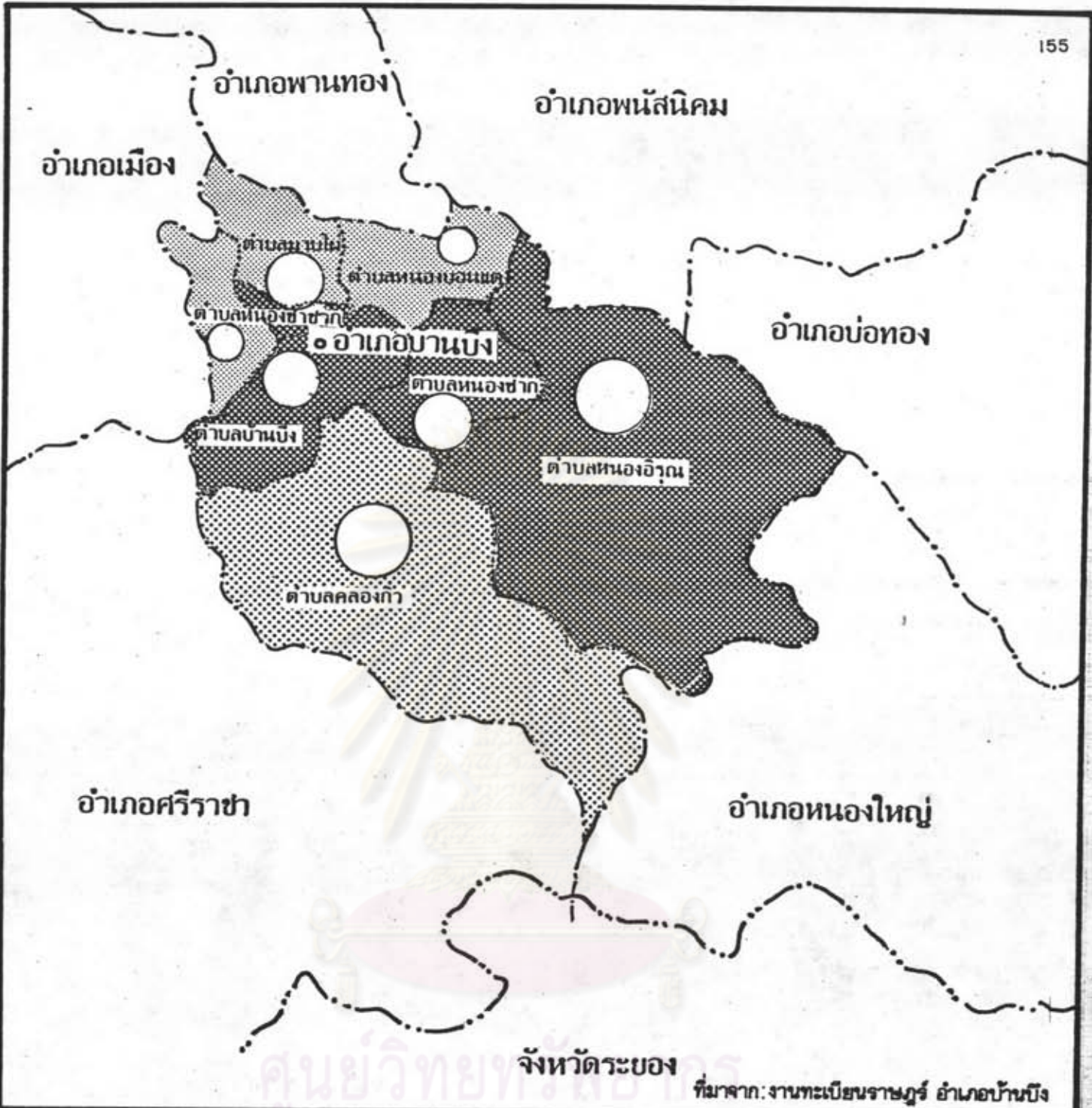
ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ครู:นักเรียน = 1:15

ระดับวิทยาลัย ครู:นักเรียน = 1:22

ตารางที่ 4.19 แสดงสถานบริการทางการศึกษา แบ่งตามระดับ และหน่วยงานที่สังกัดของอำเภอบ้านบึง

อำเภอบ้านบึง	อนุบาล	ประถมศึกษา		มัธยมศึกษา		อาชีวศึกษา	
		สน.ประถมศึกษา	สนง.คก.ศึกษาเอกชน	กรมสามัญศึกษา	สนง.คก.ศึกษาเอกชน	กรมอาชีวศึกษา	
จำนวนโรงเรียน	7	41	3	2	1	1	
จำนวนนักเรียน	1433	6580	3,807	2,258	823	2,339	
จำนวนครู	45	528	90	85	60	32	

ที่มา : สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดชลบุรี

ที่มาจาก: งานทะเบียนราษฎร อำเภอบ้านบึง

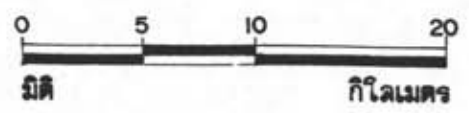
สัญลักษณ์

- มากกว่า 10 แห่ง
- 4 - 10 แห่ง
- น้อยกว่า 4 แห่ง
- 400 - 1,500 คน
- 1,500 - 3,500 คน
- 3,500 - 10,000 คน

การศึกษาเพื่อวางแผนการใช้ที่ดินเทศบาลตำบลบ้านบึง
อำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี

แฉดง : การกระจายตัวของสถานศึกษา
และการกระจายตัวของนักเรียน

แผนที่ 4.9

ส่วนสถานศึกษาในเขตเทศบาลตำบลบ้านบึงจำนวน 6 แห่ง ให้การบริการ ตั้งแต่ระดับอนุบาล จนถึงระดับมัธยม ประกอบด้วยโรงเรียนต่าง ๆ ดังนี้

ตารางที่ 4.20 แสดงสถานศึกษาในเขตเทศบาลตำบลบ้านบึง พ.ศ. 2530

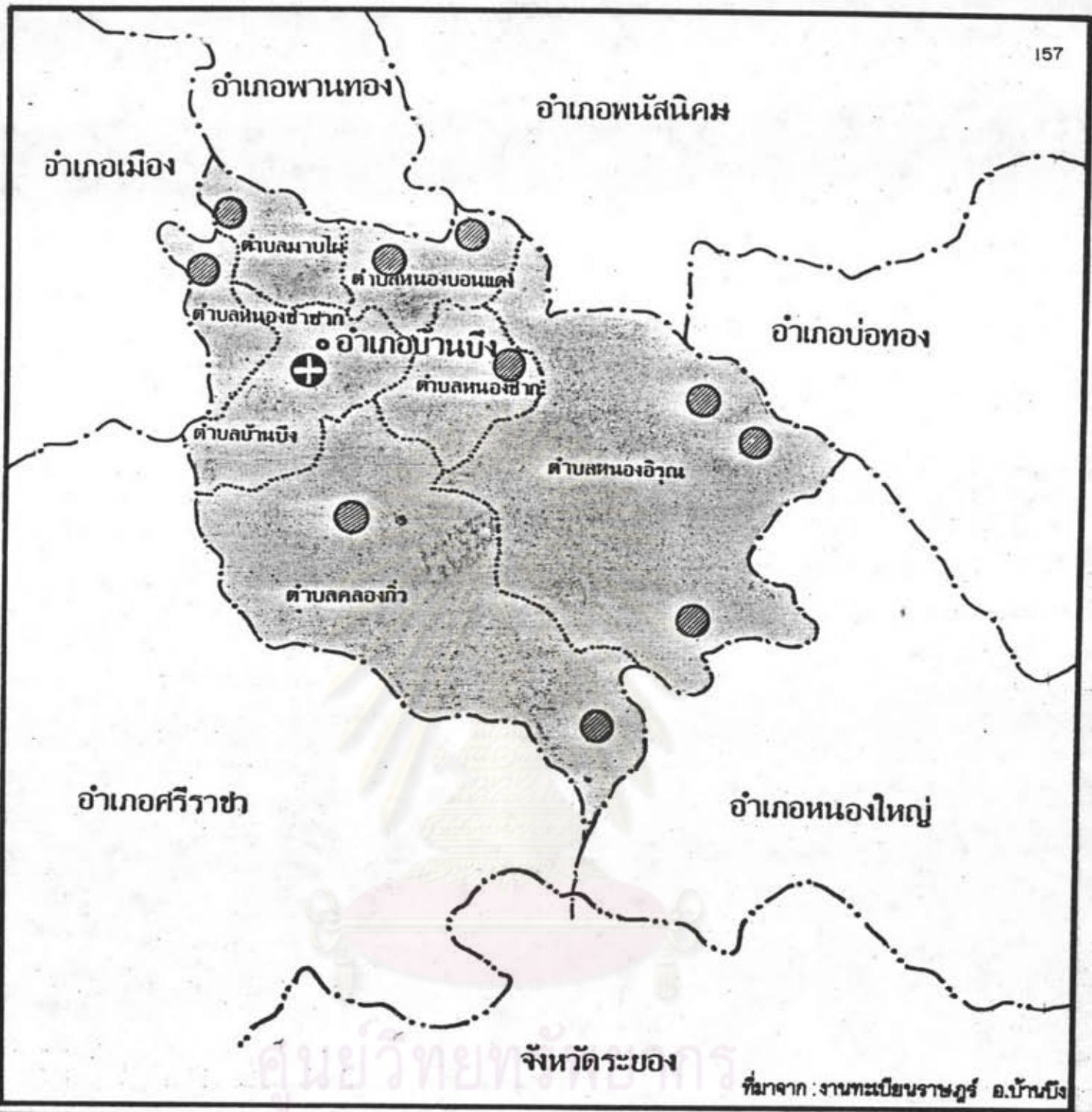
สถานศึกษา	สังกัด	จำนวนห้องเรียน	จำนวนนักเรียน	จำนวนครู
ระดับมัธยม				
- บ้านบึงอุตสาหกรรมนุเคราะห์	กรมสามัญ	48	2,012	109
ระดับประถม				
- วัฒนครูวิทย์	กรม สช.	35	1,263	45
- จีนฮั่ว	กรม สช.	8	231	11
- บุญประทีปวิทยาการ	กรม สช.	13	441	18
- บ้านหนองปลาไหล	กรม ส.ป.ช.	16	176	10
- บ้านบึงอำนาจคณูปถัมภ์	กรม ส.ป.ช.	17	561	40

ที่มา: สำนักงานศึกษาธิการอำเภอบ้านบึง

- การสาธารณสุข อำเภอบ้านบึงมีสถานบริการสาธารณสุขคือมี

โรงพยาบาลบ้านบึง 1 แห่ง เป็นโรงพยาบาลขนาด 30 เตียง สำนักงานสาธารณสุขอำเภอ 1 แห่ง และสถานีอนามัยจำนวน 10 แห่ง ซึ่งมีอยู่ทั่วทุกตำบล ลักษณะการให้บริการมีขอบเขตกว้างครอบคลุมกิจกรรมทางด้านสาธารณสุข เช่น การรักษาพยาบาล การส่งเสริมสุขภาพป้องกันโรค และการฟื้นฟูสภาพผู้เจ็บป่วย นอกจากนี้สถานบริการของรัฐแล้วยังมีสถานบริการสาธารณสุขของเอกชน และร้านขายยาประเภท ก. ประเภท ข. ประเภท ค. อีกประมาณ 32 แห่ง โดยกระจายอยู่ทั่วไปตามแหล่งชุมชนทั่วทั้งอำเภอ สำหรับมาตรฐานการบริการสาธารณสุขนั้น อำเภอบ้านบึงมีจำนวนแพทย์ต่อประชากรเป็น 1:19,498 และจำนวนพยาบาลต่อประชากรเป็น 1:6,499 (พ.ศ. 2529)

เมื่อพิจารณาพื้นที่ในเขตเทศบาลตำบลบ้านบึงใน พ.ศ. 2530 พบว่า เป็นที่ตั้งของสำนักงานสาธารณสุขอำเภอ และเป็นที่ตั้งของโรงพยาบาลบ้านบึง ซึ่งเป็นโรงพยาบาล

สัญลักษณ์ ● ลานอนามัย ⊕ โรงพยาบาลอำเภอ ขนาด 30 เตียง	การศึกษาเพื่อวางแผนการใช้ที่ดินเทศบาลตำบลบ้านบึง อำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี	
	แสดง : ที่ตั้งสถานบริการสาธารณสุข	
	0 5 10 20 กิโลเมตร	แผนที่ 4.10

ขนาด 30 เตียง โดยตั้งอยู่บริเวณริมทางหลวงจังหวัดหมายเลข 3133 ห่างจากศูนย์กลางชุมชน ประมาณ 600 เมตร เป็นโรงพยาบาลที่ให้บริการประชาชนภายในเขตเทศบาล และนอกเขต เทศบาล ตลอดจนพื้นที่บริเวณใกล้เคียงโดยรอบ โดยมีสัดส่วนทางการบริการของรัฐต่อประชากร ในเขตเทศบาลดังนี้

แพทย์	: ประชากร = 1:2,933
ทันตแพทย์	: ประชากร = 1:11,732
เภสัชกร	: ประชากร = 1:11,732
พยาบาล	: ประชากร = 1:838
ผู้ช่วยพยาบาล	: ประชากร = 1:617
ผดุงครรภ์	: ประชากร = 1:690
พนักงานอนามัย	: ประชากร = 1:1,676
เตียงผู้ป่วย	: ประชากร = 1:391

เมื่อพิจารณาจำนวนประชากรที่เข้ารับการรักษา นั้น พบว่าโรคที่เป็นมากที่สุด ใน พ.ศ. 2529 และ 2530 ได้แก่โรคระบบหายใจ โรคผิวหนัง และโรคระบบย่อยอาหาร ตามลำดับ

นอกจากสถานบริการของรัฐแล้ว ในเขตเทศบาลตำบลยังมีบริการสาธารณสุข ของเอกชนซึ่งประกอบด้วยคลินิก เอกชนจำนวน 5 แห่ง และร้านขายยาประเภทต่าง ๆ จำนวน 8 แห่ง เพื่อคอยให้บริการแก่ประชากรในชุมชน

- สถานีตำรวจและสถานีดับเพลิง สถานีตำรวจภูธรของอำเภอบ้านบึงมียู่ 2 แห่ง คือ

- สถานีตำรวจภูธรอำเภอบ้านบึง ตั้งอยู่บริเวณริมทางหลวงจังหวัด หมายเลข 3133 มีอัตรากำลังเจ้าหน้าที่ตำรวจ 79 นาย

- สถานีตำรวจภูธรตำบลคลองกิว ตั้งอยู่ในเขตสุขาภิบาลหัวกุญแจ มี อัตรากำลังเจ้าหน้าที่ตำรวจ 19 นาย

ส่วนสถานีดับเพลิงของเขตเทศบาลนั้น อยู่บริเวณริมทางหลวงจังหวัด หมายเลข 3133 (ข้างที่ว่าการอำเภอบ้านบึง) มีอัตรากำลังเจ้าหน้าที่ประจำ 4 คน รถยนต์ดับเพลิงจำนวน 1 คัน รถบรรทุกน้ำจำนวน 2 คัน และมีหัวค่อท่อน้ำดับเพลิงจำนวน 20 จุด

- ตลาดสด แหล่งซื้อขายสินค้าและแลกเปลี่ยนสินค้าของอำเภอบ้านบึง มียู่ 3 แห่ง คือ

- ตลาดสดหัวกูดแจ ตั้งอยู่ใน เขตสุขาภิบาลหัวกูดแจ ตำบลคลองกาว มีจำนวนผู้ประกอบการค้าประมาณ 53 ราย

- ตลาดสดเมืองจางค์ ตั้งอยู่ใน เขตเทศบาลตำบลบ้านบึง ริมถนน เจดอานาจ ลักษณะของตลาดเป็นอาคารชั้นเดียว มีสภาพทรุดโทรม ไม่มีที่เก็บขยะและห้องน้ำ สาธารณะ มีที่จอดรถจักรยานและจักรยานยนต์ประมาณ 20 คัน มีผู้ประกอบการค้าประมาณ 55 ราย สินค้าที่จำหน่ายจะเป็นอาหารสด อาหารแห้ง ตลอดจนสินค้าที่จำเป็นในชีวิตประจำวัน โดยส่วนหนึ่งของสินค้าจะมาจากกรุงเทพมหานครและจังหวัดชลบุรี ดังนั้นสินค้าบางประเภทจึงมีราคาสูงกว่าราคารมาตรฐาน ลักษณะการให้บริการจะบริการตั้งแต่เช้าถึง เย็น เป็นการดำเนินงานกิจการโดยเอกชน

- ตลาดสดเทศบาล ตั้งอยู่ใน เขตเทศบาลตำบลบ้านบึง ริมถนน บวรสถิตย์ ลักษณะตลาดเป็นอาคารชั้นเดียว แต่ในปัจจุบันมิได้นำมาใช้ประโยชน์

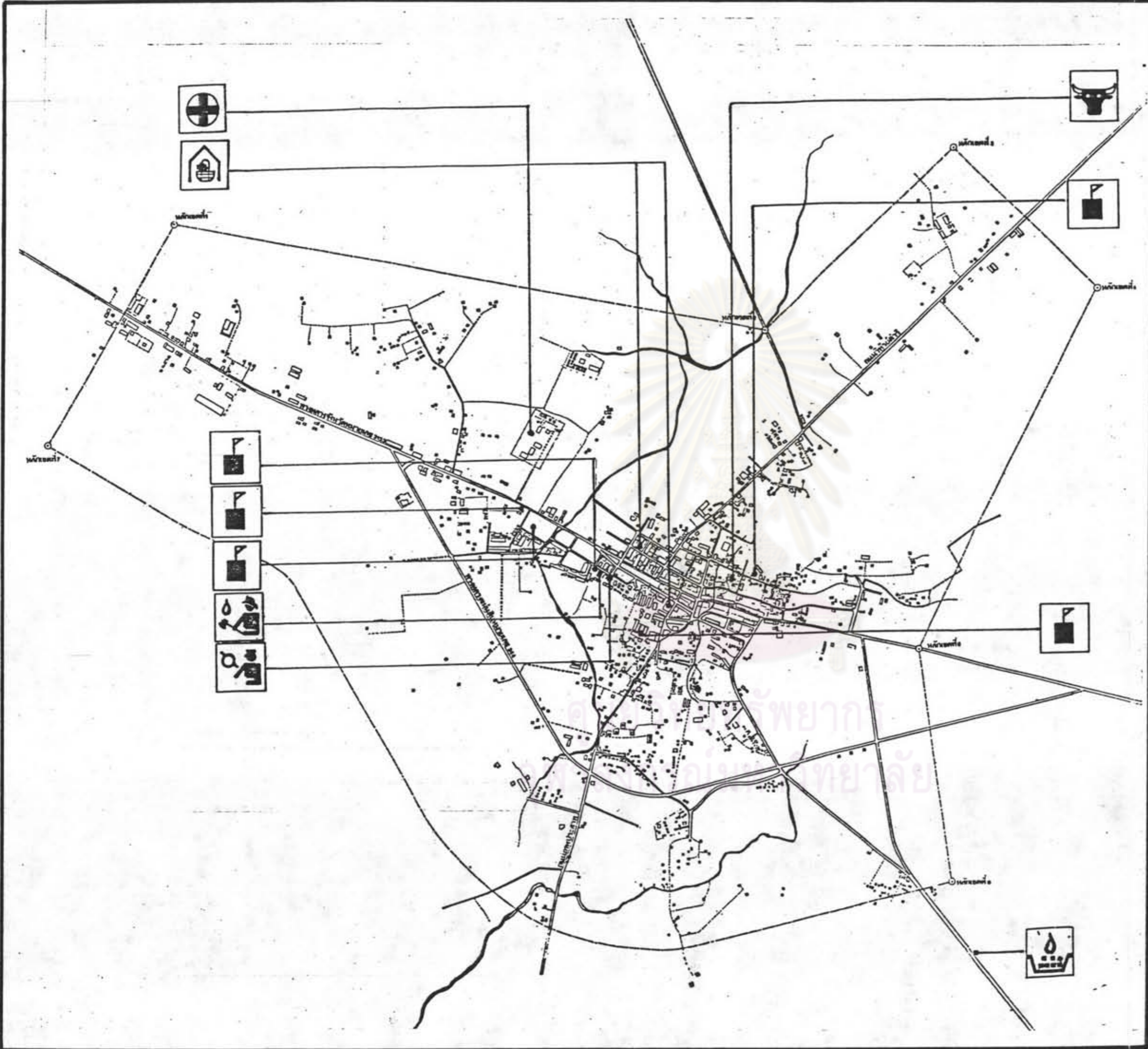
- สวนสาธารณะและสนามกีฬา ในเขตเทศบาลตำบลบ้านบึงไม่มีสถานที่พักผ่อนหย่อนใจขนาดใหญ่ที่จัดทำเพื่อการพักผ่อนโดยเฉพาะ ส่วนมากจะเป็นที่ว่างเปล่าและปลูกต้นไม้ ซึ่งมีลักษณะคล้ายสวนหย่อม มีเนื้อที่ประมาณ 200 ตารางวา อยู่บริเวณหน้าที่ว่าการอำเภอบ้านบึง จนถึงหน้าศาลเจ้าก๊กเชียงไท (เขียนชื่อไท) ส่วนสนามกีฬาและสนามเด็กเล่นที่ได้มาตรฐานนั้นไม่มี จะใช้สนามในบริเวณโรงเรียนต่าง ๆ เช่น สนามโรงเรียนบ้านบึงอุตสาหกรรมอนุเคราะห์ เป็นที่จัดแข่งกีฬาและออกกำลังกายสำหรับเด็ก ๆ ซึ่งทำให้มีปัญหาในด้านความสะอาดและเวลาที่ไม่สามารถจะให้บริการได้ตลอด

- โรงฆ่าสัตว์ ในเขตอำเภอบ้านบึงมีโรงฆ่าสัตว์อยู่ 2 แห่ง คือ ที่สุขาภิบาลหัวกูดแจ และในเขตเทศบาลตำบลบ้านบึง โรงฆ่าสัตว์ของเทศบาลตำบลบ้านบึงตั้งอยู่ ริมถนนราษฎรอุทิศใกล้กับโรงเรียนบุญประทีปวิทยาการ ลักษณะอาคารเป็นอาคารเดี่ยว ชั้นเดียว มีสภาพทรุดโทรม ไม่มีที่กำจัดน้ำเสียที่ถูกต้องตามหลักสุขลักษณะ โรงฆ่าสัตว์แห่งนี้ดำเนินการโดยเอกชน เนื่องจากเทศบาลไม่มีเจ้าหน้าที่ดำเนินการ จึงให้เอกชนเช่าช่วงไปดำเนินการต่อกรรมสิทธิ์ที่ดินเป็นของราชพัสดุ (เทศบาลเช่ากรรมสิทธิ์ที่ดินจากราชพัสดุ) ส่วนสถิติการขออนุญาตฆ่าสัตว์ใน พ.ศ. 2530 มีดังนี้คือ

- โคหรือกระบือ จำนวน 1 ตัว ต่อ 2 วัน

- สุกร จำนวน 5 ตัว ต่อ 1 วัน

- ที่ทิ้งขยะและการกำจัดขยะมูลฝอย การจัดเก็บขยะและการกำจัดขยะมูลฝอยในเขตเทศบาลตำบลบ้านบึง ดำเนินการโดยหน่วยงานของเทศบาล มีพนักงานรักษาความสะอาดจำนวน 7 คน มีอุปกรณ์ในการจัดเก็บขยะดังนี้

สัญลักษณ์

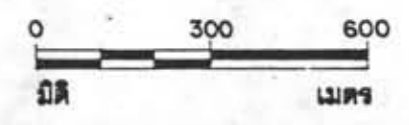
- โรงพยาบาล
- โรงเรียนสัตว์
- ตลาดสด
- สถานีดับเพลิง
- สถานีตำรวจ
- สถานศึกษา
- ที่ทิ้งขยะ

ที่มา : จากการสำรวจ

การศึกษาเพื่อวางแผนการใช้ที่ดินเทศบาลตำบลบ้านบึง
อำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี

แสดง : ที่ตั้งสาธารณูปการ

แผนที่ 4.11

- รถยนต์เก็บขยะมูลฝอย จำนวน 2 คัน
- ถังรองรับขยะมูลฝอย จำนวน 50 ถัง

ส่วนบริเวณที่ทิ้งขยะนั้นอยู่นอกเขตเทศบาล บริเวณริมทางหลวงจังหวัด หมายเลข 3138 ห่างจากตัวชุมชนประมาณ 2 กิโลเมตร เป็นที่สาธารณะประโยชน์ ก่อจัดขยะโดยวิธีทิ้งในที่โล่งให้ย่อยสลายโดยธรรมชาติก่อน แล้วจึงทำการเผาทิ้งในที่โล่งเช่นกัน เนื่องจากยังไม่มีเตาเผาที่ได้มาตรฐาน

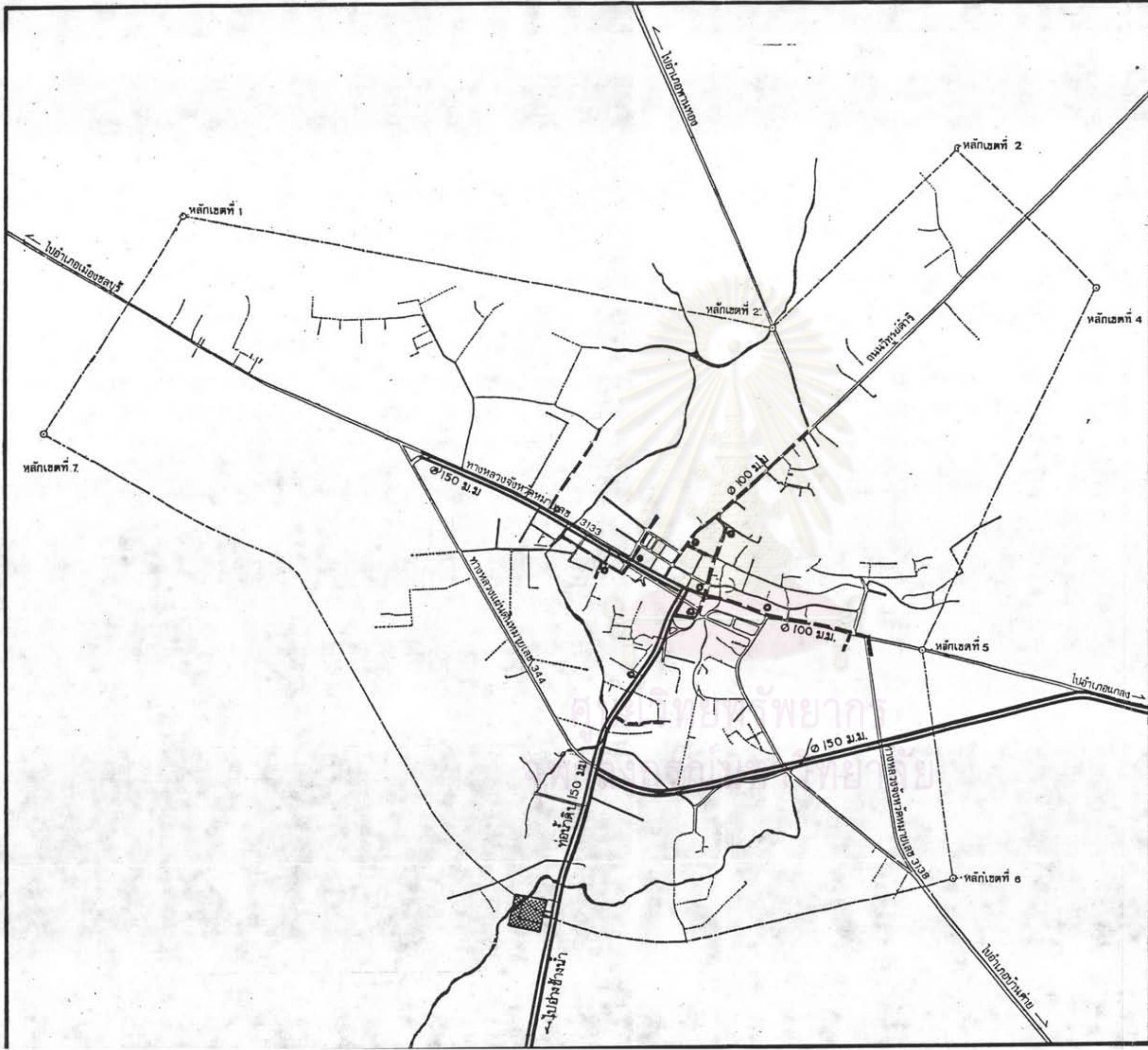
4.11.2 สาธารณูปโภค

มีองค์กรและลักษณะการให้บริการดังนี้

- การบริการไฟฟ้า อาเภอบ้านบึงมีหน่วยรับกระแสไฟฟ้าที่สถานีบ้านบึง (รับโดยตรงจากโรงไฟฟ้าบางปะกง) โดยการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคได้เข้าดำเนินการจ่ายกระแสไฟฟ้า มีอาณาเขตการให้บริการครอบคลุมทั้งอำเภอ มีหน่วยจำหน่ายกระแสไฟฟ้าในเขตอำเภอบ้านบึง 37,414,211 กิโลวัตต์ชั่วโมง ส่วนสำนักงานการไฟฟ้าอำเภอบ้านบึงอยู่ในเขตเทศบาล บริเวณหมู่ที่ 1 ถนนพัฒนากิจ ตำบลบ้านบึง อาคารที่ทำการมีลักษณะเป็นอาคารพาณิชย์ 2 คูหา โดยขอเช่าอาคารจากเอกชน

- การบริการประปา การประปาของอำเภอบ้านบึงนั้น ในปัจจุบันดำเนินการโดยสำนักงานประปาเขต 1 จังหวัดชลบุรี ขึ้นกับการประปาส่วนภูมิภาค เป็นการประปาประเภทการประปาชั้น 3 สำนักงานตั้งอยู่ในหมู่ที่ 4 ถนนเทพประสาท ตำบลบ้านบึง มีความสามารถในการกรองน้ำ 14,400 ลูกบาศก์เมตรต่อเดือน หรือ 480 ลูกบาศก์เมตรต่อวัน แหล่งน้ำดิบที่นำมาใช้ในการผลิตน้ำประปาได้จากอ่างเก็บน้ำห้วยมะไฟหรืออ่างช้างน้ำ ซึ่งมีความจุ 91,000 ลูกบาศก์เมตร โดยที่ระยะทางจากอ่างเก็บน้ำถึงโรงกรองน้ำมีระยะทางประมาณ 3 กิโลเมตร

ส่วนการให้บริการยังไม่เพียงพอกับความต้องการในปัจจุบัน เนื่องจากพื้นที่ที่ได้รับบริการน้ำประปาส่วนใหญ่จะอยู่ในเขตชุมชนเมือง ซึ่งให้บริการไม่ทั่วทั้งเขตเทศบาล ประชาชนที่ไม่มีน้ำประปาในการอุปโภคบริโภคมักนิยมใช้น้ำจากแหล่งน้ำใต้ดิน และเมื่อพิจารณาถึงจำนวนผู้ใช้น้ำประปาใน พ.ศ. 2530 มีจำนวนผู้ใช้น้ำประปา 685 ครัวเรือน คิดเป็นอัตราเพิ่มจากจำนวนผู้ใช้น้ำใน พ.ศ. 2524 เป็นร้อยละ 50.21

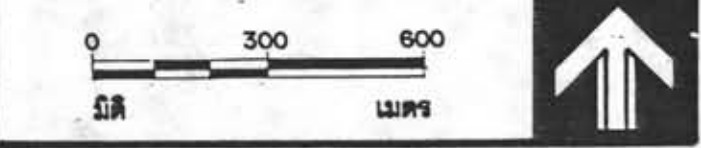

- สัญลักษณ์**
- ที่ทำการประปาบ้านบึง
 - หัวท่อดับเพลิง
 - ท่อแอสเบสต์คอนกรีต ซีเมนต์ ขนาด ๑๕๐ ม.ม.
 - ท่อแอสเบสต์คอนกรีต ซีเมนต์ ขนาด ๑๐๐ ม.ม.

ที่มา : การประปาบ้านบึง

การศึกษาเพื่อวางแผนการใช้ที่ดินเทศบาลตำบลบ้านบึง
อำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี

แสดง : ระบบประปา พ.ศ. 2531

แผนที่ 4.12

ตารางที่ 4.21 แสดงจำนวนครัวเรือนที่รับบริการน้ำประปา พ.ศ. 2524-2530

พ.ศ.	จำนวนผู้ใช้น้ำ (ครัวเรือน)	อัตราเพิ่ม (%)
2524	456	6.26
2525	456	-
2526	456	-
2527	476	4.38
2528	508	6.72
2530	685	34.84

ที่มา: สำนักงานประปาเขต 1 จังหวัดชลบุรี

- การบริการโทรศัพท์ ชุมสายโทรศัพท์ของอำเภอบ้านบึงเป็นชุมสายระดับรอง โดยใน พ.ศ. 2529 มีจำนวนเลขหมาย 1,200 เลขหมาย จำนวนคู่สาย 600 คู่สาย จำนวนผู้ขอใช้บริการ 453 ราย และมีบริการโทรศัพท์สาธารณะ 4 เครื่อง ไม่มีคู่มือบริการโทรศัพท์ทางไกลสาธารณะ ซึ่งการโทรศัพท์ทางไกลจะต้องโทรเข้าสู่ศูนย์กลางที่จังหวัดชลบุรี ส่วนสถานที่ตั้งขององค์การโทรศัพท์บ้านบึงอยู่ในหมู่ที่ 1 ริมทางหลวงจังหวัดหมายเลข 3133 (ถนนราษฎร์สันติ) ซึ่งการให้บริการนั้นส่วนมากจะให้บริการแก่ประชาชนภายในพื้นที่ เขตเทศบาลตำบลบ้านบึง

- การบริการไปรษณีย์-โทรเลข สถานที่ทำการไปรษณีย์โทรเลขอำเภอบ้านบึง ตั้งอยู่ที่หมู่ที่ 1 ริมทางหลวงจังหวัดหมายเลข 3133 (ถนนราษฎร์สันติ) เปิดให้บริการตั้งแต่เวลา 8.30 น. ถึง 16.30 น. มีพนักงานประจำให้บริการจำนวน 7 คน

- การคมนาคม อำเภอบ้านบึงมีโครงข่ายระบบคมนาคมที่สามารถใช้ติดต่อกับชุมชนต่าง ๆ ได้อย่างสะดวกตั้งที่กล่าวมาแล้ว ส่วนถนนในเขตเทศบาลตำบลนั้น เป็นเส้นทางสัญจรที่ใช้ในการติดต่อคมนาคม และเป็นถนนที่กระจายปริมาณรถจากถนนสายหลักและสายรองเข้าสู่พื้นที่ต่าง ๆ ในชุมชน

เมื่อพิจารณาถึงประโยชน์การใช้เส้นทางคมนาคมภายในเขตเทศบาลตำบลจะพบว่ามีความสำคัญดังนี้

- ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 344 เป็นเส้นทางสายหลักที่ใช้
 คัดต่อกับอำเภอ เมืองชลบุรีและจังหวัดระยอง เส้นทางดังกล่าวส่วนมากจะใช้ประโยชน์เพื่อการ
 ขนส่งสินค้าและวัตถุดิบ

- ทางหลวงจังหวัดหมายเลข 3133 หรือถนนราษฎร์สันติ เป็น
 ถนนสายสำคัญที่เชื่อมต่อกับทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 344 เป็นเส้นทางสายหลักที่ผ่านเข้าใน
 เขตชุมชนเมือง โดยทั้งสองฝั่งของถนนสายนี้ช่วงตั้งแต่ทางแยกทั้งแนวเหนือ-ใต้ จะเป็นที่ตั้งของ
 กิจกรรมประเภทต่าง ๆ เช่นที่ว่าการอำเภอ ตลาดสด และย่านพาณิชยกรรม โดยมีเขตทางกว้าง
 30.00 เมตร ผิวจราจรกว้าง 6.00 เมตร 2 ช่องทาง

- ทางหลวงจังหวัดหมายเลข 3138 เป็นถนนที่แยกจากถนน
 ราษฎร์สันติลงมาทางด้านใต้ โดยมาบรรจบกับทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 344 และเป็นเส้นทาง
 ไปอำเภอบ้านค่าย จังหวัดระยอง ถนนสายดังกล่าวมีเขตทางกว้าง 40.00 เมตร ผิวจราจร
 6.50 เมตร 2 ช่องทาง

- ถนนวิบูลย์คำริ เป็นถนนที่แยกจากถนนราษฎร์สันติขึ้นไปทาง
 เหนือ เป็นเส้นทางที่สามารถใช้ติดต่อกับอำเภอหนองยาว ซึ่งเส้นทางดังกล่าวจะมีกิจกรรมทั้ง
 การค้าและที่พักอาศัย เกาะอยู่ริมถนนทั้งสองฝั่ง โดยจะมีความหนาแน่นบริเวณช่วงตัดกับถนน
 ราษฎร์สันติ และจะเบาบางลงเมื่อไกลจากทางแยกออกไป ซึ่งตามปกติเส้นทางดังกล่าวนอกจาก
 จะใช้เพื่อการคมนาคมติดต่อแล้ว ยังเป็นเส้นทางสำคัญในการขนส่งวัตถุดิบทางการเกษตรจากพื้นที่
 ทางด้านเหนือที่สำคัญอีกด้วย โดยถนนดังกล่าวมีเขตทางกว้าง 20.00 เมตร ผิวจราจรกว้าง
 6.00 เมตร 2 ช่องทาง

- ถนนบ้านไร่-หนองก้าน้ำ เป็นถนนที่แยกจากถนนวิบูลย์คำริ
 โดยเป็นเส้นทางที่ใช้ติดต่อกับอำเภอพานทอง และเป็นเส้นทางขนส่งวัตถุดิบทางการเกษตร ถนน
 ดังกล่าวมีเขตทางกว้าง 16.50 เมตร ผิวจราจร 6.00 เมตร 2 ช่องทาง

- ถนนเทพประสาธ เป็นถนนที่แยกจากถนนราษฎร์สันติลงมาทาง
 ใต้ เป็นเส้นทางที่เชื่อมชุมชนทางตอนเหนือและตอนล่างของพื้นที่เทศบาล เข้าด้วยกัน โดยถนนสาย
 นี้จะเป็นเส้นทางที่เชื่อมจากศูนย์กลางชุมชนลงมาจนถึงที่ทำการประปา ถนนดังกล่าวมีเขตทาง
 กว้าง 16.30 เมตร ผิวจราจรกว้าง 6.00 เมตร 2 ช่องทาง

ส่วนเส้นทางสายรองที่อยู่ใขเขตเทศบาลตำบล ซึ่งมีหน้าที่กระจาย
 ปริมาณจราจรไปสู่พื้นที่ต่าง ๆ มีดังนี้

- ถนนเจดีย์อำนาจ เป็นถนนที่แบ่งเบาภาระปริมาณการจราจรของถนนราษฎร์สันติ โดยแยกขนานจากถนนราษฎร์สันติตั้งแต่ช่วงหน้าที่ทำการอำเภอบ้านโป่งมาถึงบริเวณหลังตลาดสดเมืองจันงค์ ถนนดังกล่าวมีเขตทาง 12.00 เมตร ผิวจราจร 6.00 เมตร 2 ช่องทาง

- ถนนราษฎร์อุทิศ เป็นถนนที่บริการแก่ชุมชนด้านหลังถนนราษฎร์สันติ โดยมีเขตทางกว้าง 14.00 เมตร ผิวจราจร 6.50 เมตร 2 ช่องทาง

- ถนนห้วยกุญแจ เป็นถนนแยกจากถนนราษฎร์สันติลงไปบรรจบกับทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 3138 ซึ่งใช้เป็นเส้นทางติดต่อกับสุขาภิบาลห้วยกุญแจ และไปอำเภอบ้านค่าย จังหวัดระยอง มีเขตทางกว้าง 10.50 เมตร ผิวจราจร 5 เมตร 2 ช่องทาง

ส่วนเส้นทางสายย่อยต่าง ๆ ยังมีบริการเฉพาะพื้นที่อีกหลายสายโดยเส้นทางต่าง ๆ ทั้งเส้นทางสายหลัก เส้นทางสายย่อย อยู่ในความดูแลของกรมทางหลวง และทางหลวงจังหวัด ส่วนสภาพของผิวการจราจรนั้นพบว่าส่วนมากอยู่ในสภาพที่ทรุดโทรม เป็นหลุม เป็นบ่อมากมาย ทั้งนี้เนื่องจากการบรรทุกน้ำหนักที่มาก เกินมาตรฐานของรถบรรทุก

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 4.22 แสดงเส้นทางคมนาคมภายในเขตเทศบาล พ.ศ. 2532

ชื่อถนน	สภาพผิวจราจร	เขตทาง (เมตร)	ผิวจราจร (เมตร)	ความยาว (เมตร)
- ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 344	คอนกรีต	60.00	15.00	-
- ทางหลวงจังหวัดหมายเลข 3138	แอสฟัลท์	40.00	6.50	-
- ถนนราษฎร์สันติ	แอสฟัลท์	30.00	7.00	-
- ถนนวิฑูรย์คำริ	แอสฟัลท์	20.00	6.00	2,071
- ถนนบ้านไร่-หนองกาน้ำ	ลูกรัง	16.50	6.00	-
- ถนนเทพประสาท	แอสฟัลท์	16.30	6.00	1,262
- ถนนเจดีย์อำนาจ	แอสฟัลท์	11.50	6.00	3,154
- ถนนราษฎร์อุทิศ	แอสฟัลท์	14.00	6.50	1,132
- ถนนหัวกุญแจ	แอสฟัลท์	10.50	5.00	1,130
- ถนนบวรสถิตย์	แอสฟัลท์	12.00	6.50	395
- ถนนประชาสงเสริม	แอสฟัลท์	10.00	6.00	360
- ซอยทรัพย์อุทิศ	แอสฟัลท์	8.00	6.00	48
- ซอยสดาวร	แอสฟัลท์	-	5.00	73
- ไป เขื่อน้อย	ลูกรัง	-	5.00	1,118

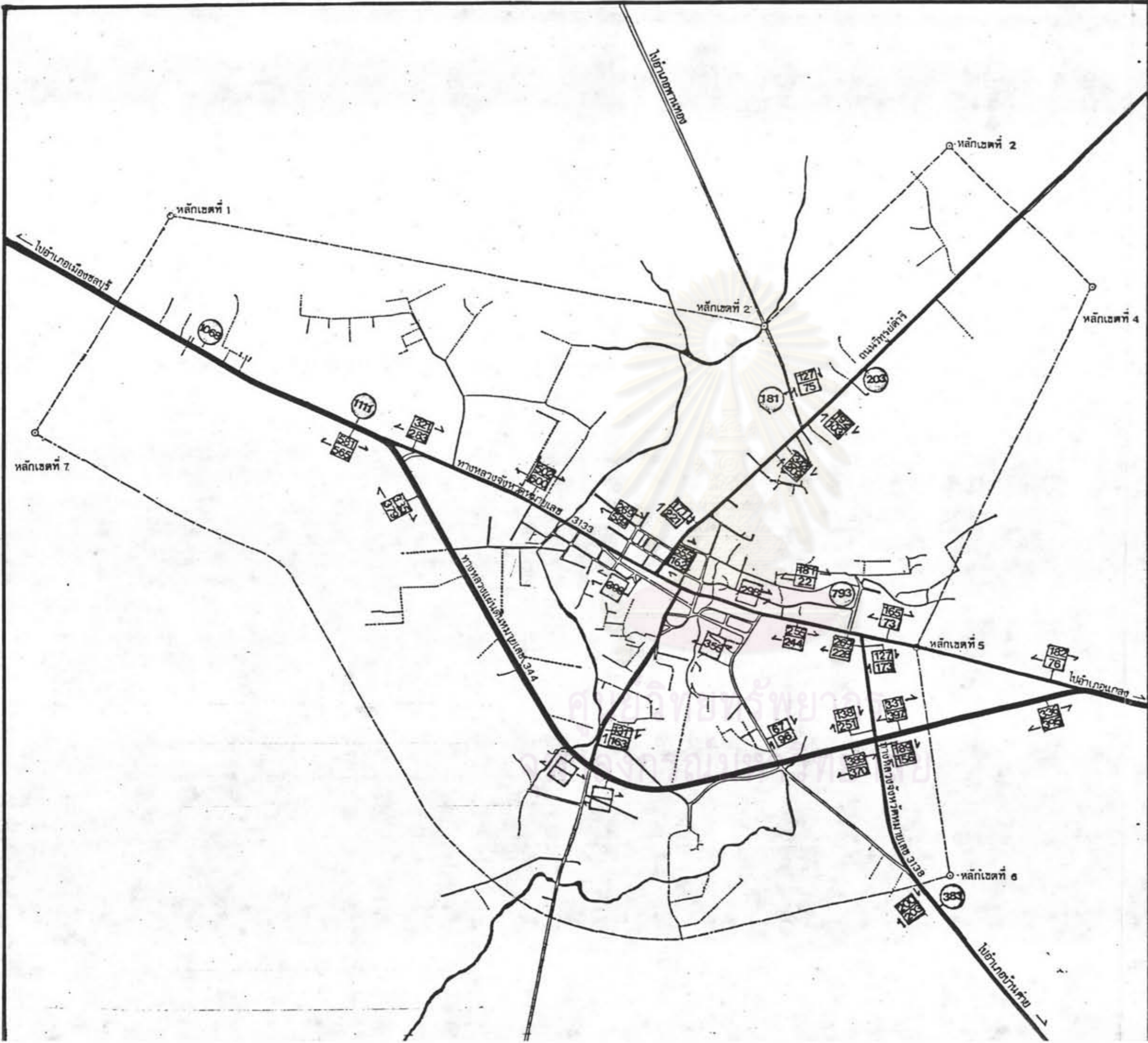
ที่มา: สำนักงานเทศบาลตำบลบ้านบึง จังหวัดชลบุรี

เมื่อพิจารณาถึงปริมาณการจราจรของพื้นที่ภายในเขตเทศบาล จะพบว่า ใน พ.ศ. 2532¹⁶ เส้นทางที่มีปริมาณการจราจรเฉลี่ยสูงสุดในช่วงชั่วโมงเร่งด่วนคือ ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 344 กล่าวคือ มีปริมาณการจราจรเฉลี่ย 1,100 คันต่อชั่วโมงเร่งด่วน โดยส่วนมากจะเป็นรถบรรทุกถึงร้อยละ 64.05 ทั้งนี้ เนื่องจาก เป็นเส้นทางติดต่อระหว่างอำเภอเมืองชลบุรีกับจังหวัดระยอง นอกจากเส้นทางดังกล่าวแล้ว เส้นทางถนนราษฎรสันติ เป็นเส้นทางที่มีปริมาณการจราจรในชั่วโมงเร่งด่วนสูงประมาณ 1,102 คันต่อชั่วโมงเร่งด่วน โดยส่วนหนึ่งประมาณ 221 คันจะวิ่งเข้าไปถนนวิบูลย์คำริ ทั้งนี้ เนื่องจาก เข้ามารับวัตถุดิบในพื้นที่อำเภอบ้านบึง เพื่อส่งต่อไปยังภูมิภาคอื่น ส่วนเส้นทางที่มีปริมาณการจราจรรองลงมาคือถนนวิบูลย์คำริ และถนนหนองก้าน้ำบ้านไร่ จากลักษณะดังกล่าวจะ เห็นได้ว่าจะมีปริมาณรถยนต์หนาแน่นในบริเวณที่เป็นศูนย์กลางการค้าของเมือง และเขตพื้นที่ติดต่อกับแหล่งวัตถุดิบ เนื่องจากเส้นทางที่ใช้ในการขนส่งสินค้าและวัตถุดิบจะผ่านเข้ามาในเขตพื้นที่ชุมชนเมืองหนาแน่น

ส่วนในด้านการบริการรถประจำทางนั้น จะมีรถประจำทางขนาดเล็กประมาณ 40-60 ที่นั่ง ให้บริการขนส่งระหว่างชุมชนบ้านบึงและชุมชนอื่น ๆ โดยมีเส้นทางและลักษณะการให้บริการดังนี้

- สายชลบุรี-ปลวกแดง ให้บริการระหว่างเวลา 05.00 น. ถึง 20.00 น. ให้บริการวันละ 100 เที่ยว มีจำนวนรถโดยสารบริการ 40 คัน
- สายชลบุรี-แกลง ให้บริการระหว่างเวลา 05.30 น. ถึง 17.30 น. ให้บริการวันละ 60 เที่ยว มีจำนวนรถโดยสารบริการ 50 คัน
- สายชลบุรี-คลองคาเพชร ให้บริการระหว่างเวลา 7.00 น. ถึง 17.30 น. ให้บริการวันละ 18 เที่ยว มีจำนวนรถโดยสารบริการ 12 คัน

¹⁶ กองวิศวกรรม สำนักผังเมือง, 2532.

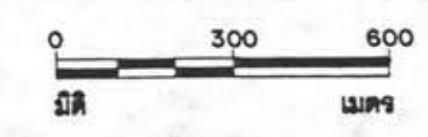
- สัญลักษณ์**
- เส้นทางสายหลัก
 - เส้นทางสายรอง
 - บอกจำนวนรถแยกที่ตัดทาง
 - บอกจำนวนรถนับรวม

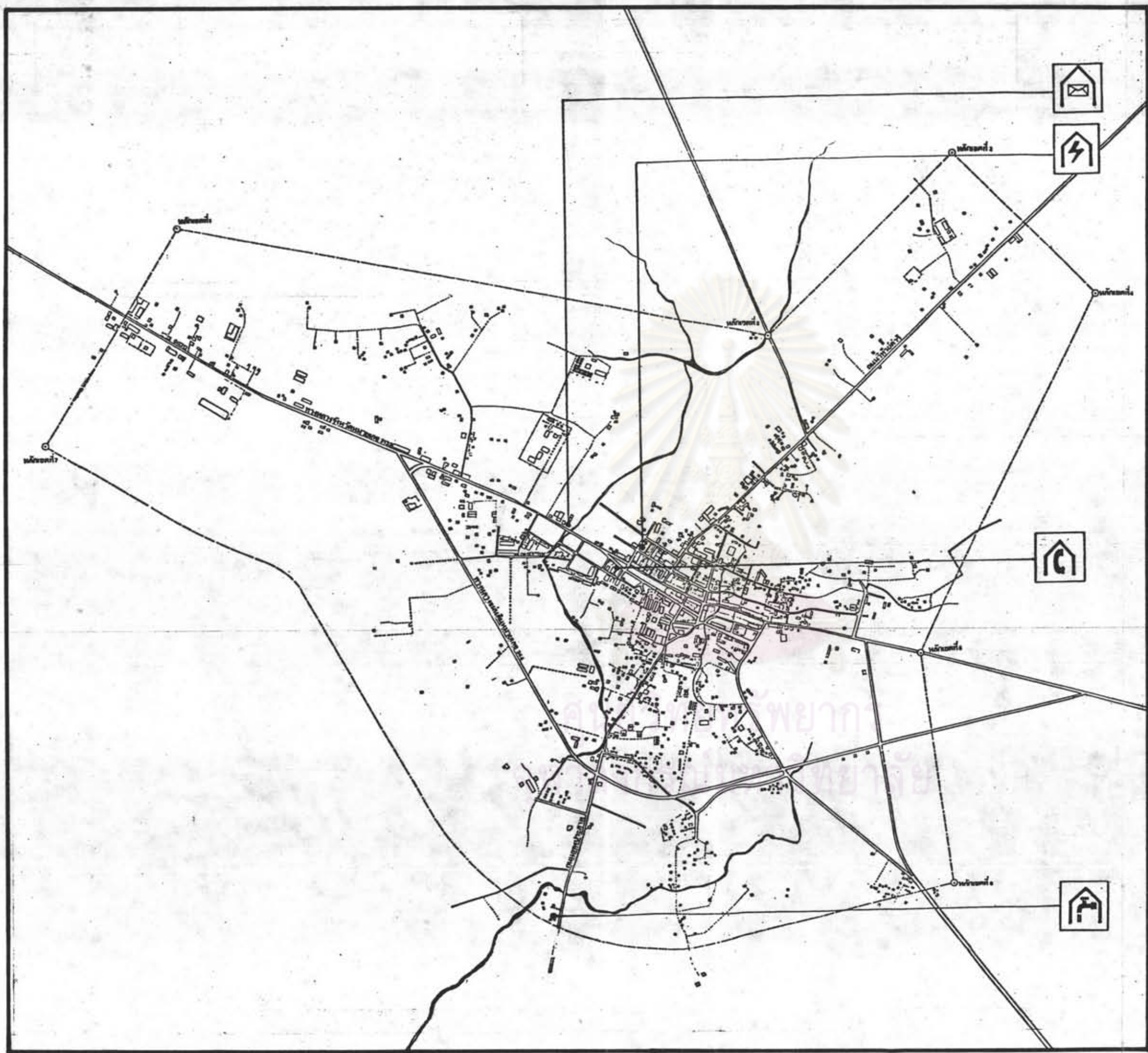
หมายเหตุ หน่วย : คืบ : ชั่วโมงเร่งด่วน
ที่มา : สำนักผังเมือง

การศึกษาเพื่อวางแผนการใช้ที่ดินเทศบาลตำบลบ้านบึง
อำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี

แสดง : ปริมาณการจราจร
ในเขตเทศบาลตำบลบ้านบึง

แผนที่ 4.13

สัญลักษณ์

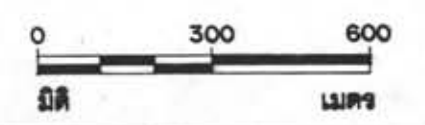
- ที่ทำการไปรษณีย์โทรเลข
- สำนักงานไฟฟ้า
- สำนักงานประปา
- ที่ทำการโทรศัพท์

ที่มา : จากการสำรวจ

การศึกษาเพื่อวางแผนการใช้ที่ดินเทศบาลตำบลบ้านบึง
 อำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี

แสดง : ที่ตั้งอาคารอุปโภค

แผนที่ 4.14

4.12 สรุปสภาพระบบสาธารณสุขปโคค-สาธารณสุขการ

อำเภอบ้านบึงมีระบบสาธารณสุขปโคค-สาธารณสุขการบางประเภทที่สามารถให้บริการแก่ประชาชนทั้งในเขตพื้นที่อำเภอและพื้นที่ข้างเคียง เช่น โรงพยาบาล คืออำเภอบ้านบึงมีโรงพยาบาลขนาด 30 เตียง อยู่ในเขตเทศบาล ซึ่งสามารถให้บริการแก่ผู้ป่วยนอกเหนือจากประชาชนในอำเภอแล้ว ยังมีประชาชนจากอำเภอพานทอง อำเภอหนองยาว ตลอดจนประชาชนจากอำเภอแกลงมาใช้บริการ แต่ถ้าเป็นกรณีมีอาการป่วยหนักมาก จะถูกนำตัวส่งโรงพยาบาลชลบุรี ทั้งนี้ เนื่องจากโรงพยาบาลบ้านบึงยังขาดเครื่องมือที่ทันสมัย และจำนวนบุคลากรมีจำนวนจำกัด และส่วนทางด้านการศึกษา อำเภอบ้านบึงเป็นที่ตั้งของโรงเรียนในระดับอาชีวศึกษา ซึ่งเป็นโรงเรียนระดับอาชีวศึกษาแห่งเดียวในพื้นที่ตอนในของจังหวัดชลบุรี ซึ่งสามารถให้บริการแก่เยาวชนในเขตอำเภอและพื้นที่ใกล้เคียงได้

ส่วนปัจจัยพื้นฐานบางอย่าง เช่น ระบบไฟฟ้า ประปา โทรศัพท์ ถึงแม้จะมีไว้บริการแต่เฉพาะประชากรในเขตชุมชนเมืองหรือเขตเทศบาลและสุขาภิบาลเท่านั้นก็ตาม แต่ถ้ามานำพัฒนาให้มีขอบเขตการให้บริการที่กว้างไกลคลุมพื้นที่มากขึ้นกว่าในปัจจุบันแล้ว จะเป็นปัจจัยดึงดูดให้เกิดการลงทุนเพื่อการอุตสาหกรรมมากขึ้น ทั้งนี้ นอกจากระบบสาธารณสุขปโคค-สาธารณสุขการขั้นพื้นฐานที่จำเป็นแก่การอุตสาหกรรมแล้ว ระบบคมนาคมของอำเภอบ้านบึงยังมีโครงการติดต่อกับพื้นที่หลักของภาคได้อย่างสะดวก โดยเฉพาะในปัจจุบันได้มีนโยบายส่งเสริมการลงทุนในด้านอุตสาหกรรมด้วยแล้ว จะยังทำให้พื้นที่ในเขตอำเภอบ้านบึงเป็นตำแหน่งที่นักลงทุนในภาคเอกชนจะให้ความสนใจมากขึ้น

4.13 ศักยภาพและสภาพปัญหาของเทศบาลตำบลบ้านบึง

ลักษณะของพื้นที่แต่ละแห่งย่อมมีความแตกต่างกันและลักษณะของความแตกต่างนี้บางครั้งก็เป็นตัวส่งเสริมและเป็นตัวถ่วงในเวลาเดียวกัน พื้นที่ของเทศบาลตำบลก็เช่นกัน ย่อมมีทั้งศักยภาพที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนา พร้อมทั้งมีสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นกับชุมชน ซึ่งสามารถพิจารณาได้ดังนี้

4.13.1 ศักยภาพและสภาพปัญหาด้านทรัพยากรธรรมชาติ

จากสภาพพื้นที่โดยทั่วไปของชุมชน นอกจากจะใช้ที่ดินเพื่อการปลูกสร้างอาคารแล้ว บางส่วนที่ใช้ที่ดินเพื่อการเกษตรกรรม ทั้งนี้ เนื่องจากสภาพดินส่วนใหญ่ของชุมชนมีความเหมาะสมในการเพาะปลูกพืชไร่ ซึ่งจะเห็นได้ว่าการใช้ที่ดินภาคเกษตรกรรมของชุมชนใช้ที่ดินสอดคล้องกับสมรรถนะดินมีการปลูกพืชไร่มากที่สุด โดยเฉพาะอ้อยน้ำตาลและมันสำปะหลัง ซึ่ง

เป็นวัตถุประสงค์ที่สำคัญต่อการพัฒนาด้านอุตสาหกรรมตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน แต่สภาพเนื้อดินของชุมชนบ้านบึงมีทราย เป็นองค์ประกอบ เป็นส่วนใหญ่ จึงมีความสามารถอุ้มน้ำอยู่ในเกณฑ์ปานกลาง-ต่ำ จึงเกิดการชะล้างพังทลายได้ง่าย และในปัจจุบันสภาพดินเสื่อมความสมบูรณ์ลงมาก เนื่องจากการปลูกพืชชนิดเดียวต่อเนื่องกันหลายปี จากการสำรวจของกรมพัฒนาที่ดิน พ.ศ. 2529 เกษตรกรถึงร้อยละ 40 ไม่ได้ดำเนินการป้องกันการชะกร่อนของดิน เนื่องจากขาดแคลนเงินทุนและความรู้ ส่วนทางด้านแหล่งน้ำของชุมชน เป็นแหล่งน้ำผิวดิน เป็นส่วนมาก โดยมีปริมาณน้ำฝนอยู่ในเกณฑ์ 1,267.5 มิลลิเมตรต่อปี ลาน้ำตามธรรมชาติไม่มี จะมีเพียงลำห้วยเล็ก ๆ ซึ่งมีน้ำไม่ตลอดปี แต่มีแหล่งเก็บน้ำที่สำคัญซึ่งเป็นของกรมชลประทานและกรมพัฒนาที่ดินที่เป็นแหล่งน้ำขนาดใหญ่ แต่ในปัจจุบันยังมีปริมาณน้ำเพียงพอต่อการเกษตร

4.13.2 ศักยภาพและสภาพปัญหาด้านโครงสร้างพื้นฐาน

ชุมชนบ้านบึง เป็นพื้นที่ที่มีสิ่งอำนวยความสะดวกหลายด้าน ประกอบด้วยโครงข่ายระบบถนนที่สามารถติดต่อกับชุมชนต่าง ๆ และจังหวัดใกล้เคียงได้อย่างสะดวก โดยในเขตพื้นที่ของชุมชนมีทางหลวงแผ่นดิน 1 สาย ทางหลวงจังหวัด 2 สาย และทางหลวงชนบทอีกหลายสาย ส่วนใหญ่สภาพผิวการจราจรลาดด้วยแอสฟัลท์ นอกจากนี้ยังมีโครงข่ายหมายเลขโทรศัพท์ที่ให้เกิดความพอเพียงแก่ความต้องการของประชาชนในอนาคต ซึ่งโครงสร้างพื้นฐานดังกล่าวจะมีส่วนช่วยกระตุ้นการพัฒนาชุมชนให้ เป็นแหล่งอุตสาหกรรมต่อเนื่องการเกษตรที่สำคัญของจังหวัดอีกแห่งหนึ่ง

สำหรับปัญหาทางด้านโครงสร้างพื้นฐานของชุมชนคือปัญหาการจราจร ยังขาดเส้นทางคมนาคมติดต่อระหว่างหมู่บ้านและขาดการบำรุงเส้นทาง โดยที่สภาพถนนบางสายมีสภาพเป็นหลุมเป็นบ่อ ขาดการดูแลเอาใจใส่ ตลอดจนถึงสะพานต่าง ๆ มีสภาพที่ทรุดโทรม

4.13.3 ศักยภาพและปัญหาด้านเศรษฐกิจ

บ้านบึง เป็นชุมชนที่มีศักยภาพในด้านการพัฒนาเศรษฐกิจ โดยเฉพาะสาขาอุตสาหกรรมต่อเนื่องการเกษตร ทั้งนี้เนื่องจากมีปัจจัยที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมดังนี้คือ

(1) วัตถุประสงค์ บ้านบึงมีทรัพยากรที่เป็นวัตถุดิบป้อนโรงงานที่สำคัญ คือ อ้อยน้ำตาล และมันสำปะหลัง กล่าวคือใน พ.ศ. 2530 สามารถเก็บเกี่ยวผลผลิตจากอ้อยน้ำตาลได้ถึง 297,345 ตัน และมันสำปะหลัง 209,175 ตัน ซึ่งวัตถุดิบเหล่านี้จะเป็นปัจจัยอันสำคัญของภาคอุตสาหกรรม

(2) ท่าเลที่ตั้ง และโครงสร้างพื้นฐาน พื้นที่ชุมชนบ้านบึงสามารถติดต่อกับพื้นที่บริเวณใกล้เคียงได้โดยรอบ โดยมีระยะห่างจากกรุงเทพเพียง 65 กิโลเมตร และห่างจากอำเภอเมืองชลบุรีเพียง 18 กิโลเมตร และเป็นชุมชนที่มีเส้นทางคมนาคมทางบก ที่สะดวกทั้งการขนส่งวัตถุดิบเข้าโรงงาน และส่งสินค้าออกจากโรงงานไปจำหน่ายยังพื้นที่ส่วนอื่น ๆ

(3) เป็นแหล่งแรงงานที่มีค่าจ้างต่ำ เมื่อเปรียบเทียบกับพื้นที่บางแห่งของจังหวัดชลบุรี ชุมชนบ้านบึงจะมีค่าจ้างแรงงานที่ต่ำกว่า ซึ่งเป็นปัจจัยอย่างหนึ่งที่ทำให้ต้นทุนการผลิตลดลง

จากปัจจัยดังกล่าวจึงช่วยสนับสนุนให้ชุมชนบ้านบึงมีศักยภาพสูงในการพัฒนาอุตสาหกรรมต่อเนื่องการเกษตร ซึ่งเป็นสาขาหลักที่สำคัญของโครงสร้างทางเศรษฐกิจของบ้านบึง แต่อย่างไรก็ดี สภาพด้านเศรษฐกิจก็ยังมีปัญหาดังมีรายละเอียดต่อไปนี้คือ

ก. สาขาอุตสาหกรรม มีปัญหาที่สำคัญคือ

1) ปัญหาแหล่งน้ำ เนื่องจากชุมชนบ้านบึงไม่มีแหล่งน้ำที่จะนำไปประกอบการผลิตสำหรับอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ได้อย่างพอเพียง ตลอดจนการบริการประปาที่ยังให้บริการได้ไม่ทั่วถึง จำเป็นต้องหาแหล่งน้ำขึ้นมาทดแทน ซึ่งมีผลต่อค่าใช้จ่ายในด้านการลงทุนของอุตสาหกรรม

2) ปัญหาโรงงาน โรงงานที่สำคัญของชุมชนบ้านบึง ได้แก่ โรงงานน้ำตาล โรงงานมันเส้นและมันเม็ด ต้องประสบปัญหาการขาดทุน เนื่องมาจากดอกเบี้ยเงินกู้ค่อนข้างสูง อัตราค่าใช้บริการทางด้านกระแสไฟฟ้าและน้ำประปามีราคาแพง และประกอบกับภาครัฐบาลบังคับให้สำรองสินค้าเพื่อส่งออก จึงทำให้ค่าใช้จ่ายสำหรับโรงงานเพิ่มมากขึ้น

3) ปัญหาการตลาด ตลาดสินค้าอุตสาหกรรมของชุมชนบ้านบึงบางประเภทขึ้นอยู่กับภาวะการค้าของโลก ทั้งนี้ เนื่องจากภาครัฐบาลผูกพันการค้ากับกลุ่มประเทศในประชาคมเศรษฐกิจยุโรป (E.E.C.) และองค์การน้ำตาลโลก ทำให้ตลาดไม่กว้างขวางและราคาไม่ดี

ข. สาขาเกษตรกรรม มีปัญหาที่สำคัญคือ

1) ขาดแคลนแหล่งน้ำ พื้นที่ของชุมชนบ้านบึงไม่มีแหล่งน้ำที่สำคัญสำหรับการเกษตร นอกจากแหล่งน้ำจากการชลประทานซึ่งมีน้อย เป็นอุปสรรคต่อผลผลิตทางการเกษตร ทำให้คุณภาพไม่ดีเท่าที่ควร

2) เกษตรกร เป็นผู้ผลิตรายย่อย เกษตรกรมีขนาดการถือครองที่ ทำกินน้อย ไม่มีอำนาจต่อรองและมาตรการให้ความช่วยเหลือของทางราชการ และไม่ได้รับความสนใจทางด้าน เกษตรกรเท่าที่ควร

3) ปัญหาด้านการผลิต เนื่องจากการผลิตและการตลาดของชุมชน บ้านบึง ได้แก่อ้อยน้ำตาล มันสำปะหลัง และข้าว ตลอดจนสับปะรด ซึ่งเป็นพืชเศรษฐกิจหลักมี ปัญหาทางด้านคุณภาพ คืออ้อยมีคุณภาพความหวานต่ำ ผลผลิตของมันสดมีมากเกินไป และมีปริมาณ แป้งต่ำ และสับปะรดได้ผลผลิตไม่เหมาะสมกับความต้องการของโรงงาน จึงส่งผลมาถึงปัญหาทาง ด้านการตลาด เพราะเนื่องจากอ้อยผลิตมากเกินไป และคุณภาพต่ำ มันสำปะหลังก็ผูกพันกับตลาด ประชาคม เศรษฐกิจยุโรป ส่วนสับปะรดนั้นราคาที่โรงงานรับซื้อไม่แน่นอนและราคาต่ำกว่าที่พ่อค้า รับซื้อ

ค. สาขาการค้า การบริการ และการเงิน มีปัญหาที่สำคัญคือ

1) ปัญหาการเงินและการตลาด กิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชนขาด แคลนเงินทุน ในด้านการตลาดของความรู้เกี่ยวกับสภาวะการณ์ของตลาด โดยเฉพาะตลาดโลก ของพืช เศรษฐกิจที่สำคัญ คือ น้ำตาล และมันสำปะหลังอัด เม็ด และขาดการประสานงานระหว่าง พ่อค้ากับทางราชการ

2) ปัญหาเศรษฐกิจตกต่ำ ในสภาพเศรษฐกิจปัจจุบันความสามารถ ในการออมของประชาชนลดลง ทั้งนี้เนื่องจากผลผลิต โดยทั่วไปไม่ได้รับผลดีเท่าที่ควร ราคา ผลผลิตหลายชนิดอยู่ในเกณฑ์ต่ำ จึงทำให้สภาพการเงินของธนาคารพาณิชย์ในบ้านบึงลดลง

4.13.4 ศักยภาพและสภาพปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม

ชุมชนบ้านบึงมีการนำทรัพยากรมาใช้เพื่อการพัฒนาสภาพ เศรษฐกิจ และ สังคม ทั้งทางด้านเกษตรกรรมและอุตสาหกรรม แต่ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา การพัฒนาต่าง ๆ ขาดการอนุรักษ์มาตรการป้องกันหรือปรับปรุง ก่อให้เกิดภาวะเสื่อมโทรม โดยเฉพาะการ เสื่อมโทรมของทรัพยากรดินและการกำจัดน้ำเสียทิ้งจากโรงงาน และบ้านพักอาศัย

4.14 สรุปลักษณะโดยทั่วไปและบทบาทของชุมชนบ้านบึง

จากการศึกษาสภาพโดยทั่วไปของชุมชนบ้านบึง จะเป็นชุมชน เมืองขนาดเล็ก มี อัตราการขยายตัวของประชากรในอัตราที่ผ่านมามีเกิดขึ้นอย่าง เชื่องช้า ลักษณะตัว เมืองหรือเขต built-up รวมตัวอยู่ภายในเขตชุมชน ลักษณะทางด้านการตั้งถิ่นฐานและการประกอบอาชีพจะขึ้น กับอิทธิพลของสภาพแวดล้อมทางกายภาพของเมือง ดังที่ Sternstein (1978) อธิบายไว้ว่า

บริการใน เขตอำเภอที่ตั้งอยู่และพื้นที่อำเภอใกล้เคียง มีกิจกรรมทาง เศรษฐกิจและสังคมที่อยู่ในระดับที่สามารถเลี้ยงตัวเองได้ และอำเภอบ้านบึงมีทำเลที่ตั้งอยู่ใกล้กับ เมืองศูนย์กลางจังหวัดและภาค คืออำเภอเมืองชลบุรี ซึ่งเป็นแหล่งรับซื้อผลผลิต และเป็นศูนย์กลางของกิจกรรมต่าง ๆ และโดยเฉพาะอย่างยิ่งพื้นที่ของอำเภอบ้านบึงมีเส้นทางคมนาคม คือทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 344 และทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 331 ผ่านไปเชื่อมโยงกับศูนย์กลางชุมชนขนาดใหญ่ เช่น จังหวัดชลบุรี และจังหวัดระยอง ดังนั้นอำเภอบ้านบึงจึงมีบทบาทการ เป็น เมืองอุตสาหกรรมแปรรูป การเกษตร การบริการสังคม พาณิชยกรรม และการบริการของพื้นที่ตอนกลางด้านตะวันออกของ จังหวัดชลบุรี

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย